

“Kaza olacağı bekleniyordu”

13 Aralık 2018 sabahı Ankara Garı'ndan 06:30'da hareket eden Ankara-Konya yüksek hızlı treni(YHT) harekete geçtikten 6 dakika sonra Marşandiz İstasyonunda aynı hat üzerindeki bir başka trenle, bir kılavuz trenle, 92 km/saat hızla kafa kafaya çarpıştı ve de-ray olan (raydan çıkan) hızlı tren hat üstünde bulunan üstgeçide çarptı. Kazanın büyüklüğü üstgeçidin de çökmesiyle katlandı. Sonuçta 9 can yitip gitti, çoğu ağır 86 kişi yaralandı. Yaralıların bir kısmı hala yaşam mücadelesi veriyor.

Solfasol olarak 13 Aralık 2018'i hiçbir zaman unutmayacak olan, unutulmaması için bir şeyler yapmak isteyen birisiyle konuştuk. Konuştuğumuz kişi bir TCDD çalışanı. Tahmin edebileceğiniz nedenlerle ismi bizde saklı. Sözlerini hem tarihe not düşmek hem de bu sorunu gerçekten çözmek isteyenlere yol göstermesi amacıyla sayfalarımıza taşıyoruz.

Söyleşi: Mehmet Onur Yılmaz >> s. 3-4-5

Akdemide Kadınlık Halleri

A. Nevin Yıldız >> s. 2

Dünyadan Güzel Şeyler: Dillerin sürdürülebilirliği

Sine Çelik >> s. 6-7

Ankara'yı Nasıl Parsel Parsel Eyliyorlar

Gözde Güldal / TMMOB Şehir Plancıları Odası

Ankara Şube Başkanı >> s.8

Kaldırımların Kenarında Biten

Mis Kokulu Eflatun Çiçekler

Ülkü Doğanay >> s. 9

Ele Avuca Sığmayan, Ankara'nın Güçlü Çocukları

Osman Sezer Bulguroğlu >> s. 10

Çorba: İmaretler

Recep Ejder >> s. 11

Şehir ve İnsan Hakları Paneli

Sema Alpan Atamer, Bülent Atamer >> s. 12 -13

"İçki olsa şampanya, Sultan olsa Hürrem olurdu"

Ayşegül Çelik Şahin >> s. 18-19

Oktay Akbal'ın kaleminden

1940'lı Yılların Sonunda Ankara

Önder Şenyapılı >> s. 20-21

AJANDA: Ankara'nın Sanat Gündemi

Pınar Özdemir >> s. 24-25 ve 27

Kalanlara Işık Olanlar

Zişan Kürüm >> s. 26-27

1935-1967 arasını reklamlardan izlemek Reklamlarda Ankara

Modern Ankara'nın kuruluşundaki ilk 10 yıldan sonraki yaklaşık 35 yıllık zaman dilimine biraz daha gündelik yaşamın içinden bakmak ve kentin sahip olduğu nitelikleri, hatta belki tam öyle olmasa bile nasıl olmak/ nasıl görünmek veya nasıl bir yer olduğu iddiasının/ özeninin izini sürmek isterseniz, kentin esnaf, tüccar ve belki biraz sanayici ağzından, biraz bükülmüş de olsa, onların diliyle ve arzularıyla görmek, ilginç olabilir. / **Yazı: Akın Atauz >> s.16**

Merhaba zt!

Aralık ayı içinde kaybettiğimiz Mimar Ziya Tanalı(zt); soğuk, kurak ve hep başına iyi şeyler gelmesini içe dönük bir huzursuzluğun sakinliğiyle bekleyen bu kente bütün umudu, heyecanı ve duyarlılığıyla el sürdü. Birikimlerini büyük bir özveri ile farklı dönemlerde Ankara'daki mimarlık fakültelerinde genç kuşaklara aktardı. "Uzak bir göğün altında", sokağın başında ve satırlar arasında Ziya Tanalı'yla karşılaşmak her zaman anlamlı. >> **s. 22-23**

Latife Tekin ile Söyleşi

Latife Tekin doğayla iç içe ama edebiyattan, yazıdan kopmadan geçen, okur zamanıyla ölçülünce uzunca gelen bir süreden sonra zamana direnmeye çalışan insanları, yorgun ve yoksul fabrika işçilerini, sanayileşen kentlerde sıkışıp kalanları anlattığı, birbirine omuz veren iki romanla "Manves City" ve "Sürüklenme" ile karşımıza çıktı. / **Söyleşi: Pınar Özdemir >> s. 14-15**

Akademide Kadınlik Halleri

A. Nevin Yıldız

Sene 2012'ydi galiba, aylardan bir kış ayıydı... Dönemin sonlarında, final sınavlarının başlarındaydık. O zamanlar bir taşra üniversitesinde asistandım, ve haliyle final sınavlarında da gözetmen. Yanımdaki kadın hoca ile birlikte sınavın asayişini sağlıyorduk!

Biz gözetmenlik ile meşgulken, pencere kenarında oturan bir öğrenci çekti dikkatimi. Yirmili yaşlarının başındaydı muhtemelen, bu bıçkın delikanlı son derece dik bakışları ile bir beni bir de diğer gözetmeni süzüyordu. Göz göze geldiğimde gözünü kaçırın o değil ben oluyordum. Yanımdaki kadın hoca ise kafasını yerden kaldırmadan sıraların arasında yürüyordu, sanki biraz gergindi!

Sınavın ortalarına doğru, sözünü ettiğim bıçkın delikanlı önünde oturan arkadaşının kağıdına neredeyse ayağı kalkarak bakmaya çalışıyordu. Arada bir de yarı tehditkar bir tonla, arkadaşını kağıdını açması için uyarıyordu. E haliyle ben de onu uyardım.

Yanına gidip eğilerek sessizce, 'kopya çekiyorsunuz, dışarıdan açıkça görünüyor, bir daha tekrarlıyorsanız tutanak tutacağız hocanla' dedim. Bunu dememle iki adım arkamda duran diğer gözetmenin sınıfın diğer ucundaki masanın arkasına gitmesi bir oldu, tıpkı bir ok gibi hızlıydı. Aynı hızla ona doğru yol aldım ve ne oldu diye sordum şaşkınlıkla. Bana doğru yaklaşarak, Nevincim ben tutanak tutmam sen de lütfen uğraşma bu çocukla dedi. Ben olanı biteni anlamaya çalışırken arkadan bir şişttt sesi yükseldi, bütün sınıfla birlikte ben de sesin geldiği yöne doğru kafamı çevirdim.

Bu sesi çıkartan kişi az önce kopya çektiği için uyardığım öğrenciydi. Şişttt diye seslenirken

Ceran Damar, işte tam da herkesin gördüğü, bildiği ancak kimsenin görmek istemediği bu iklimin son kurbanı oldu. Tıpkı Kırmızı Pazartesi'deki gibi, herkes biliyordu cinayetin işleneceğini, ama kimse ses etmedi...

İşaret parmağıyla da beni yanına çağırıyordu, o an idrak edemedim ve yüksek sesle sordum, beni mi çağırıyorsun diye. Bunun üzerine yüzünde pis bir gülümseme ile elini oturduğu sıranın boş olan kısmına vurdu, gel yanıma otur diyordu.

Gittim, eğildim, ve sen benimle nasıl konuşuyorsun dedim, çocuk yüzünün tümünü kaplayan pis bir sırıtış ile otur da konuşalım dedi. Ne diyeceğimi bilemez bir halde tekrar birlikte gözetmenlik yaptığım hocaya baktım, rengi kaçmıştı, titriyordu.

Yanına gittiğimde ise olanı biteni anlattı, kısık ve titreyen bir sesle. Fazla değil, geçen sene bu zamanlar yine bir final vakti benzer bir sebepten yani kopya çektiği için tutanak tutup sınıftan atmıştı bu öğrenciyi. Uğradığı 'haksızlık' nedeniyle psikolojisi bozulan çocuk, bir bıçakla fakültenin koridorlarında hocaya saldırmış onu öldürmekle tehdit etmişti. Aynı öğrencinin daha önce silahla okula geldiği, "karşıt görüşlü" öğrencileri öldüresiye dövdüğü ve yanlış hatırlamıyorsam birini ağır yaraladığını da anlattı. Ve bana, Nevincim lütfen bulaşma buna diyebildi bir tek. Biz bunları konuşurken adını hatırlamadığım o öğrenci kağıdını uzattı bana, tüm soruları yanıtlamıştı!

Ben şaşkınlıkla kağıda bakarken o beni sınıfın dışına çağırıyordu, belli ki vereceği bir kaç ayar daha vardı. Önce nerelisin diye sordu, sanırım sorunun yanıtı biliyordu. Sana ne dedim, o da cümleye Trabzonlu olduğu bilgisini vererek girdi ve mesajın alınmış olduğunu teyit eder gibi bir es vererek başını salladı. Bakışları tehditkar haliyle de rahatsız ediciydi. Ardından 'hoca sen anlamazsın, ben yedi çocuklu fakir bir aileden geliyorum, bu milletin evladıyım, sizin gibi değilim' dedi. Sonra, yüzünü yüzüme iyice yaklaştırıp, nefesini suratıma

salarak 'ben senin kim olduğunu öğrenirim, ama sen benim kim olduğumu daha önce öğrenirsin' dedi, cümlesini de 'bana bulaşma' diye bitirdi. Orada öylece kaldım, önce şikayet edeyim dedim, sonra vazgeçtim, çünkü bu çocuk açık tehditti ve ben korkuyordum.

Sınavda tutanak tutmadığım, ve sonrasında şikayette bulunmadığım için ve ama daha çok oda arkadaşım çocuğu kendi bildiği yollarla uyardığı için başıma bir şey gelmedi! Ama tüm bunlar Ceren Damar'ın odasında bir öğrenci tarafından canice katledildiğinde tekrar aklıma geldi. Taşra üniversitelerinde yaygındı, yaşıyorduk biliyorduk. Sınıfta ders anlatan hocaya, 'hoca ileri gidiyorsun, başına bir yerlerden bir tuğla düşebilir dışarıda, ya da ayağın takılıp yuvarlanabilirsin' diyen öğrencilerden, hocaların odasını basıp onları dövenlere, kapısına notlar bırakıp evini basanlara kadar hepsine tanık oldum. Silahla, kesici aletlerle okul koridorlarında boy gösterdikten sonra kendilerine yakın buldukları hocaların odalarında çay içip, 'başka bir emrin var mı reis' diye soranları da biliyorum.

Kadınsan, hele bir de onların sevmediği türden bir kadınsan böylesi bir şiddetin ve tehdidin doğal nesnesi oluveriyorsun. Zaten kadın olanlarınız bilir, hadsizliğin her türlü size reva görülür, eğitiminiz, konumunuz, maddi olanaklarınız sizi korumaz. Aksine karşınızdaki erkeğin erkekliğini incitebilir. Sizi bir otorite olarak görmek onları derinden yaralar, yani avantajlarınız bir anda dezavantaja dönüşür, ne de olsa onlar hayattan alacaklıdır, erkek olmaktan kaynaklı hak ettikleri vardır. Onlar hak ettiklerini başkalarına kaptırmış yaralı birer erkekler. Ve siz onlara bu yarayı hatırlatırsınız, üstelik yaralarını sağaltmak için aşağılama, dövme ve hatta öldürme hakları vardır, yaptıklarının her daim cezasız kalacağını bildiklerinden bu denli cüretkar bu denli cesurdurlar.

Ceran Damar, işte tam da herkesin gördüğü, bildiği ancak kimsenin görmek istemediği bu iklimin son kurbanı oldu. Tıpkı Kırmızı Pazartesi'deki gibi, herkes biliyordu cinayetin işleneceğini, ama kimse ses etmedi...

“ANKAPARK TÜM RİSKLERE RAĞMEN AÇILACAK MI?”

2013 yılında dönemin Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Melih Gökçek tarafından temeli atılan ve bugüne kadar yaklaşık 2 milyar lira harcanan Ankapark aradan geçen yıllara rağmen bir türlü bitirilemedi. 28 Ekim 2017'de Melih Gökçek'in istifa etmesinin ardından göreve gelen Mustafa Tuna, verdiği bir röportajda, Ankapark için Çin Büyükelçisi ile görüştüklerini ve Büyükelçinin inceleme yapmak üzere "birilerini" gönderdiğini ifade etmişti. CHP Ankara Milletvekili Gamze Taşcier, Çin merkezli bir şirketin parkta incelemelerde bulunduğunu, hayati tehlike yaratacak ve hatta ölümlere yol açacak güvenlik riskleri tespit ettiğini ve sadece güvenlik sorununun çözümü için 50 milyon lira harcanması gerektiğini ifade ettiklerini belirtti.

Konuyu TBMM gündemine taşıyarak, Çevre ve Şehircilik Bakanı Murat Kurum'un yanıtlaması istemiyle soru önergesi veren CHP Milletvekili Gamze Taşcier, "Ankapark'ın 31 Mart yerel seçimlerinden önceki bir tarihte tüm risklere rağmen açılacağı, seçim sonrası da tekrar tadilata alınacağı iddiaları doğru mudur?" diye sordu.

ANKARALILAR KOBAY OLARAK KULLANILACAK

Şirketin tespit ettiği güvenlik eksikliklerinin neler olduğunu da soran Taşcier, "Türkiye tarihinin en büyük ölü yatırımlarından biri Ankapark. Çin merkezli şirket, bu haliyle açılırsa ölüm tehlikesi olabileceğini söylüyor. Bu hayati güvenlik eksikliklerinin giderilmediği iddia ediliyor. Kulağımıza gelen duyumlara göre Ankapark yerel seçim öncesi şov amacıyla açılacak ardından da seçim sonrası tekrar tadilata alınacak. Bu bilgiler doğruysa, Ankaralıları bitmemiş bir yerde, siyasi şov uğruna kobay olarak kullanılacak demektir." ifadelerini kullandı.

REFERANDUM YAPILACAKTI NE OLDU?

CHP'li Taşcier'in önergesinde yer alan soruları şöyle;

-Çin merkezli bir şirketin Ankapark'ta, bugüne kadar yapılan harcamaya ek olarak, yaklaşık 50 milyon liralık güvenlik yatırımı yapılmadan açılırsa can

kayı yaşanabileceği uyarısında bulunduğu iddiası doğru mudur?

-Şirketin tespit ettiği güvenlik eksiklikleri nelerdir? Park alanı açılmadan önce, şirketin tespit ettiği güvenlik eksiklikleri giderilmiş ve tüm teknik kontroller yapılmış mıdır? Gerekli kontrol yapılmayan alan bulunmakta mıdır?

-Uluslararası geçerliliği olan kuruluşlar tarafından Ankapark'ın gerekli denetimleri yapılmış ve belgelendirmeleri tamamlanmış mıdır? Park yerel kanun ve mevzuatlara uygun hale getirilmiş midir?

-Ankapark'ta, oyuncakların operatörleri gerekli eğitimleri almış mıdır? Bu kişilerin sertifikaları bulunmakta mıdır?

-Bugüne kadar Ankapark için toplamda ne kadar para harcanmıştır? Harcanan miktar Ankara Büyükşehir Belediyesi ve bağlı şirketlerinin bütçelerinin ne kadarlık bir bölümüne denk düşmektedir?

-Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Mustafa Tuna, Kasım 2017'de verdiği röportajda, Ankapark'ın akıbetinin Ankaralıları sorulacağını ve bir referandum düzenlenebileceğini ifade etmiştir? Söz konusu referandum neden düzenlenmemiştir? / Solfasol

Sinyalizasyon Yok, Standart Yok, Liyakat Yok “Kaza olacağı bekleniyordu”

Söyleşi: Mehmet Onur Yılmaz

13 Aralık 2018 sabahı Ankara Garı'ndan 06:30'da hareket eden Ankara-Konya yüksek hızlı treni(YHT) harekete geçtikten 6 dakika sonra Marşandiz İstasyonunda aynı hat üzerindeki bir başka trenle, bir kılavuz trenle, 92 km/saat hızla kafa kafaya çarpıştı ve de-ray olan (raydan çıkan) hızlı tren hat üstünde bulunan üstgeçide çarptı. Kazanın büyüklüğü üstgeçidin de çökmesiyle katlandı. Sonuçta 9 can yitip gitti, çoğu ağır 86 kişi yaralandı. Yaralıların bir kısmı hala yaşam mücadelesi veriyor.

Kamuoyunda hemen bir sorumlu aranmaya girişildi ama bu oldukça kısa sürdü. Bir iki günlük ateşli tartışmaların ardından tüm sorular havada kaldı. Kazanın sorumlusunun kim olduğunu duyamadık ama kim olmadığı hemen söylendi: TCDD, Ulaştırma Bakanı ve hükümet sorumlu olmadıklarını sırayla ilan ettiler.

Ulaştırma Bakanı Cahit Turhan'ın kazanın hemen ardından, 14 Aralık'ta yaptığı "Sinyalizasyon sistemi demir yolu işletmeciliği için olmazsa olmaz bir sistem değil" açıklamasına yalanlama Binali Yıldırım'dan geleli 5 yıl olmuştu. Binali Yıldırım Ulaştırma

Solfasol: Güvenlikle eş tutulan demiryollarında “kaza” olması neredeyse alışıldık bir şey oldu. Daha birkaç ay önce Çorlu'da geçen ay ise Ankara'da iki büyük kaza oldu. Bu kazalar neden oluyor?

Hatların, altyapı işleri tümüyle tamamlanmadan, yeterli güvenlik sağlanmadan ve uluslararası standartlara uyulmadan işletilmesi ilk aklıma gelen sebepler. Kimse duymadı ama geçen yıl da maddi hasarla atlattığımız küçük bir kaza daha oldu YHT hattında. O da bir göstergedi ama kimse ders çıkarmadı.

Bundan bir sene önce hat şantiye halindeyken bile biz hızlı tren işletiyorduk. Banliyö hattı kapalıyken bir dönem hızlı tren çalıştırıldı. Hat üzerinde çalışan bir kepçenin kolu hızlı tren setine sürttü. Maddi hasarla atlatılmış bir kazaydı. Müteahhit firma ile TCDD karşı karşıya geldi. KOLİN İnşaat bize orada olmamamız gerektiğini yazdı. Biz de aynını onlara yazdık. Olay öylece kapandı. Sonrasında seçim olacağı için hızlı tren hattının çalışması yetmezmiş gibi üzerine bir de banliyö hattı işletmeye açıldı. O yüzden de sinyalizasyon zamanında bitirilemedi.

Bakanlığı görevini yürüttüğü 2013 yılında YERLİSİNYAL projesinin "müjde"sini verirken "Sinyalizasyon tren işletmeciliğinin emniyeti için olmazsa olmaz bir şey" demişti.

Bugün aynı hat üzerinde, aynı trenler, hala sinyalizasyonsuz işlemeye devam ediyor. Aradan bir ay bile geçmemiş olmasına rağmen bu kadar büyük bir olay hızla unutuldu. Olan ölenlere, sevdiklerine, yaralananlara oldu.

Solfasol olarak 13 Aralık 2018'i hiçbir zaman unutmayacak olan, unutulmaması için bir şeyler yapmak isteyen birisiyle konuştuk. Konuştuğumuz kişi bir TCDD çalışanı. Tahmin edebileceğiniz nedenlerle ismi bizde saklı. Normal bir ülkede olsa tüm toplum söylediklerine kulak verir, ders çıkarmaya çalışır. Ama biliyoruz ki Türkiye'de söylediklerine kulak vermek yerine söyleyenin peşine düşülür ve söyleyen söylediklerine pişman edilir. Sözlerini hem tarihe not düşmek hem de bu sorunu gerçekten çözmek isteyenlere yol göstermesi amacıyla sayfalarımıza taşıyoruz.

“Hızlı tren altyapımız hiçbir konuda yeterli değil”

Uluslararası standartlara göre bir trenin hızlı tren olarak kabul edilmesi için 250 km/saat hızı geçebilmesi gerekir. Bizim trenlerimiz 255-259 km/saat hıza çıkabiliyor. Bunu 300'e çıkarmayı planlıyorlar. Konya'ya 300 km'le gidebilir miyiz diye çalışma yapıldı ama hızlı tren altyapımız hiçbir konuda yeterli değil.

Yüksek hızlı treni sinyalsiz (sinyalizasyon sistemi olmaksızın) çalıştırmak diye bir şey söz konusu olmamalı. Ankara Garı'na şu anda, her gün 38 tren sokuyoruz, yazın 47 tren girip çıkıyor. Yük treni geçiyor, oto dediğimiz makinalar var, kontrolsüz cihazlar var, tarifesiz ve kontrolsüz geçiyorlar. Sinyal olmadığında makasın başına bir adam dikiyorsun, “sen git 7:59'da makası değiştir diyorsun”. Sen herkesin yaşamını bir adamın eline bırakır mısın? Bırakılıyor.

“Sinyalizasyon olmadan hızlı tren işletilir” diyen 8 kat yüksek kaza riskini göze alıyor demektir

Solfasol: Öyle görünüyor ki kabak onun başına patladı, bazı basın kuruluşları makasçıyı sorumlu ilan etti, bile.

Öyle görünüyor. Bu arada Genel Müdür ve Bakan çıktı “hızlı tren sinyalsiz de işletilir” dedi. Ama bunun ne anlama geldiğini söylemediler. Hızlı treni sinyalsiz işlettiğinde geliyorum diyen kazayı göze alıyorsun demektir. Risk analizi verilerine göre sinyalizasyon olmayan hatlarda kaza olma ihtimali sinyalizasyon olan hatlara göre 8 kat daha fazla. “Sinyalizasyon olmadan hızlı tren işletilir” diyen 8 kat yüksek kaza riskini göze alıyor demektir.

“Avrupa'da sinyalizasyonsuz çalıştırılan tek bir hızlı tren hattı yok”

Ya da şöyle söyleyeyim, Avrupa'da sinyalizasyonsuz çalıştırılan tek bir hızlı tren hattı yok. Dolayısıyla kaza ile ilgili diğer tüm ihtimalleri konuşmadan önce şunu söylememiz lazım, bu kaza sinyalizasyon olmadığı için oldu.

Sorun şu ki, bugün makasçıyı tartışıyoruz, hareket memurunu tartışıyoruz, dispeçeri tartışıyoruz, makinisti tartışıyoruz ve dört ihtimal var diyoruz.

"Ankara Garı'nın çok karışık bir trafiği var. Türkiye'nin hiçbir yerinde bu kadar karışık bir trafik yok. Şehir trafiğine sokuyorsun, hızlı treni ve biz bu trafiği tek makasçı ile yürütmeye çalışıyorduk, olmadı"

Oysa asıl olan beşinci ihtimali atlıyoruz. Beni en çok rahatsız eden bu. Bizim "neden sinyalizasyon yoktu" sorusunu tartışmamız gerekiyor.

"Seçim telaşıyla, siyasi tercihle banliyö ve hızlı tren hatları zamanından önce açıldı. Sinyalizasyon yapımına zaman kalmadı."

Solfasol: Peki bu kadar hayati olan sinyalizasyon neden yoktu?

İki sebebi var. İlki seçim telaşıyla, siyasi tercihle banliyö ve hızlı tren hatları zamanından önce açıldı. Sinyalizasyon yapımına zaman kalmadı. Ankara – Sincan arası sinyalizasyon tamamlanmadan hat açılması talimatı verildi. Seçim için acele edildi, bu kaza açık açık göze alındı.

Şöyle düşünün, 12-14 ayrı hattı olan bir ray sisteminden bahsediyoruz. Bu kadar hattı sinyalizasyonsuz işletmek çok büyük risk almaktır. Bunu bize söyleyen de kurumun kendisi; sinyalizasyonsuz hatta 8 kat daha fazla kaza riski olduğunu biz kurum eğitimlerinde öğrendik.

İkinci sebep ise geçen yıl dövizin yükselmesi sebebiyle alınan sabit döviz kuru kararı ardından ihaleyi alan firmanın işi durdurmuş olması.

Solfasol: Makasçının durumu ve deneyimi de gündeme geldi. Oradaki sorun nedir?

Bahsi geçen makasçı Samsun'dan vekaleten geldi. Ankara'yı bilmiyor, Garı, hattı bilmiyor. 2 girişinde, 2 çıkışında toplam 4 makaslı bir Gar'dan Ankara'ya 25-30 makaslı bir Gar'a geliyor. Normal şartlarda 15 gün staj (vekalet eğitimi) yapması gerekirken 2-3 gün stajı görünüyor. Hat-1 ile Hat-2'yi birbirinden ayırt edebilecek durumda değil. Personel açığı var, çözersin demişler ve doğrudan hatta vermişler.

Ankara Garı'ndaki makas sistemine bakarsanız bir makasçının aynı anda en az 18 makastan sorumlu olduğunu görürsünüz. Üstelik bunlar rutin işleyen makaslar da değil, gün içinde, yaz ve kış dönemlerinde de bütün sistem her an değişiyor. Ankara Garı'nın çok karışık bir trafiği var. Türkiye'nin hiçbir yerinde bu kadar karışık bir trafik yok. Şehir trafiğine sokuyorsun, hızlı treni ve biz bu trafiği tek makasçı ile yürütmeye çalışıyorduk, olmadı. Bütün bunlara bakıldığında hesabı bir makasçıya kesmek çok insaflı görünmüyor bana.

Solfasol: Sendika'nın (Birleşik Taşımacılık Çalışanları Sendikası) açıklamasında da aynı anda

en az iki makasçı olması gerektiği söyleniyor.

Az bile söylemişler. En az iki makasçı Konya Gar'da olur, Eskişehir'de olur, Pendik'te olur, ara istasyonda olur. Tasarruf politikaları sebebiyle Ankara'ya personel verilmiyor. Ankara'da çok daha fazla trafik var ve hatta görevli tek makasçı var. Üstelik buradaki makasçı her gün 12 saat çalışıyor. Düşünün, makasçı sabah 8'de nöbet devredecek ve kaza 06:36'da oluyor. Hava soğuk, kulübede çalışıyor, mesaisinin son saati... Sendikanın dediği bu olsa gerek. En azından biri ısınmaya gittiğinde diğeri hat başına gidebilsin diye en az iki personel bulundurulması gerekir diye söylüyorlar. Bu artık olmazsa olmaz. En az trafiği olan tek yol hatlarda bile 2 hareket memuru bulundurulurdu eskiden. Artık tasarruf önce personelden yapılıyor.

Solfasol: Makinistlerin tren Hat-2'ye sapınca tepki vermemiş olması da sorgulandı.

Makinistlerin "niye hat-2'den gidiyoruz" diye sormamaları çok normal, çünkü bu olağan bir uygulama. Araya manevra için alınan tarifesiz araçlar ya da pek çok başka sebepten dolayı Hat-1 yerine Hat-2'nin kullanılması olağandışı bir durum değil. Makinistlerin tren Hat-2'ye sapınca 1,5-2 dakika içinde bunu sorgulayıp tedbir almaları ise ayrıca mümkün değil.

Ayrıca kazadan 4 gün önce (9 Aralık'ta) kışlık tarifeye geçtik ve kaza günü çalışan ve yaşamını yitiren makinist arkadaşımız kışlık tarifeye geçilen günden sonra 06:30 treninde ilk seferini yapıyordu. Trenin Hat-2'ye girmesini garipsememesi bundan kaynaklı da olabilir. Sonuçta trenin hangi hattı kullanacağına o karar vermiyordu. Dönüp dolaşıp aynı yere geliyoruz, sinyalizasyon olsa bunları konuşmamıza gerek olmayacaktı. Sinyal olsa iki tren aynı hatta zaten girmezdi, haydi makas arızası olup iki tren aynı hatta girseydi bile o anda sinyalizasyon iki treni de otomatik olarak durdurup alarm verirdi. Sinyal olmadığı için biz bütün bunları tartışmak durumunda bırakıyoruz.

"Kaza günü bir yandan ağladık bir yandan çalışmak zorunda kaldık. Trene binen host-hostes ağlıyor, makinist ağlıyor, hareket memuru ağlıyor"

Solfasol: Demiryolcular olarak kendi aranızda bu kaza ile ilgili değerlendirmeniz ne, TCDD personeli ne düşünüyor? Ne durumdasınız?

Kazayı duyar duymaz gara gittim ki arkadaşlarımı görebileyim diye. Yönetim karar almış trenler

devam edecek diye. Kaza günü bir yandan ağladık bir yandan çalışmak zorunda kaldık. Trene binen hostes ağlıyor, makinist ağlıyor, hareket memuru ağlıyor. Yolcu halimizi görüyor, bu treni çalıştırmayın bu durumda diyor. Bilmiyor ki, orada karar merci ben değilim. Kaza günü görebildiğim tek yetkili, servis müdürüydü, onu da akşam gördüm. Onun üstündekiler yoktu ortalıkta. Böyle durumlarda onları bulamazsın, göremezsın zaten. Kurumun yüzü olan personel halkla karşı karşıya ve yalnız bırakıldı.

Solfasol: Halkla yüzleşmediler, peki ya sizin karşınıza çıktılar mı?

Kazadan haftalar sonra bir motivasyon toplantısı yapıldığını duydum. Personele pide ayran yaptırmışlar. Toplantıda Müdür o kadar kendinden emin konuşmuş ki sanki kaza olmamış gibi. Herkes çok rahatsız olmuş. Çünkü hala sallanan trenlerde gidiyoruz. Ciddi titreşim oluyor.

Solfasol: Bu sallanan tren mevzusu nedir? Trenin sallanması bir sorun mu?

Şöyle anlatayım. Çin'de saatte 500 km ile giden trende bozuk parayı camın önüne koyuyorlar ve para devrilmiyor bile. Ama bizim hızlı trenlerimizde bazı yerlerde hat o kadar bozuk ki servis arabası devrilebiliyor. Ayakta duramayıp düşenler, sıcak suyla kendini yakan yolcular oldu.

"Polatlı civarında yol ve hat çok bozuk. Bunun konfordan öte olan sonucu şu; bir gün makinist oradan 160 km/saat ile geçmesi gerektiğini unuttur 250 km hızla geçer ve tren devrilir. Adı da makinist hatası olur"

Solfasol: Sallantının sebebi ne peki? Ne olur, tren sallanırsa?

Sallantının sebebi yol. Polatlı civarında yol ve hat çok bozuk. Bunun konfordan öte olan sonucu şu; bir gün makinist oradan 160 km/saat ile geçmesi gerektiğini unuttur 250 km hızla geçer ve tren devrilir. Adı da makinist hatası olur. Yine aynı konuya geliyoruz, sinyalizasyon. Hat üzerinde sinyalizasyon olsa trenin hat boyunca nereden hangi hızla geçeceği kontrol edilebilir ve sadece bir kişinin eline kalmaz. Şimdi nereden kaç km hızla gittiğini görebiliyor ama müdahale edemiyorlar. Bizim hızlı tren hatlarımızda teknik tabirle "kör işletme" yapılıyor. Yola çıkmadan önce makiniste bir liste veriliyor. Yolda bakım ya da çalışma olan km'ler ve hız limitleri listeleniyor. Liste dışı durumlar

Binali Yıldırım : "Sinyalizasyon tren işletmeciliğinin emniyeti için olmazsa olmaz bir şey"

Binali Yıldırım'ın Ulaştırma Bakanı olduğu 6 Şubat 2013 tarihinde yaptığı şu açıklama medyada "yerli sinyal müjdesi" olarak haber olmuştu:

"En zor işlerden bir tanesi sinyalizasyondur. 3- 5 ve 10 dakikada bir tren kaldırdığınız zaman oradaki trenlerin birbiriyle herhangi bir emniyeti zarar görmeden işletilmesi lazım. Sinyalizasyon tren işletmeciliğinin emniyeti için olmazsa olmaz bir şey. Bu konuda da dışa bağımlılıktan kurtulmak için bir çalışma yapıyoruz."

TÜBİTAK BİLGEM: "Ankara YHT Garı Sinyalizasyon Projesi 2016 yılı ortalarında tamamlanacak"

TÜBİTAK BİLGEM'den 13 Ocak 2016 başında yapılan açıklamada şöyle denildi:

Ankara YHT Garı; hızlı trenler, konvansiyonel yolcu trenleri, yük trenleri ve banliyö hatlarını içerecek olup günlük 250'inin üzerinde tren seferi ve günlük yüz bin yolcu sayısı ile Türkiye'nin en yoğun tren trafiğine sahip garı haline gelecek.

"YERLİSİNYAL" projesinin en önemli halkası olan Ankara YHT Garı Sinyalizasyon Projesi 2016 yılı ortalarında tamamlanacak"

Cahit Turhan : "Sinyalizasyon sistemi demir yolu işletmeciliği için olmazsa olmaz bir sistem değil"

Binali Yıldırım'ın halefi Ulaştırma Bakanı Cahit Turhan Ankara Marşandiz İstasyonunda 13 Aralık 2018'deki kazadan bir gün sonra, 14 Aralık'ta yaptığı açıklamada şunları söyledi:

"Sinyalizasyon sistemi demir yolu işletmeciliği için olmazsa olmaz bir sistem değil. Bu sistemin olmamasından dolayı demir yollarında işletme yapılamaz diye bir şey yok. Sinyalizasyon olmadığı için bu kaza oldu gibi değerlendirmeler yapanlar doğru bir değerlendirme yapmıyor."

ise telefon ve telsizle haberleşerek bildiriliyor makiniste. Bu durumun başka bir arka planı da şu; kurumda kimse hiçbir şeyin altına imza atmak istemiyor. Kurumda ciddi bir "tehir çatışması" var.

"Yolda sorun var diye rapor tutmak da raporu tutan için de bir risk, çünkü sorunu dile getiren de kurumda hoş karşılanmaz. Bunu üst üste yaparsa istenmeyen insan olur, durum üstlerce siyasi algılanır ve raporu tutan da "vatan haini" ilan edilir, başına bir sürü iş gelir."

Solfasol: Nedir "tehir çatışması"?

Ankara – Eskişehir parkurun, normal seyir süresinin bir saat olduğunu varsayalım. Tren, parkuru 1 saat yerine 1 saat 10 dakikada tamamlarsa tren şefinin 10 dakikalık gecikmenin sebebini rapor etmesi gerekiyor. Yoldan kaynaklandysa bu tehir(gecikme) Yol Dairesine yazılır, raydan kaynaklı ise Cer Dairesine yazılır, kapılar geç kapandıysa Yolcu Dairesine (tren personeline) yazılır. Ama tehir(gecikme) kime yazıldıysa o çıkar "yapmayın n'olur" der ve çünkü tehir ona yazılırsa bu işini doğru yapmadığı anlamına gelir. Ayrıca yolda sorun var diye rapor tutmak da raporu tutan için de bir risktir, çünkü sorunu dile getiren de kurumda hoş karşılanmaz. Bunu üst üste yaparsa istenmeyen insan olur, durum üstlerce siyasi algılanır ve raporu tutan da "vatan haini" ilan edilir, başına bir sürü iş gelir. Dolayısıyla yolun bozuk olduğu yerde 3 dakika tehir yazmamak ve tehir belasıyla uğraşmamak için yolda bakım olan yerlerde hız kesmeden geçildiği oluyor. Yani sallantı göze alınıyor. Böyle olunca da sorunlar görünmez hale geliyor.

"Sorunu ifade edenler sevilmiyor. Kağıt üzerinde her şey dört dörtlük ama gerçekte öyle olmadığı çok acı bir şekilde görüldü"

Kurumdaki idari sistem her şey yolunda gibi davranılması üzerine kurulu. Sorunu ifade edenler sevilmiyor. Kağıt üzerinde her şey dört dörtlük ama gerçekte öyle olmadığı çok acı bir şekilde görüldü.

Solfasol: Peki, TCDD personeli olarak siz kendinizi güvende hissediyor musunuz?

Hayır, ama saçma bir şekilde alıştık. TCDD'de personel arasındaki parola "hayırlı işler"dir. "Hayırlı işler" diyerek her işini çözersin trende. Şimdi ise

yani kazadan sonra "dikkat et" çıktı. Ne kadar saçma, aslında. Birbirimizi "dikkat et" diyerek uğurluyoruz trene. Neye dikkat edeceksin ki? İlk bir hafta, on gün neredeyse vedalaşarak gönderdik arkadaşlarımızı. Şunu anladık, bizim bizden başka dostumuz yok, tren personeli olarak yalnızız... Motivasyon için de hiçbir şey yapılmıyor. Örneğin makinistler psikolojik olarak çok kötü durumdadılar. Psiko-sosyal testleri yenilenmedi, öylece hiçbir destek almadan çalışıyorlar. Yaşamını yitiren arkadaşlarımızın çok yakın çalışma arkadaşları dahi hemen ertesi gün işe çağırıldı.

"Kaza olma ihtimali kurumca biliniyordu. Bir kaza olabileceği düşünülüyordu ama bu kazanın karambol (kafa kafaya çarpışma) değil sallantıdan dolayı olacağı bekleniyordu"

Bizim için en kötüsü de kazadan sonra aslında bir kazanın bekleniyor olduğunu duymaktı. Bize söylenen şu: "Kaza olma ihtimali kurumca biliniyordu. Bir kaza olabileceği düşünülüyordu ama bu kazanın karambol (kafa kafaya çarpışma) değil sallantıdan dolayı olacağı bekleniyordu".

"Trenin kaza anındaki hızı 92 km/saat. Bu hız kurumun verdiği limitler dahilinde ama uluslararası standartların ve kurumun kendi trafik talimatnamesinin belirlediği sınırının neredeyse iki katı"

En önemli konu da şu: Makaslı bölgede, yani Gar'dan çıkış ve gara giriş bölgesinde eğer sinyal yoksa tren işletmeciliğini belirleyen uluslararası standartlara ve demiryolu trafik talimatnamesi gereği YHT hattında (sinyalli bölgede bir sebeple sinyal olmadığı takdirde) takayyüdat (bakım çalışması önlemi) gereği hız limiti 50 km/saat olarak belirlenmiştir. Bu açık limite rağmen kurumun Ankara- Sincan arası bölgede YHT için verdiği hız limiti 120 km/saat. Oysa 120 km/saat uluslararası standarda göre sinyalizasyonu olan hat için geçerli hız limiti. Trenin kaza anındaki hızı 92 km/saat. Bu hız kurumun verdiği limitler dahilinde ama uluslararası standartların ve kurumun kendi trafik talimatnamesinin belirlediği sınırının neredeyse iki katı.

Solfasol: Kaza beklendiği yazılı olarak söylendi mi, size?

Hayır. Zaten demiryolunda yazılı olarak bir emir

ya da bildirim hiç olmuyor, artık. Yazışmalara bakarsanız her şey yolunda. Kalan her şey sözlü ve şifahen. Diyorum ya kimse hiçbir şeyin altına imza atmıyor, hiçbir şeyin sorumluluğunu almıyor. Her şey WhatsApp gruplarında yürüyor. Demiryolunun iç iletişimi çok güçlüdür ama ne yazık ki her şey dedikoduyla ve sözlü olarak yürüyor.

Solfasol: Bu kadar ihmal bir araya gelince kaza olmasında şaşılacak bir şey yok, öyle değil mi?

Ne yazık ki demiryolunda kurallar kanla yazılıyor. Sinyalsiz hızlı tren çalıştırılmayacağını ne yazık ki böylece öğrendik. Bu topraklarda 160 yıldır yapıyoruz bu işi, düşünün, Ankara Garı'na buharlı makine de girdi, kömürlü makine de girdi, elektrikli makine de girdi. Bunca uzun geleneğe rağmen hala başımıza gelmeden öğrenmiyor olmamız çok acı. Şimdi en büyük endişem beklenen diğer kazanın gerçekleşmesi... Polatlı civarında altyapı sorunları sebebiyle raydan çıkma riski var ve halen bir şey yapılmadı. Acilen bunun için tedbir alınması ve tedbir alındığının ilan edilmesi gerekiyor.

"Şimdi en büyük endişem beklenen diğer kazanın gerçekleşmesi... Polatlı civarında altyapı sorunları sebebiyle raydan çıkma riski var ve halen bir şey yapılmadı"

Solfasol: Peki kesin ve bütüncül bir çözüm için ne yapılmalı? Demiryolları yeniden nasıl güvenli olur?

Ben çok umutlu değilim. İşletmecilik için yurtdışından destek almadan yapılamayacağını düşünüyorum. 160 yıllık kurumun geleneği olması beklenir ama büyük ve yaygın bir köhnemişlik hali var. Kurumda görevinde başarılı olan kimse bir üst basamağa çıkamıyor. Onun dayısı, berikinin yeğeni, bilmem kimin oğlu-kızı olmak atanmak için yeter ve tek koşul. İşi bilen kimseye makam ve yetki verilmiyor. Bu şekilde sorunları çözmek mümkün değil. Belki yurtdışından birileri gelirse bu siyasi talepleri dinlemeden işini yapar.

Solfasol: Peki ya sen, nasıl devam edeceksin bundan sonra?

Geldiğim noktada, ben artık kendime başka bir yol çizmek istiyorum. Pek çok arkadaşım çaresiz olduğu için çalışmaya devam ediyor ve edecekler ama gelen herkes demiryollarından kaçmanın yoluna bakıyor. Kimse mutlu değil. Kazadan önce de mutlu değildik. Şimdi hiç değiliz.

Dünyadan Güzel Şeyler

Sine Çelik

Bölüm 3: Dillerin sürdürülebilirliği

Dünyayı değiştirecek ilginç fikirleri yayma amacıyla düzenlenen TED konuşmalarının, en çok izlenenlerinden biri olan 'Kullandığımız dil düşünce biçimimizi nasıl şekillendiriyor?' başlıklı sunumunda, Lera Boroditsky, dillerin kendimizi ifade etmeye yaramanın dışında, zihnimizin çalışma biçimini etkilediğini ve becerilerimize yön verdiğini anlatıyor. Bunu açıklamak için, konum tarif ederken sağ-sol veya aşağı-yukarı yerine, coğrafi yönleri (kuzey-güney-doğu-batı) kullanan Avusturalya yerlilerini örnek veriyor. Kuuk Thaayore dilinde aklınıza gelebilecek her alanda coğrafi yönler kullanıyor, örneğin, "sağ bacağında bir örümcek var" demek yerine "güneybatı bacağında bir örümcek var" diyorlar. Boroditsky, dünya üzerindeki konumlarının her an farkında olan bu kabilenin sahip olduğu oryantasyon kabiliyetinin, şimdiye kadar insan ırkının ulaşabileceği düşünülen seviyenin çok üzerinde olduğunu, keşfediyor. Konuştukları dil bunda büyük bir rol oynuyor.

Birden Fazla Dile Ev Sahipliği Yapan Ülke/ Bölge için Kültürel Zenginlik

Öğrenilen ve aktif kullanılan her dilin, insan beyninin bilişsel ve kavramsal gelişimi için önemi biliniyor. Özellikle birden fazla anadil ile yetişen çocukların algılama, empati kurma ve kendilerini ifade etme konusunda ileride olduğunu vurgulayan birçok araştırma mevcut. Fakat diller, sadece ifade çeşitliliğini değil, dünyayı algılayış biçiminde de çeşitliliği ve mantıksal esnekliği sağlıyor. Böylece birden fazla dile ev sahipliği yapan ülkelerde farklı doğrular ve yaşayış biçimleri, kendilerine yer buluyor. Bu bağlamda, dillerin konuşuldukları bölge için kültürel birer zenginlik oluşturduğunu ve yerel dilleri, diyalektleri yaşatmanın sosyal sürdürülebilirlik açısından gerekli olduğunu söylemek mümkün. Sosyal sürdürülebilirlik, ekonomik ve ekolojik sürdürülebilirliğin tamamlayıcısı olmakla beraber, müreffeh bir gelecek için gerekli toplumsal dinamiklerin elde edilmesi ve gelişerek korunması olarak da açıklanabilir.

Lân fan Taal binası ve ön taraftaki meydana bakan merdivenler

(Fotoğraf www.befrijdingsfestivalfryslan.nl adresinden alınmıştır)

Avrupa kıtasının 50 ülkesinde yaşayan 741 milyon insan tarafından yaklaşık 225 yerel dil konuşuluyor. Ve bu sayı dünyada konuşulan sesli dillerin sadece yüzde %3'ünü oluşturuyor. 16 milyon nüfuslu küçük bir ülke olan Hollanda'da bir çok farklı dil resmi olarak tanınıyor ve daha da önemlisi yaşatılıyor. Bu ay, serinin ilk bölümünde anlattığım Frizya bölgesini tekrar ziyaret ederek, kendini 'dünyanın bütün iletişim biçimlerini kucaklayan, sınır tanımayan bir mekan' olarak tanımlayan Lân fan Taal'dan ve kaybolmaya yüz tutan dilleri korumak adına Hollanda'nın kuzeyinde düzenledikleri aktivitelerden bahsedeceğim.

Her yüzeyinde başka bir dilin ismi yazılmış küpler

(Fotoğraf Leeuwarder Courant Gazetesi'nin internet sayfasından alınmıştır)

Anadilde Eğitim İmkânına Karşın, Bir Dilin Kültür ve Sanat Alanında Sınırlı Kullanılması

Hollanda'nın kuzeyinde bulunan Frizya bölgesinde konuşulan Frizce, Hollanda'da Hollandaca dışında konuşulan yerel dillerden sadece biri. Kulağa İskandinav kökenli gibi gelen bu dil, Hollanda, Almanya ve Danimarka'da yaklaşık yarım milyon insan tarafından konuşuluyor. Her ne kadar bugün bölgenin iki resmi dilinden biri olarak geçse de, 18. yüzyıl sonunda Frizya'nın Hollanda'nın bir eyaleti konumuna geçmesiyle resmi işlerini Hollandaca yürütmek durumunda kalan bu azınlık topluluk, anadillerinin yanı sıra Hollandaca öğrenmiş ve Frizce unutulmaya başlamış. Bölgede anadilde eğitim imkânı sunulmasına karşın, bu dilin kültür ve sanat alanında sınırlı kullanımı, Frizcenin Hollandacanın gölgesinde kalmasına, ve güncel dünyaya adapte olamamasına sebep olmuş.

Kaybolma Tehlikesiyle Karşılaşan Dünya Dillerini Yaşatmaya Ev Sahipliği

Lân fan Taal'ın hikayesi burada başlıyor. Friz dilini ve edebiyatını sanatla buluşturmanın yanı sıra, yabancı sanatçıları davet ederek, kaybolma tehlikesiyle karşı karşıya kalan diğer dünya dillerini bir araya getirerek yaşatmaya-korumaya çalışan projelere ev sahipliği yapan bir organizasyon olarak kurulmuş. Lân fan Taal'ın Frizya başkenti Leeuwarden'in en önemli meydanlarından birinde yer alan etkileyici binasına girdiğinizde, gözünüze cepheyi kaplayan sayısız küp çarpıyor. Küplerin her yüzeyinde dünya dillerinden birinin ismi yazıyor. İçeride ise, sürekli değişen bir sergi oluyor. En son ziyaretimde, Britanyalı sanatçı Tim Etchells'in insanın ömrü boyunca dili kullanım şeklinin evrimini anlatan 'Hear (Duymak)' isimli enstalasyonu sergileniyordu.

Dikte Çalışması: Meydana Her Yıl Kurulan Yüzlerce Masa

Beni en çok etkileyen organizasyonlarından birisi de 'dikte çalışması'. Lân fan Taal'ın binasının bulunduğu meydana her yıl, yüzlerce okul sırası kuruluyor ve tüm halk düzenlenecek dikte etkinliğine davet ediliyor. Frizcenin Hollandacadan ne kadar farklı olduğunu etkileyici bir biçimde anlatmak amacıyla, bu dilde paragraflar okunuyor ve okul sıralarına oturan katılımcılardan duyduklarını önlerindeki kâğıda yazmaları isteniyor. En sonunda doğru yazımı ve anlamı açıklanıyor, tıpkı ilkokulda yaptığımız gibi!

Bütün Dillerin Oturma Odası: İçecek İsmarlarken Kendi İletişim Biçimini Geliştirmek

Lân fan Taal'ın düzenlediği sergilerin ve etkinliklerin dışında, 'MeM: Livingroom of all languages' (Türkçesiyle 'bütün dillerin oturma odası') adında bir de 'diller pavyonu' var. Dairesel ahşap bir strüktür içerisine kurulmuş MeM'de, her perşembe, farklı azınlık dillerinde müzik yapan sanatçılar konser veriyor (en son gittiğimizde İrlandalı bir grup vardı). Ama bunun dışında mekânın bir özelliği daha var. Konseri dinlerken bir şeyler içmek isterseniz mekânda bir bar mevcut fakat çalışanların tamamı sağır ve dilsiz.

MeM pavyonu

(Fotoğraf- Ayhan Çelik)

Meydanda düzenlenen dikte çalışması

(Fotoğraf Leeuwarder Courant Gazetesi'nin internet sayfasından alınmıştır)

Yani içecek ısmarlarken kendi iletişim biçiminizi geliştirmeniz ve bir şekilde görevliye istediğinizi anlatmanız gerekiyor.

Çift Anadil ile Büyüyen Çocukların Kognitif Becerileri, Sosyal İlişkileri Daha İleride

2017 yılında yayınlanan bir doktora çalışması, Frizya'da çift anadil ile büyüyen çocuklar ile tek dil bilen çocukların kognitif becerilerini karşılaştırıyor. Bu çalışmaya göre, birden fazla dil ile büyüyen çocuklar, sadece okuma ve yazmada değil, sosyal ilişkiler kurmada da, daha ileride. Lân fan Taal'ın üniversitelerle yaptığı işbirliğinin bir ürünü olan bu çalışma, geçtiğimiz yıl Hollanda'da sosyal alanda yayınlanmış en iyi doktora tezi seçildi.

Bölgesel ve Azınlık Dilleri Şartı ya da "İkinci Bir Dil, İkinci Bir Ruha Sahip Olmaktır"

İkinci bir dile sahip olmak, ikinci bir ruha sahip olmaktır, demiş Şarleman. Dünyada konuşulan yaklaşık 7000 dilin, yüz yıl içerisinde yarıya ineceği düşünülüyor. Her hafta bir yerel dil yeryüzünden silinip gidiyor. Kaybolan her dil, insanlığın sahip olduğu iletişim çeşitliliğine bir darbe vuruyor. Farklı dilleri bünyesinde barındıran bir topluluk olmayı gurur duyulacak bir zenginlik olarak görmek ve var olan dilleri köreltmek yerine, her birini çoğaltarak yaşatmak, 2019 yılında sosyal sürdürülebilirlik adına atacağımız somut adımların en başında gelmeli. Avrupa Birliği ülkeleri, 1992 yılında imzalanan Bölgesel ve Azınlık Dilleri şartına göre, konuşulan yerel dillerin kültür, zenginlik ve geleneklerin sürdürülüp geliştirilmesine katkıda bulunması sebebiyle, azınlık dillerini korumakla ve bu dilleri konuşan halklara gereken imkânları sağlamakla yükümlü.

Gelecek bölümde, Avrupa'da döngüsel ekonomiyi uygulamaya geçirmek adına atılan ilerici adımlara örnekler vereceğim.

MeM pavyonunda verilen bir konser
(Fotoğraf- Ayhan Çelik)

ANKARA'DA DA GÜZEL ŞEYLER OLUYOR! kenthali.org açıldı!

TMMOB Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi'nin yayını kenthali.org açıldı! Şehircilik, planlama, mimarlık, tasarım ve ilgili alanlarda yazan, çizen, tercüme yapan herkesin katılımına açık olan kenthali.org Ankara üzerine bilgi üretimine canlılık getirecek.

kenthali.org nedir?

TMMOB Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi'nce yapılan açıklamada şöyle dendi:

"kenthali.org kente ve kıra dair, toplumu, mekanı, doğayı ve insanı odağına alan açık kaynaklı bir paylaşım ve tartışma platformudur. Şehircilik, planlama, mimarlık, tasarım, peyzaj, koruma, kamu politikaları, mühendislik ve benzeri bütün disiplinleri kapsamayı ve disiplinler arası bir paylaşım platformu kurgulamayı amaçlamaktadır. Mekâna dair her türlü araştırma, çalışma, proje, görüş ve haber paylaşmak isteyenleri kenthali.org'a üye olmaya ve bu platformu zenginleştirmeye davet ediyoruz."

Kayıt ve sorularınız için: Editör: editor@kenthali.org / Solfasol

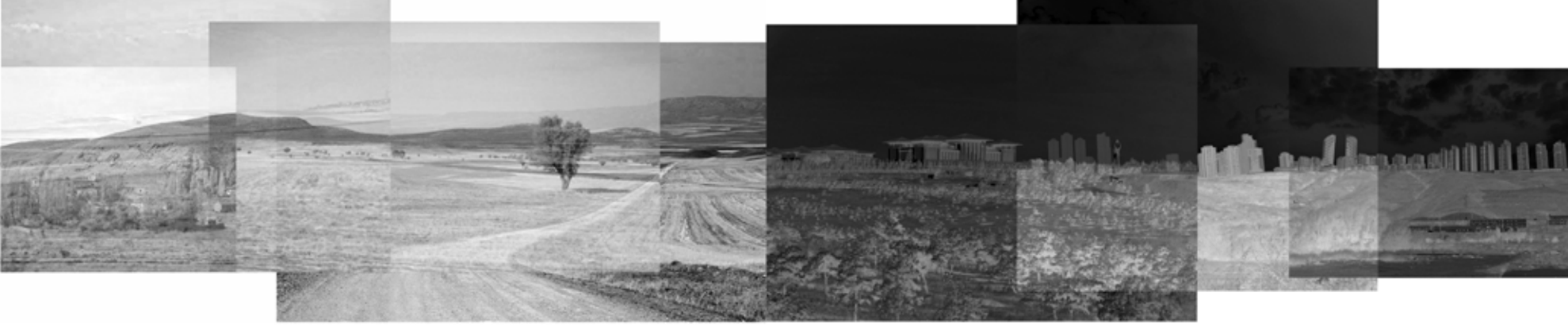
**KENT
HALI
ORG**

Ankara'yı Nasıl Parsel Parsel Eyliyorlar

Gözde Güldal - TMMOB Şehir Plancıları Odası Ankara Şube Başkanı

Bugün gayrimenkule dayalı bir ekonomik gelişimi benimsemiş ve tarım, sanayi, zanaat gibi birçok üretim alanını yok etmiş bir yönetim anlayışının talan ettiği bir çevrede kara düzen hayatlar sürüyor. Bir yol var ve şoför koltuğunda temel hedefi kar elde etmek olan şirketler oturuyor. Yolu açansa AKP ve şürekası. Yol ilerledikçe ve genişledikçe şerikler de öyle çoğalıyor ki; yolu nasıl yapıyorlar bir bakayım desen her taşın altında farklı biri. E haliyle başlıyoruz her bir taşı sökelim, yolu bozalım, yeşertelim yeniden toprağı diye ayrı ayrı mücadeleye.

Türkiye'de yerel seçimler yaklaşırken beş yıllık bir dönem boyunca taşlar nasıl düzülecek diye düşünüyoruz kara kara. Yöneticilerin kentsel rantları nasıl yöneteceği ve dağıtacağı, Ankara'nın doğal ve tarihi değerlerinin nasıl korunacağı, toplumun yaşam koşullarının adaletli bir biçimde nasıl iyileştirilebileceği ve sürdürülebileceği gibi meselelere kafa yoruyoruz. Biz bu alanlardaki sorunlarla cebelleşirken, kamu kurumları mesleki ve kurumsal tüm etik kuralları bir kenara bırakıp, Türkiye ekonomisinin teslim olduğu inşaat lobisinin devamlılığını sağlamak için hummalı bir çalışma içinde ilerliyorlar. Bu yazı, böylesi bir düzenin müsebbibi kurumların inşaatla dayalı ekonomik sistemde taşları nasıl döşediklerini, çevremizi nasıl talan ettiklerini ve ortaklaşmadan nasıl nemalandıklarını anlatmak için kaleme alındı.

Yolun başı 1993 yılında dönemin Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Murat Karayalçın'ın "Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin çalışkan ve değerli memurları, dört buçuk yıl birlikte çalıştık, güzel şeyler yaptık. Belediyemiz işçileriyle iyi bir toplu sözleşme imzaladık. Ancak yasalar siz memurlarımıza maaşınızdan başka bir şey vermemizi engellediği için giderayak size ikinci bir emekli ikramiyesi yerine geçecek, Beytepe bölgesinde arsa tahsis edeceğiz." sözleriyle Belediye çalışanlarına duyurduğu arazi tahsisi ile başlıyor. Akçalı Yapı Kooperatifi altında örgütlenen Belediye çalışanları bu tarih itibarıyla barınmak amacıyla konut edinmek üzere birikim yapmaya başlıyorlar. Tahsis edilen arazide dublex bahçeli konut düzeninde yapılaşma hakkı tanınıyor. Sonrası arapsaçı...

1994 yılında Ankara'da tüm emekçi kesimin her alanda tepesine binecek olan ve kar olmayan hiçbir işte yaralı parmağı işlemeyecek olan Melih Gökçek, yaklaşık 24 sene boyunca kalkmayacağı o koltuğa oturuyor. Melih Gökçek tahsis edilen arazilerin tapu devrini kooperatif üyelerine bir türlü yapmak bilmiyor ve alanda optimum koşullar altında konut üretilmesini sağlayacak her hangi bir hamlede bulunmuyor. Ta ki 2002 yılında başa gelen AKP iktidarının, kısa bir süre sonra kentsel rantları merkeze koyan ekonomi-politikalarını işletmeye başlaması sonucunda palazlanmaya başlayan inşaat şirketleriyle işbirliği içinde kenti yönetmeyi en asli görev belleyene kadar.

Barınma temelli konut ihtiyacının karşılanması talebine uzun süre kulak tıkanmışken, 2011 yılı itibarıyla şoför koltuğuna 1994 yılında inşaat faaliyetlerine başlayan ve AKP iktidarı ile birlikte yıldızı parlayan YDA şirketler grubu oturtuluyor. Ve Ankara Büyükşehir Belediyesi söz konusu şirketin en yüksek karı elde etmesini sağlayacak, yaşayanların akıl ve ruh sağlığını bozacak ama buna rağmen renkli reklamlarla, kampanyalarla fahiş fiyatlara satışı yapılacak o distopik konut projelerinden biri için başlıyor plan değişikliği yapmaya. Şirket ile Belediye arasındaki anlaşmayı, hesabı, kitabı bilemiyoruz tabi; ama yaklaşık sekiz bin konutluk pastanın büyüklüğünden paylaşılan dilimleri hayal edebiliyoruz. Bir de örneğin Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin kentin başka yerlerinde bu alanın onda biri, yirmide biri büyüklüğündeki alanlarda inşaat artışı sağladığı projelerin sahiplerinden okul, cami gibi taahhütler topladığını biliyoruz geçmişten. Gerisini siz tahmin ediniz.

2016 yılında beklenmedik bir şekilde şürekaya yeni bir isim katılıyor; saf değiştirme kararı alan Çankaya Belediyesi. Sekizinci plan Ankara Büyükşehir Belediyesi ve Çankaya Belediyesi tarafından birlikte onaylanıyor.

Söz konusu kirli ortaklığı sezen Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi, kimi kooperatif üyeleri ve Çankaya Belediyesi hukuka aykırı hareket eden Büyükşehir Belediyesini başlıyor dava etmeye. Her dava kazanıldıkça, masanın altından projenin yenisi çıkıyor, tam olarak yedi kere. Anlaşılan o ki anlaşma büyük, sözler tutulmak zorunda.

Bu sırada 2016 yılında beklenmedik bir şekilde şürekaya yeni bir isim katılıyor; saf değiştirme kararı alan Çankaya Belediyesi. Sekizinci plan Ankara Büyükşehir Belediyesi ve Çankaya Belediyesi tarafından birlikte onaylanıyor. Çankaya Belediyesi'nin saf değiştirme kararının ardında şirketin teklif ettiği 50 milyon TL değerinde hizmet sözü var. Şirket bunun karşılığında inşaat ruhsatı istiyor, kentin talan ettiği başka yerlerindeki projelerinin önüne taş koyulmasını istiyor. Yani YDA şirketler grubu istiyor, Çankaya Belediyesi ve Ankara Büyükşehir Belediyesi

veriyor. Çankaya Belediye başkanı Alper Taşdelen de göğsünü gererek halka "alın teriyle" hizmet ettiğini söylüyor. Bir şirketin, emek sömürsüyle, güvencesizlikle, hukuksuzlukla yapacağı, kârına kâr katacağı projelerine geçit vererek hizmet ettiğini söylemiyor.

Talan projesine karşı mücadeleyi hâlâ birileri var gücüyle sürdürüyor. Ama şüreka da durmuyor, taşları sağlam döşemek istiyor. Kervana bu kez davaya bakan bilirkişiler katılıyor. Bu bilirkişiler ki kentin başka bir alanında gerçekleştirilmek istenen rant projesi için ardarda onaylanan iki planın davasında; birincisinde "plan hukuka ve şehirciliğe aykırıdır" görüşü verip, ikincisinde "yok vazgeçtik uygundur" görüşü vererek; saf değiştirmenin dayanılmaz hafifliğini hissetmiş bilirkişiler. Akçalı'ya geliyorlar ve daha önce yedi kere hukuka ve şehirciliğe aykırı olduğu bilimsel raporlarla ortaya koyulan projeye Çankaya Belediyesinden sonra bir geçer not da onlar veriyorlar. Haliyle bilirkişi raporlarına bakarak karar veren yerel mahkemelerin kararıyla işler tıkrında ilerliyor.

Kervan yürüyor, mücadele sürüyor. Derken yoğun çabalar ve itirazlar sonucunda bir üst mahkemede dava yeniden kazanımla sonuçlanıyor. Şirket, Büyükşehir Belediyesi ve Çankaya Belediyesi'nde durmak yok yola devam... El ele verip Danıştay'ın kapısını çalıyorlar. O Danıştay ki; Cumhurbaşkanı karşısında cübbe iliklemeye çalışan bir başkana, yıllardır sürdürülen ve kazanımla sonuçlanan AOÇ, Saraçoğlu Mahallesi, 3. Köprü gibi önemli yargı kararlarını bir kalemde bozan yeni atanan ya da saf değiştiren kimi hakimlere sahip olan Danıştay. Danıştay davayı bozuyor ve davanın baştan görülme süreci başlıyor.

Derken Ankara'da rant yolları döşenmeye devam ediyor; Akçalı'da, Demirkafes'te, Güneypark'ta, Saraçoğlu'nda...

Şirketler vadi, park, orman, tarım alanı demiyor istiyor; kurumlar mesleki ve kurumsal tüm etik kuralları bir kenara bırakıp teslim ediyor. Kapitalizmin ellerinde doğanın hediyesi artık insanlığa sunduğu temiz hava, temiz su, kuş, balık, domates, böğürtlen olamıyor. Doğanın yeni hediyeleri olan inşaat, rant, kar paylaşımına devam ediyor. Topluma da göstermelik, "çakma" kamusal alanlarda cebindeki üç kuruşla mutluluk hikayeleri çıkarmaya çalışmak kalıyor.

Kaldırımların Kenarında Biten Mis Kokulu Eflatun Çiçekler

Merhaba,

31 Mart'taki yerel seçimlerin arifesinde bir kez daha yaşadığımız kentin kaderini iki muhafazakar aday arasındaki tercihlerimize bırakan bir siyaset daralmasıyla karşı karşıyayız.

Sakin, İstikrarlı, Minimalist Ankara Hayatı

Doğma büyüme Ankaralıyım. Çocukluğumda uzun yaz tatillerinin ardından Ankara'ya dönüşlerimizden aklımda kalan en berrak imge yaşadığımız Aydınlikevler'deki Arama Sokak'ın kaldırımlarının kenarında biten mis kokulu, eflatun çiçekler... Çalığı andıran o kavruk bitkinin dallarını süsleyen o çiçekler benim için adeta sakin, istikrarlı, minimalist Ankara hayatına geri dönüşümüzün işaretiydi.

Direnge bir Kendini Bilme Halidir Ankara

Ankara'yı betimlemek için kullanılan sıfatlar genelde az önce saydıklarımla aynı çizgiyi takip edecektir. Ankara için sürprizli bir şehir diyemeyiz örneğin. Ama aynı zamanda muhafazakar bir şehir olduğunu da söyleyemeyiz. Geçen mevsimlere, yıllara aldırmaksızın ısrarla aynı yerde biten kaldırım kenarı çiçeği gibi ümit var bir yanı vardır Ankara'nın, oradadır. Üzerinden geçen kışa rağmen, aynı yerden yeniden filizlenen, direngen bir kendini bilme halidir Ankara.

Ufku Görme Hakkımız

Bu kısa videoda size "ufku görme hakkımızdan" söz etmeyi planlamıştım. Ama sanırım şu birkaç cümle ile yetineceğiz: Her geçen mevsimde, uzun ayrılıklardan her dönüşte, devasa beton yığınlarının gölgesinin heyula gibi üzerimize biraz daha çöreklediği bir şehre dönüşüyor Ankara.

Nefes Aldığımız Küçük Adacıklar, Rant İstilasında Eriyor

Beton yığınları arasında nefes aldığımız küçük adacıklar bu rant istilasında eriyor. Bu kadar çok gökdelen, bu kadar çok kulede kim oturuyor? Bu kadar çok AVM'de kimler alışveriş ediyor? Kent hakkımız, ufku görebileceğimiz her boşluğu anbean dolduran bu doymak bilmez iştahla, kentin kaderini birbirinden pek de farklı olmayan iki muhafazakar arasında yapılacak seçime terk eden aktüel siyasete bırakılmayacak kadar kıymetli...

Öyle değil mi?

Ülkü Doğanay

Ülkü Doğanay'ın yazılarını izliyor musunuz, bilmiyorum. Solfasol'un 23 Aralık'taki Yerel Yönetim Forumuna katılmadığı için gönderdiği videoda yaptığı konuşmanın metnini bulacaksınız yanda ve kısacık paragraflarında tanıyacaksınız Ülkü'yü...

Ülkü Doğanay belki, her görene ne kadar ince ve kırılğan bir yapısı olduğunu düşündürecek kadar zarif ve naziktir. Ancak siz bir de Ülkü'nün, direnişçi ve geçit vermeyen mücadeleci yönündeki kararlılığını bir tanısın... Ankara Üniversitesi Rektörü İbiş tarafından, barış mektubunu imzaladığı için KHK ile İletişim Fakültesi'ndeki işine son verildikten sonra da, bütün gücüyle direnmeye devam ediyor.

Konuşmasında mis kokulu eflatun çiçeklerden bahsediyor, ama hem Ankara'nın nasıl bir hemşerisi olduğunu anlatıyor, hem de Ülkü'nün Ankara'sının nasıl bir yer olduğunu... Daha sonra da, doymak bilmez iştahı ile Ankara'nın üzerine çöken doymak

bilmez rant iştahının, kenti nasıl, nefes almanın bile güçleştiği bir heyulaya dönüştürdüğünden bahsediyor.

Ve kentin kaderinin, neden iki muhafazakar aday arasında yapılacak bir tercihmiş gibi görülen sürece teslim edilemeyeceği hakkındaki düşüncelerini söylüyor...

Gerçekten, biz Ankaralıları, iki muhafazakar arasından seçmek gibi tanımlanan bir seçim sürecine teslim olmaya mahkum muyuz? Yoksa geleceğin nasıl olmasıyla ilgili yapılabilecekler listesini ya da düşüncesini veya ütopyasını, istediğimiz gibi kurmak, düzenlemek için yapabileceklerimiz var mı?

Olmalı ki, kaldırımın kenarındaki mis kokulu eflatun çiçekler, rant hırsıyla ezilmesin ve biz, hiç olmazsa, nefes aldığımız küçük adaları koruyabilelim.

Akın Atauz

İllüstrasyon: Linda Nihan

Ele Avuca Sığmayan, Ankara'nın Güçlü Çocukları...

Osman Sezer Bulguroğlu*

Hani derler ya bir sevda masalı, masal gibi bir hikayedir Ankaragücü sevdası. 1910 yılında başlayan macera son yıllarda çok dramatik ve hüznü, bunun yanında çok gururlu bir hal aldı. Uzun yıllar süper ligde mücadele eden Ankaragücü, başkanlık yarışından ağır darbelerle çıktı. Bunun üzerine bir anda kendini 2 alt ligde bulan Ankaragücü taraftarı tarihte nadir rastlanan bir kenetlenme yaşadı. Tüm camia birbirine "Ne olacak? Şimdi nasıl olacak?" sorularını soruyordu.

Cevap bulamayan sorularla boğuşurken kulüp üst liglere çıkma mücadelesinde kendine yer bulmak istiyordu. İstenilen başarı ilk sene gelmedi. Sonu hüsrarla biten sezonun ardından ikinci yıl bir üst lige çıktı Ankaragücü.

Birinci lige çok kötü başlangıç yapan takım "acaba?" sorularını getirdi akla. Sonrasında 12 hafta yenilgi yüzü görmedi ve liderliğe oturdu. Ligin sonlarında bir süre kötü gitse de ikinci olarak süper lige çıkmayı başardı.

Süper lige çıktı çıkmasına da ne takımda transfer vardı, ne stat vardı, ne para vardı. Bu takım bu ligde nasıl kalacaktı? Çok büyük beklentiler yoktu takımdan ama en azından orta sıralarda yer almalıydı. Transferler geç yapıldı takım bir türlü tam kadro olamadı derken 4 hafta geçti. Stat sorunu hala muamma...

İşte bu şartlarda Ankaragücü'nün tek bir dayanağı vardı, o da muhteşem Ankaragücü taraftarıydı...

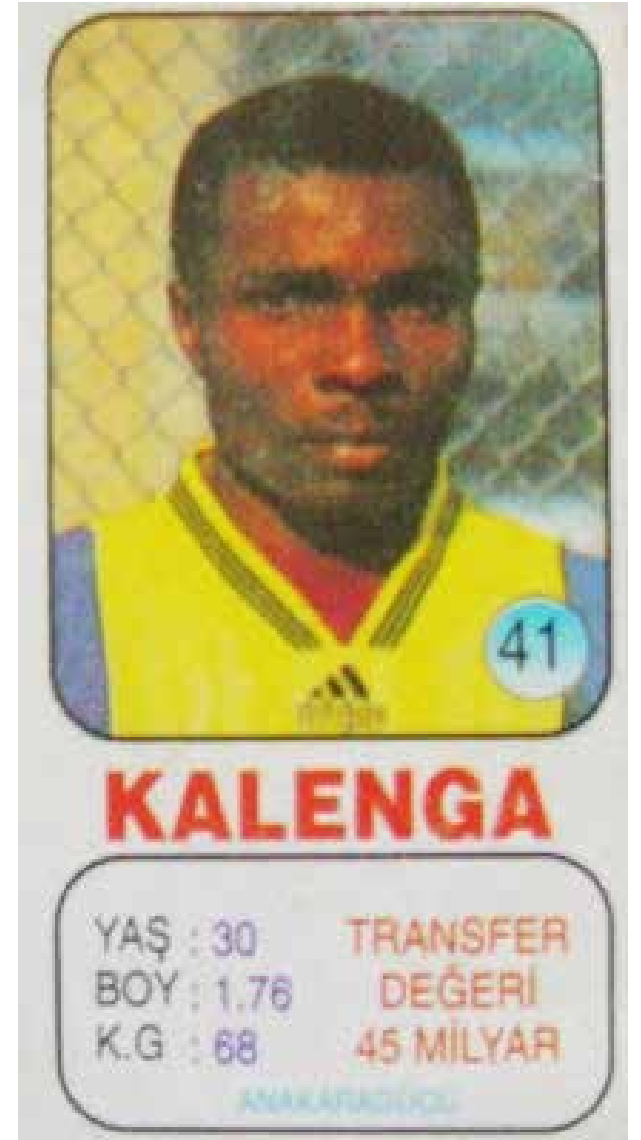
6 yıl aradan sonra süper lige çıkan Ankaragücü'nün taraftarı hiç küme düşmemişti. Takım alt liglerde olsa da taraftar hep süper ligdeydi. Köy kasaba gezen taraftar takımını hiç yalnız bırakmadı. Süper lige gelene kadar çok çileler çeken Ankaragücü taraftarı, takımın başarısındaki en büyük pay sahibi oldu her

zaman. En güzel bestelerinden biri olan "Buralar hep köy, kasaba; sığmıyoruz biz statlara; şanınla şerefine, layık olduğun yerde oyna" Bestesi tam anlamıyla Ankaragücü taraftarını ifade ediyordu. Gerçekten de gittikleri yerler köyler, kasabalardı ve buralardaki statların bir çoğuna sığmıyordu taraftar; dağda, bayırda çatılarda maç izliyorlardı.

19 Mayıs yıkıldı...

Bir tarihten 19 Mayıs Stadyumu. Çocukluğumuz, gençliğimiz orada geçmişti. Ankaragücü denince akla ilk gelen değerlerden biriydi 19 Mayıs. Anılarda kaldı artık. İlk orada gitmiştim Ankaragücü maçına. Orada sevdalandım bu takıma. Unutamadığım çok maç var ama en mutlu anılarımdan birini anlatmak istiyorum.

1994-1995 sezonu ligde 10. Hafta ben daha 10 yaşındayım. Akşam saat 7'de Ankaragücü ile Galatasaray'ın maçı var. O gün dört gözle babamı bekledim akşama kadar. Ben beklerken camlar sürekli buğulanıyordu nefesimin sıcaklığından... Akşamüzeri 5 gibi geldi babam yorgun argın ben tabi ki çoktan hazırlanmıştım. Ama "hava soğuk, gidemeyiz" dedi ve o an sanki soğuk tamamen beynime işledi. Kasım ayıydı ama yerlerde neredeyse 30 cm kar vardı. Erken gelmişti Ankara'ya kar. Ben şoku atlatınca kendimi kanepeye atıp ağlamaya başladım. Öyle çığlık çığlığa değil, sessiz ve derin, aynı Ankaragücü çığlıkları gibi. Yastığa başımı kapatıp neredeyse yarım saat ağladım. Saat 6'ya yaklaştı ve bir ses duydum. "Kalk hadi, kalk gidelim" dedi babam. O an hüznün sevince döndü. Annemin baskısı etkili olmuştu babamın üzerinde. "Götür çocuğu, ağlatma" sesleri kulağımda hala. Evden çıktık çıkmasına da yerlerde kar seviyesi daha da artmıştı. O zamanlar oturduğumuz gecekondunun bahçesi tamamen kardı. Her kara battığımızda babam bir küfür daha ediyordu... Otobüs durağına vardığımızda saat 6'yı geçiyordu. 19 Mayıs hiç bu kadar uzak olmamıştı sanki. 20 dk'lık yol saatler sürdü sanki. Sonunda vardık ve o zamanlar kağıttan biletimizi aldık gişeden. İçeri girdiğimizde karşı tribün rakip taraftar ile tamamen doluydu. Biz ise kale arkasının yarından biraz fazlası ve kapalı tribünün yarısını doldurmuştuk sadece. Yağmurluk niyetine çöp poşeti vardı herkeste; tabi bizde de. Islana ıslana ilk yarı bitti ve 1-0 gerideydik. Babam devre arası sigarasını çekerken bana bakıyordu arada sinirli sinirli. 19 Mayısın üzeri açıldı ve çok soğuktu. Demir koltuklar vardı ve onlar daha da soğuktu. İkinci yarı başladı ve "küçük zenci

adam" durumu 1-1 yaptı. Derken rakip savunma hatasından aynı "zenci adam" 2-1 öne geçirdi Ankaragücü'nü... Sesimiz neredeyse 2 katımız olan rakipten daha güçlü çıkmaya başladı. Bütün stat bağıırıyordu Kalenga, Kalenga diye... İşte "küçük zenci adam Kalenga" bize o mutluluğu yaşattı. O gün maç bitimi kutlamalar ve şarkılar söyleniyordu. Çıkışta babam meşhur tükmüklü köfteden almıştı bana. Hiçbir köfte o tadı vermedi bu yaşma kadar. Kar yağıyordu hala ama umurumuzda bile değildi. Eve gidiş yolu gelişin aksine çok kısa sürdü. Galibiyet sevinci, 19 Mayısın soğuk koltukları ve göz alıcı ışıkları, üzerimizdeki çöp poşeti yağmurluk, tükmüklü köfte ve Kalenga anılardaki unutulmazlar yerini çoktan almıştı.

Çok uzun yıllar 19 Mayıs Stadyumu'nu evimiz gibi gördük, ta ki yıkılana dek. Üzeri kapandı, koltuklar yenilendi. Olmadı baştan yenilendi. Kırmızı beyaz oldu, sonra gri oldu. 10 binler doldu taşı stada. Birçok tarihi ana tanıklık eden stadımız artık yok. 19 Mayıs bizi hiç unutma...Çünkü biz seni asla unutamayız...

19 Mayısın yıkılmasının ardından Ankaragücü'nde stat problemi gün yüzüne çıktı. Önce Afyon stadı sonra ise Yenikent stadında oynadık maçları. Ama bu statlar ne mesafe ne de konum olarak bize uymuyordu.

Dört gözle Eryaman stadının bitişini beklerken takımımız ligde ilk 4 hesapları içine girdi. İstanbul'da Fenerbahçe'yi 3 golle geçen Ankaragücü bir sonraki hafta Kayserispor'u da 3 golle geçti ve liderle arasındaki puan farkını kapattı. Konya deplasmanında istemediğimiz sonuçla dönsek bile bizim için en önemli maç yaklaşıyordu: Ankaragücü - Beşiktaş. Bu maça çok iyi hazırlandık ama başımıza gelmeyen kalmadı... İkinci yazımda Ankaragücü - Beşiktaş - Bursaspor üçgenini ve yüzyılın korkaklığını anlatacağım.

*hoyrat85@yahoo.com

ÇORBA

-İMARETLER-

* Recep Ejder *

Çin hanedanları kapılarına sık sık dayanan bozkır insanlarını ikiye ayırırlardı: Pişmişler ve pişmemişler. Pişmiş “vahşiler” hanedanlıkların sınırlarına yakın yaşayan, alışveriş yapan ve hatta bazen bir Çin şehrini ele geçirdikten sonra yerleşik hayata geçenlerden oluşurdu. Medeniyet dediğin insanı böyle pişiriyor işte; ıstakoz gibi canlı canlı. Pişmemiş vahşiler ise Çin’den uzakta yaşayan kültürsüz kaba saba insanlardan mütevellitti. Yabanilere karşı duyulan korku yüzünden koca koca duvarlar dikip propagandasını yapmak bu medeniyet düşkünlerine bu propagandayı yemek de bizlere nasip oldu.

Pişirmek her daim politika içeren bir eylem. Çekirdek ailede kadının mutfaktaki konumu, nineli teyzeli oturulan büyük evlerin mutfaklarındaki hiyerarşik yapı, kilise/cami/devlet mutfakları aracılığı ile oynanan statükoyu koruma oyunu ve ekonominin krizlerine karşı ve özellikle günümüzde tekrar ortaya çıkan dayanışma mutfakları...

Zor zamanlardan geçerken çorbanın yeri hep ayrı olmuş. Çorba, yapması kolay olduğu için ve elinizde tuttuğunuz zaman verdiği sıcaklık ve güven hissinden dolayı savaşlarda ya da açlık dönemlerinde ilk başvuranlar arasında. Avrupa’da Elizabeth Dönemi’nin sonlarına doğru 1601 yılında geçirilen bir yasa ile sayıları hızla artan fakirleri besleme görevi kraliçenin de boyunu aşınca yerel bölgelere devredilmiş. Yeni kıta doğumlu fizikçi Benjamin Thompson Bavyera Hükümeti’nin yardımıyla 1785 yılında koşmuş. Verimli pişirme yöntemleri üzerinde çalışan mucidimiz bir yandan orduyu yeniden düzenlerken bir yandan da fakir halkın (çocuklar dahil) hem orduya kıyafet dikmek için çalıştırılıp hem de çorbayla beslendiği atölyelerin kurulmasına öncülük etmiş. Sonradan Kont Rumford adını da alan bu zat az parayla çok kişi beslediği için ünü kıta Avrupası’na, İngiltere’ye ve memleketi Amerika Birleşik Devletleri’ne kadar yayılmış.

Kabaca 1750-1850 arası yaşanan Sanayi Devrimi sırasında fakirlik daha da artar ve 1830’larda yine İngiltere’de geçirilen bir başka yasa ile “Sanayi Evleri” kurulmaya başlanır. Tocqueville 1835 yılında yaptığı İrlanda ziyaretinde bu evlerde yapılan çorbalar için kullanılan malzemelerin el arabaları ile kapı kapı dolaşılıp zenginlerin mutfak artıklarından toplandığını belirtir. Gerçekten de zor zamanlarmış bu zamanlar ama sadece bazıları için. Öte yandan 1845-1849 yılları arasında İrlanda’da yaşanan Büyük Kıtlık sosyal zorlamaları beraberinde getirmiş. Bazı katı Protestan gruplar pis ve fakir İrlandalılar ancak Katolik kimliklerinden vaz geçtikleri takdirde çorba dağıtırlarmış aş evlerinde. Hem din değiştirenlere hem de insanları bunun için zorlayanlara Çorbacı denirmiş. Gururu açlıklarını bile yenen İrlandalılar tarafından. 1930’lu yıllarda Al Capone Chicago’da günde üç bin kişiye çorba dağıtırken görülmüş. Bu sayede bir taraftan vergi kaçırmaya devam ederken bir taraftan da kendi işleri için eleman ayartmaya devam etmiş mutfaktan.

Burada “La Resistencia” için ayrı bir yer ayıralım. 1901 yılında Tampa, Florida’da Kübalı puro işçileri afedersiniz kadınlı erkekli bir direniş başlattıklarında karşılarına ilk dikilen CMIU (Cigar Makers’ International Union) sendikası oluyor. CMIU’nun derdi mücadele içindeki erkek egemen yapıyı korumak ve eylemin uluslararası havasını kendi lehlerinde

"Zor zamanlardan geçerken çorbanın yeri hep ayrı olmuş. Çorba, yapması kolay olduğu için ve elinizde tuttuğunuz zaman verdiği sıcaklık ve güven hissinden dolayı savaşlarda ya da açlık dönemlerinde ilk başvuranlar arasında"

Deşişe Çorbası için Malzemeler (alfabetik sıra ile)

- Arpa dövmesi, Hurma, Su

Yapım Önerisi

Arpa dövmesi bir gece önceden suya yatırılır. Suyu süzülmeden tencereye koyulur. Çekirdeği çıkartılmış hurma ezilir ve suya eklenir. Arpa yumuşayınca kadar kaynatılır.

Notlar silsilesi

1- Bu çorba eskiden külliyyelerde halk için yapılmış olup, günümüzde ise millet saray yapılarında

arpanın yerini çia tohumu, hurmanın yerini ahududu, suyun yerini ise ejderha sidiği almıştır. Bilmedik görmedik. İçenlerin yalancısıyız.

2- Çorba yazıları birçok kaynaktan beslenerek yazılıyor. Yerimiz dar ve her yazıda referansları vermek biraz zor. Yazılar bittiğinde toptan bir liste versek bilim emekçilerine ayıp etmiş olur muyuz? Çok da olmayız galiba.

korumak. O zaman sendikanın isminde niye enternasyonal kelimesi geçiyor? Bu soruyu sayısız örneklerine havale ederek geçiyoruz hemen. Sonraları CMIU Kübalı erkek kardeşlerini yanlarına almak isteseler de işverenler erkeklerin yerine uslu duracak Anglo kadınları tercih ediyor. Bu direnişe en güzel darbeyi atlı polislerin greve gidenler için kaynayan çorba kazanlarını dağıtması vuruyor.

Uzun lafın kisası çorba her coğrafyada her daim çok su kaldırmış; şanlı Osmanlı hariç değil.

Şu aralar ismini sıklıkla duyduğumuz Külliye’nin bir kısmında da imaret yer alır(mış). Saray mutfağından farklı olarak imaret ihtiyacı olana bir parça ekmek ve bir tas çorbanın sağlandığı yerdir. Muhtemelen ilk imaret İznik’te Orhan tarafından 1330’lu yıllarda açılıyor. 1530’lu yıllara gelindiğinde resmi imaretlerin sayısı seksenden fazla. Bu sayıya padişah analarının, vezirlerinin vs. açtığı imaretler dahil değil. Zenginlerin ve politik anlamda güçlü olan şahısların mutfakları da bu sayının dışında. Fatih Sultan Mehmed’in kendi ismi altında 1463-1473 yılları arasında yaptırdığı imarette 1500 kişiye günde iki öğün dağıtılıyor. Pek sevgili Hürrem Sultan 16. yüzyıl ortalarında Kudüs’te yine kendi adına bir imaret açıyor. Burada 500 kişi her gün iki öğün dağıtım var; birer somun eşliğinde sabahları pirinç çorbası akşamları bulgur çorbası. Özel günlerde dane (koyun eti ve pilav) ve zerde (safran ve balla tatlandırılmış pilav) çorbanın yerini alıyor.

Ne güzel değil mi? İşte Batı’nın ahlaksızlığı karşısında fakirin yanında duran sultanlar, dönemin zenginleri, İslamı seçen cariyeler...

İmaretler ihtiyacı olana bir tas çorba bir somun ekmek sağlıyor diye belirtmiştik yukarıda. Kim bu ihtiyaç sahipleri peki gerçekten? Fatih’in imaretinden örnek verelim. Katı bir düzenin hakim olduğu bu yerde bir tas çorba alanlar imaret çalışanları, külliye’nin camisinde hastanesinde çalışanlar, saygıdeğer ziyaretçiler, bir iş için İstanbul’dan o sırada geçenler, din okullarına giden öğrenciler, bu okullarda çalışanlar, yakın medreselerden gelen ve ileride Osmanlı idaresinde yer alacak suhteler ve onların emirleri, derviş tekkelerinden gelenler.

Geriye ne kaldıysa fukaranın sadakası. Burada da sıra önemli tabii. Önce İslam alimi fakirler, sonra erkekler. En geride ise kadınlar ve küçük çocuklar. Sona kalanların içtiği çorba? İmaret çalışanları ne yapsın?! Suyu basmışlar kapıya dayananlar çok olunca. Geç 16. yüzyıl tarihçisi Mustafa Ali’nin aktardığı üzere “bulaşık suyu”. Dedik ya çorba her daim çok su kaldırmış.

Ey Osmanlı! Muhattabın bu fakirler değil mi yoksa?! Sen kimsin ya, sen kimsin? Bu fakiri milleti muhatap görmüş. Sen onu muhatap görsen ne yazaaar, görmesen ne yazaaar...

ŞEHİR VE İNSAN HAKLARI PANELİ

Sema Alpan Atamer, Bülent Atamer

"Adayları değil Ankara'yı konuşuyoruz!" sloganı ile 10 Kasım 2018 tarihinde ilki gerçekleştirilen "Yerel Yönetimler Forumları" serisinin ikincisi 23 Aralık Pazar günü yapıldı. Programın ilk bölümünde yer alan panelde "Şehir ve İnsan Hakları" çerçevesinde dört konuşmacı kendi uzmanlık ve deneyim alanlarında kente, kentsel yaşamdaki haklara, insan haklarına duyarlı kentlere ve kentte insan hakları ve kent hakkı bağlamında yerel yönetimlerin ve yurttaşların rollerine farklı açılardan bakarak ufkumuzu açtılar.

İlk konuşmacı Bilkent Üniversitesi Kentsel Tasarım ve Peyzaj Mimarlığı bölümünde ders veren ve özellikle AVM'ler üzerine araştırmalar yapan **Feyzan Erkip**, "Kentsel Uygarlık" kavramı üzerinde durdu.

İlk konuşmacı Bilkent Üniversitesi Kentsel Tasarım ve Peyzaj Mimarlığı bölümünde ders veren ve özellikle AVM'ler üzerine araştırmalar yapan **Feyzan Erkip**, "Kentsel Uygarlık" kavramı üzerinde durdu.

Bir kentteki altyapı eksikliğinin, o kentte yaşayanların günlük yaşamlarında yarattığı konforsuzluğun, trafik düzenindeki kural dışlıkların giderek birbirine güvensiz ve öfkeli yurttaşlara dönüştürdüğü kentliler arasındaki ilişkilerindeki rolünden söz etti. Yerel yönetimlerden alınan hizmetlerin bir lütf değil, kentlilerin alması gereken hakları ve yerel yönetimlerin de zaten yerine getirmeleri gereken görevleri olduğundan; kentlilerin yaşadıkları olumsuzlukları, "öğrenilmiş çaresizlik" davranışı ile karşılamamaları gerektiğinden; kentli yurttaşların uygar kent talep etme hakları olduğundan söz etti. Kentsel uygarlık kavramını, "birlikte yaşarken birbirine saygı göstermenin, kendi hayatını kolaylaştırdığının bilincinde olmak" şeklinde tanımladı. Bu tanım bir anlamda faydacı bir yaklaşımı çağırırsa da buradaki faydacılığın herkes için olumlu nitelikte olduğunun altını çizdi. Yani, eğer herkes yayayken kendisini bir sürücünün yerine; sürücü iken bir yayanın yerine koyabilse ve one göre davranırsa, bir gün kendisine de böyle davranılacağını rahatını ve güvenini duyabileceğini belirterek, bireysel empati kavramının ötesine taşıdı.

Kent yaşamının kuralları olabileceğinin kabul

Mimar Antropolog Emine Onaran İncirlioğlu: insan hakları gibi evrensel, soyut değerler ve kavramların yerel somut uygulamalara yansıtılmasındaki zıtlık ve güçlükten bahsetti.

Mehmet Can Çağlayan insan hakları alanının bir aktivisti olarak mülteciler ve insani yardım konularındaki saha deneyimlerinden bahsetti; kentte yaşanan barınma hakkı sorunu üzerinde durdu.

edilmesi gerektiğinden, birlikte kurulacak düzene uymanın ölçülebileceği kriterler arasında trafik kurallarına uymak geldiğinden söz etti. Trafik kurallarına uymanın Batılı kentlerde tartışılabilir bir konu olmadığını; bu kurallara uymanın herkesin hayatını kolaylaştırdığının tüm kentlilerin bilincine işlendiğini söyledi. Oysa bizim kentlerimizde acelesi olduğu için herkesin trafik kurallarını ihlal etme hakkını kendisinde gördüğünü; öte yandan hemen her toplantıya da geç kaldığını ekledi.

Sorular bölümünde gelen bir soru üzerine kentsel uygarlık ölçümlemesi ile ilgili metodlar bulunduğunu, “yaşanabilir kentler” konusunda pek çok kritere göre değerlendirme çalışmaları yapıldığını; kentsel uygarlık göstergelerinden olan “güvenlik” kriteri açısından Ankara, İstanbul ve Antalya’nın listelerde yukarılarda yer aldığını; ancak “yaşanabilirlik” açısından Türkiye’den hiç bir kentin üst sıralarda yer almadığını söyledi. Ankara bu denli güvenli bir kent iken, gerek konutların pazarlanmasındaki vurgular, gerek halkın diğer toplumsal kesimlere ilişkin algıları nedeniyle özellikle üst gelir düzeyinden insanların kapalı topluluklar halinde yeni sitelerde, AVM’lerde kapalı bir ortamda yaşadıklarını belirtti. Türkiye’de ve Ankara’da kentteki kamusal alanda bulamadığı konforu ve güvenliğini AVM’lerde bulabilen kentlilerin AVM’leri alış veriş ihtiyaçlarından daha çok boş zaman kullanma, sosyalleşme alanı olarak kullandığına değindi. Giderek “AVM kuşağı” denebilecek bir kentli kuşağın ortaya çıktığından söz etti. Bu kuşağın, AVM’ler dışında kentin başka kamusal alanlarını örneğin Kızılay ve Ulus’u hiç bilmediklerini anlattı. Genelde sınıfsal kökenleri bakımından bu konumda olan kesimle diğer yoksul, sığınmacı vb farklı kesimler arasında bir ayrışmanın kaçınılmaz olduğunun, kente dair yıllardır süregelen politikaların bu ayrışmalara neden olduğunun altını çizdi.

İkinci konuşmacı, mimar antropolog Emine Onaran İncirlioğlu hakların yerelliği ve evrenselliği tartışmasıyla söze başladı: insan hakları gibi evrensel, soyut değerler ve kavramların yerel somut uygulamalara yansıtılmasındaki zıtlık ve

güçlükten bahsetti. Bunu başarabilen “İnsan Hakları Kenti” kavramı üzerinde durdu. Program ve uygulamalarında temel referans olarak evrensel insan hakları dokümanlarını gösteren kent yönetimlerinin bu kavramla anıldığından; ilki 1997 yılında Arjantin’de (Rosario) ortaya çıkan bu kentlerden halen Dünyada 40’ın üzerinde bulunduğu söz etti.

İnsan hakları kentlerinde yerel yönetimlerin, diğer kamu kuruluşları, sivil toplum ve özel sektörle birlikte çalışarak insan haklarını temin etmesi gerektiğini vurguladı.

Sorular bölümünde gelen bir soru üzerine, son olarak 2018 yılında İsveç’de Lut kentinin insan hakları kenti olarak belirlendiğini ve böylece Dünya’daki toplam sayının 42’ye ulaştığını; bu listede Türkiye’den bir kent bulunmadığını söyledi.

Yerel demokrasinin kentlerde haklara erişmenin ve çoğaltmanın etkin aracı olacağını; ancak hak temalarının, yaşlılar, kadınlar, evsizler, ırk ayrımcılığı, kriminalite, çocuk, ekonomik haklar, temiz suya erişim, vb çeşitliliği dikkate alındığında yerel özelliklere göre programların özgün olmasının önemini vurguladı.

Konuşmasının en derli toplu metni bu sayıdaki kendi yazısında bulunduğundan daha ayrıntılı bir özetlemeye gerek görmüyoruz.

Daha sonraki konuşmacı **Mehmet Can Çağlayan** insan hakları alanının bir aktivisti olarak mülteciler ve insani yardım konularındaki saha deneyimlerinden bahsetti; kentte yaşanan barınma hakkı sorunu üzerinde durdu.

Ankara’da Önder ve Hacılar mahallelerinde yaşayan göçmenlerin uğradığı ayrımcı muameleye ilaveten alanın kentsel dönüşüme tahsis edilmesi, yaşadıkları alanların soylulaştırılması nedeniyle, halkın giderek kent çeperlerine göçmeye zorlanmasının hak temelli kent yönetimiyle uyumlu olmadığını vurguladı.

Şimdiye kadar pek ilgilenilmemiş bir konu olan “evsizlik” sorunu üzerinde geliştirdikleri bir inisiyatif ile camilerin evsizlerin konaklama ihtiyacında kullanımı konusunda giriştikleri yerel ve merkezi temaslardan kalıcı ve sürdürülebilir çözümlere ulaşamadıklarını anlattı. TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu ile AŞTİ’de, kendilerine kısa süreli de olsa, yemek ve barınma imkanı sağlanan evsizlere ilişkin rapor hazırlanması sürecinden söz etti.

Türkiye’de 100.000 evsiz olduğunun tahmin edildiğini, bu konuyla ilgili çalışan bir kaç STK’nın çabalarından, Ankara’da Belediyenin 40 kişiyi barındırabilecek, ancak yalnız 15 gün hizmet sağladığı bir evsizler evi olduğundan bahsetti. Bu tür mekanların İzmir, Kocaeli ve Ankara’da bulunduğunu; İstanbul’da evsizlere ait belediyenin sağladığı herhangi bir barınma yeri bulunmadığını belirtti. “Evsiz”lere yaklaşırken ve onlara çözüm önerirken bizim kendi yaşam paradigmamız içinden değil, anlama gayreti ile ve onların gözünden yaklaşan çözümleri aramanın önemini vurguladı.

Son konuşmacı gazeteci **İrfan Aktan** bir kente bakarken, onun heterojen yapısını dikkate alarak, orada yaşayanların sınıf, inanç ve etnik yapı gibi özelliklerini dikkate almanın doğru olacağını belirtti.

Macaristan’da halk algısındaki “yabancılar” tehdidini öne sürerek evsizliği yeni çıkarılan yasalarla yasaklayan Orban’ın, şehirlerdeki

Gazeteci İrfan Aktan Ankara’nın “güçlüye, zengine göre” tasarlanmış ve işleyen bir kent olduğuna değindi. Güvenlikten, huzurdan, refahtan bahsederken “bunlar kimin için?” sorusunun da birlikte düşünülmesi gerektiğini vurguladı

tekinsizlik ve görüntü kirliliğini yasaklarla, evsizleri gözaltına alarak çözmeye çalıştığını faşizan bir yaklaşım olarak örnekledi. Buradan çıkarak, merkezi politik programların ve uygulamaların yerel durumu da belirlediğini söyledi. Bu değerlendirmeleri ışığında Ankara’nın da tüm özellikleriyle merkezi iktidarın tercihlerini yansıttığını vurguladı. Türkiye’de idare sisteminin merkezîyetçi anlayışla kurulduğunu; yerel yönetimlerin merkezi yönetimin çizdiği sınırlar içinde çalışmak zorunda olduğunu; yurttış ilişkilerindeki durumun da mevcut politik tabloyla uyumlu olduğunu söyledi. Dikmen vadisinde yaşamını sürdürmeye çalışan geçici sığınmacıların (Türkiye Cenevre Sözleşmesini imzalamadığı için sadece batılı yabancılara mülteci statüsü verebiliyor; diğerleri halen geçici sığınmacı statüsünde “misafir” ve bu nedenle mültecilerin sahip oldukları haklara sahip değiller) yörede yaşayanlarca şikayet edilmesinin buna örnek olduğunu belirtti. Ankara’nın “güçlüye, zengine, temel olana göre” tasarlanmış ve işleyen bir kent olduğuna değindi.

Köyde ve kentte yaşanan yoksulluk şekillerinin farklılığına değindi. Geçici sığınmacılar için geçerli olan olumsuz, ötekileştirilmiş konumların, Çingeneler, yerinden edilmiş Kürtler gibi yoksul ve güçsüz kesimler için de geçerli olduğunun altını çizdi. Güvenlikten, huzurdan, refahtan bahsederken “bunlar kimin için?” sorusunun da birlikte düşünülmesi gerektiğini vurguladı. Bir erkek için güvenli olabilecek karanlık bir sokağın bir kadın için güvenli olmayabileceği örneğini verdi.

Pazar günü olmasına bağlanabilecek nedenlerle salondaki izleyici sayısı düşük, buna karşılık konuşmacıların niteliği çok yüksek, panelin ortaya koyduğu fikir zenginliği muhteşimdi.

İnsan ister istemez, keşke kenti yönetmeye talip olanlar da aramızda olsaydı demeden edemiyor. Neyse ki gazeteleri var, isterlerse okurlar.

Latife Tekin ile Söyleşi:

"Her hikaye, her kahraman kendi dilini yanında taşıyor"

Söyleşi: Pinar Özdemir - **Fotoğraflar:** Kaan Can Bircan, Mehmet Onur Yılmaz

Köyler, kasabalar, şehirler insanla beraber değişiyor. Yavaş yavaş oluyor bu değişim. İnsanlar içinde yaşarken. Yabancılaşma da burada başlıyor. Önce yaşadığı yere sonra kendisine yabancılaşıyor insan. Toprağını, suyunu, ormanını, bahçesini kaybettiğinde kendinden de uzaklaşıyor. İnsanın, dünyanın korkutucu bir hızla bunca değiştiği, dönüştüğü bir çağda edebiyatın bu değişime uzak kalması düşünülemezdi.

Latife Tekin doğayla iç içe ama edebiyattan, yazıdan kopmadan geçen, okur zamanıyla ölçülünce uzunca gelen bir süreden sonra zamana direnmeye çalışan insanları, yorgun ve yoksul fabrika işçilerini, sanayileşen kentlerde sıkışıp kalanları anlattığı, birbirine omuz veren iki romanla "Manves City" ve "Sürüklenme" ile karşımıza çıktı 2018 yılı biterken. Ankara'ya geldiği zaman Latife Tekin ile hem bir video söyleşi, hem de şimdi okuyacağınız bu söyleşiyi yapma imkânı bulduk.

Pinar Özdemir: Latife Hanım, 9 yıllık bir aradan sonra sizden iki roman birden geldi. İki ayrı hikâye... İki kitabınız arasında verdiğiniz en uzun arayı bu. Öncelikle, neden bu kadar ara verdiniz?

Latife Tekin: Bu soruyla çok sık karşılaşıyorum ve sanki gecikmişlik mahcubiyetini duymam gerekiyormuş gibi bir tedirginlik hissediyorum. Ama çabuk geçiyor bu duygum çünkü yazmak ve zaman deyince Behçet Necatigil'in sakinleştirici sesi geliyor o anlarda kulağıma: "Aşınmış tarlaları kim yeniler gelince (...) Çünkü asıl şiirler bekler bazı yaşları."

PÖ: "Sürüklenme" ve "Manves City" birbirini takip eden değil ama birbirine omuz veren, birbirine yaslanan romanlar. Yazmakta olduğunuz metin ya da metinlerin iki ayrı roman olacağına nasıl karar verdiniz? Yazma sürecini biraz anlatır mısınız?

LT: Karar veren ben miyim yoksa hikâyelerini bir anlatı içinde kurmayı üstlendiğim kahramanlar mı? Bunlar karışıyor bazen. Neyi anlatacaksanız, neyi dert edinmişseniz onun sizden beklediği dili, biçimi de önce bulmalı, hep yanınızda hazır etmelisiniz. Gerçeğe bağlıyız en azından, gerçeğin bizden bağımsız tunç yasalarına da. Aynı çağın yeryüzü gökyüzü, ağacı insanı, kuşu sürüngeni, toprağı suyu, çiçeği kelebeği görünmez bir ağla bağlanır, birbirinin kaderini paylaşırlar. Aynı koşulların insanların farklı hikâyeleri var olsa da, aynı döngünün gidişatı içinde deviniyorlar iki kitapta da. Geniş anlamda aynı "kader yolu"nda. Manves City'nin Ersel'i ile Sürüklenme'nin Asistan'ı birbirlerini tanımadan yaşayıp gidebilirlerdi. Ama ben bunların hikâyelerinin uzaktan uzağa, hatta apansız yakınlıkta bazen, ne denli ilişik, nasıl da dolambaçlarla bitişik olduğunu görüyorum. Çürümeye doğru sürüklenen bir yoldayız hepimiz de.

PÖ: "Sürüklenme" izleği romanlarınızda yeni bir tema sayılmaz aslında. "Unutma Bahçesi"nde de unutuştaki sürünlenen roman kişileri vardı. "Manves City"de de sürüklenme var. Bu temanın sizde ilk ortaya çıkışı ile son romanlarınızın ana teması olması arasındaki yolculuğu hakkında neler söyleyebilirsiniz?

LT: Robert Musil'in Niteliksiz Adam'ı, Sait Faik'in Lüzumsuz Adam'ı, Yusuf Atılgan'ın Aylak Adam'ı, Manves City'nin HİKİ(*) insanı, hiç benzemiyorlar görünse de birbirine içten içe bağlı karakterlerdir aslında. Belli bir zaman ruhunun zorunlu yaratılarıdır. Şimdi birey iradesinin güçsüzleştiği, rastlantısallığın neredeyse her durumda geçerleştiği bir kaotik zaman. Sürüklenme olgusu bizden çok önce başlamıştı. Belki de sınırlı toplumlarla birlikte. Ya da doğaya yabancılaştığımız zamandan bu yana. Ama çağın bu denli hız kazandığı bir dönem olmamıştı (ya da yalnızca büyük savaş dönemlerinde olmuştu.) Adını koymanın anlatılabilir bir yolunu bulmaya, bununla birlikte neye karşı ayak diremem gerektiğini düşünmeye çalıştım.

"Bu üretim ilişkileri, bu üretim biçimi, bu toplumsal yapılanış böyle doğayı, kadını ve çocuğu odağına almadan, bu üç varlığın yaşamsal çıkarlarını en üstte tutmayı baş koşul saymadan, bu dertleri düşünmeden ne yaparsak yapalım her şey daha kötüye gidecektir."

PÖ: Romanlarınızda gece ve gündüz misali zıtlıklar da göze çarpıyor. "Sürüklenme"de karakterler tekinsiz bir gecede biraraya geliyor. Roman kişisi "Gecenin getireceği hikâyeye duyduğum merak elimi kolumu bağlamış da olabilir, bilemiyorum." derken "Manves City"de "birbirlerinin hatırasında sabah yüzüyle yer etmiş" olan, birbirini önceden tanıyan iki karakter var. Bu apayrı iki çıkış noktası hikâyelere nasıl bir yön verdi?

LT: Manves'te Ersel'in beş yıl sonra hapisten çıkıp bildiğini sandığı Erice'ye gelişiyle, Sürüklenme'deki anlatıcının uçakta başlayan bilinmeze doğru gidişi, kendimizde kurduğumuz ile yaşadığımız gerçek arasındaki uçurumu, o tekinsiz çelişkiyi anlatabiliyorsa bu iki metin, buluştukları düzlemin kavramı da "sürüklenme" olacaktı; bu kaçınılmaz. Bildiğimizi sandığımız dünyanın öngöremediğimiz iki hikâyesi bu; birbirine bakışık iki cephesi. Ama ne kadar tanıdık bir gerçek, ne denli yakın damarlarımıza...

PÖ: "Sürüklenme"de isimsiz, cinsiyetsiz bir anlatıcı var. Okurun bakış açısı da ona göre şekilleniyor, haliyle. Anlatıcının cinsiyetiyle, kimliğiyle ilgili bir şey belirtmemenizin nedeni?

LT: Dil, cinsiyetlerin de göstergesidir bir bakıma. Özellikle yüzbinlerce yıldır birbirine yabancılaşmış cinsiyetlerin dilleri de derin farklılıklarla biçimlenir. Okurla benim aramda gizli bir sözleşme bu; tabii benim önerdiğim. Cinsiyeti belirtilmemiş bu kahramana okur kendi kafasındaki dil duygusuyla cinsiyet giydirdi istedi. Bir iki yerde göz kırptım aslında, ipucu verdim. Madem sordunuz, ben de

size sorayım şimdi: O dil duygusu içinde anlatıcının cinsiyeti ne olabilir?

PÖ: Henüz okumamış olanları etkilemek istemem ama kendimce hep kadın olduğu sezgisiyle okudum. Bu kahraman o şehirden bu şehire sürükleniyor. Yolda pek çok kişiyle karşılaşıyor; ona hikâyesini anlatanlar var, hikâyesini öğrenmek istedikleri var. Böylece diğerlerini hikâyesine ortak ediyor, bir anlamda sürüklüyor diyebiliriz. İyilikle de kötülükle de karşılaşıyor. Bu anlamda nasıl bir yol hikâyesi "Sürüklenme"?

LT: "Yolculuğa çıkanın anlatacakları vardır" diye bilinen bir atasözünü anıyor Walter Benjamin. "Demek ki" diye ekliyor: "demek ki halkın gözünde hikâye anlatıcı uzaklardan gelen biridir." Ama diye itiraz ediyor onay verdiği bu yargıya; "ama evinde kalan, namusuyla hayatını kazanan, yörenin hikâye ve geleneklerine vakıf kişiyi dinlemek de bir o kadar keyiflidir." Sürüklenme'deki anlatıcının başkalarının öykülerine ilgisiyle, Manves'deki Ersel'in kayıp üvey kızını bulmak için Erice'de kalan, yörenin hikâyesini bilenlerden duyduğu öykü parçacıklarından oluşuyor iki kitap da. Neyin peşindeyseniz ona dair hikâyeler anlatan yüzlerce insanla buluşursunuz mutlaka.

PÖ: Biraz da dilden ve atmosferden konuşmak istiyorum. "Sürüklenme"nin önceki romanlarınıza daha yakın, imge yoğun, masalsi olarak nitelendirebileceğimiz bir dili var. "Manves City" ise bu anlamda biraz daha gerçekçi, daha sert bir roman. Dili birbirinden bu kadar belirgin nasıl ayırdınız? Yazarken birinin diğerine nüfuz etmek istediği anlar oldu mu?

LT: Hani siz de bilirsiniz; “kulübede başka türlü düşünülür sarayda başka” demişti sevdiğimiz o filozof. İnanın bundan başka da söyleyebileceğim bir formül, bir ipucu, bir yazarlık dersi taşıyamıyorum kendi bilincimde. Kahramanlarımın göz hizasından yaşantıları okumak asıl derdim. Bu nedenle gerçekte yokum sanki, “tanrıyazar” değilim. Bana natüralist diyenler bile oldu; bunca ayrıntıyı nasıl, nereden öğrendin diye şaşıranlar. Ben öğrenmiyorum kahramanlarım biliyor zaten, onlar en dibini yaşıyor. Hiçbir kitabımın önceki bir benzeri olsun istemedim çünkü yazmak benim için de bir tazelenme. Sizin okurken yaşadığınız duyguyu ben yazarken yaşıyordum. Belki yinelemek gereken şu: Her hikâye, her kahraman kendi dilini yanında taşıyor zaten.

PÖ: Romanların atmosferine gelirsek, her iki romanda da mekânlar insanları zorluyor. Karakterler bir yerlerden bir yerlere kolayca ulaşamıyorlar, önlerine yokuşlar, engeller çıkıyor, gittikleri yerde kapılar kolay kolay açılmıyor. “Sürüklenme”de havaalanında insanı tutsak eden, zor ulaşılan, yarı masalsı bir kent imgesi var. “Manves City”ye ise daha karanlık, karamsar bir atmosfer hakim, kaotik bir kent imgesi var, distopya ile gerçeklik içiçe. Bu kentleri oluştururken sizdeki hangi kentlerden, kentlere ilişkin hangi imgelerden yola çıktınız? Örneğin, Ankara var mı bu kentler arasında?

LT: Dünyanın “küresel bir köy”e dönüştüğünü ilk kez söyleyen kimdi? Belki köyün aşağı ya da yukarı mahallesinden söz edebiliriz ama bereketli tarlaları, ovaları, ormanları, sulak vadileri organize sanayi sitelerine dönüştüren, o da olmadı betonlarla yeşilliği çatıştıran her yer Manves City ya da Erice. Dünyanın derisi yüzüldü, akarsuların boğazına çelik halkalar takıldı, dev bentler kuruldu vadilerine, en verimli toprakların dibinde siyanürle altın arandı, taş ocakları için nice dağlar patlatıldı, gökyüzünü sanayi bacalarından salınan ölümcül gazlar kapladı, yeşilin yerine metalin, çiçeğin yerine betonun, insanın yerine kazancın hükmettiği bir küresel köy burası. Ankara var mı diyorsunuz? Suyunu kullandığınız Kızılırmak vadisini bir görseniz, on binlerce yıldır uygarlıkları besleyip sulamış o güzelim ırmağın kadim yatağını... İnanın o zaman bu soruyu sormazdınız bana. Belki de bildiğiniz gerçeği bana söyletmek istediniz. “Su çürüdü” demişti ya Ahmet Telli...

PÖ: Distopya ögesini biraz daha açmak istiyorum. “Manves City”de insansız, terk edilmiş gibi duran, bina denizini andıran, kahramanın giriş kapısının nerede olduğu bile kolayca bulamadığı bir fabrika var, işçilerin yerini yavaş yavaş robotlar almakta, direnen çok az sayıda işçi var, onlar da seslerini kimseye duyuramıyor. Fabrikanın etrafında ise ruhunu yitirmiş bir kent var. Manves City bu açılardan Germinal’i aklıma getirdi. Bu kaotik düzende insanı nereye koydunuz?

LT: Aklınıza Émile Zola’nın gelmesi rastlantısal değil. Görmeye gözümüzü kapattığımız zamanı geniş gerçeği yakın plan “çekmek” istedim. Gözün içine işleyen yansısını da göstermek, bireyde ya da toplumsal ruhta bıraktığı izi de kaydetmek ve böylece yaşayan bir insanlık durumu betimlemek istedim. Buna distopya demek yerine yaşanan

gerçeğin çıplak hali demeyi yeğlerim. Ama böyle giderse nasıl korkunç bir felakete doğru gitmekteyiz! Böyle düşünmekte haklıyız; ama bir kâbusa dönüşüyor her masum gelecek duygumuz. Peki, ütopyamız ne diye sormaz mıyız? “Umut ilkesi” bana ilk önce şöyle dedirtiyor: İnsanlık bu kadar aptal olamaz!

PÖ: İşçilere bir lütufmuş gibi verilen, en ufak bahaneyle geri alınan sınırlı haklar, zorlu çalışma koşulları, uğradıkları hak kayıpları... Bunları göz önünde tutarak Germinal’in yazıldığı günden bugüne işçilerin yaşam koşullarında bir iyileşme olduğunu ya da olacağını düşünüyor musunuz?

LT: Zola’nın Germinal’inden önce Dickens’ın Kasvetli Ev’i var. Yaklaşık aynı tarihler ama ikisi de vahşi kapitalizmin acımasız yüzünü, insan ve doğa sömürsünü çok boyutlu öğeleriyle, dahası en ince ayrıntısıyla işlerler. Türkçede bu türden anlatıların başyapıtı Bereketli Topraklar Üzerinde’dir; Steinbeck’in Gazap Üzümleri’nden bir süre sonra. Bunların hepsinde de makineler insana yabancı bir üretim aracı olduğu kadar bir kötülük aracı olarak belirmiştir kalabalık işçi kitlelerinin gözünde. “Makinakırcılık” diye bir akım bile başlamıştı ya... “Bize her şey geç gelir” demişti Cemal Süreya, “1927 krizi bile geç geldi” diyordu, o müthiş ironisiyle; vahşi kapitalizm de geç geldi ama ne gelişi! Birazcık olsun vahşetten uzak kalamaz mı, bu kadar mı açgözlüdür patronlar ve her iktidarda hortlar gibi çıkan yeni vahşiler? Doğadan, insandan geriye bir şey kalmayacaksa ne yapacaklar bu hayatı? İstanbul Havalimanı’nda yaşananlara bakın. Bir sömürge ülkesinde esir köleler bile böylesine maruz kalmamıştır.

PÖ: Yaşadığımız bu sorunlar aynı zamanda tarımdan sanayiye hızlı geçişin de sorunu ve geri dönüşü olmayan bir süreç. Evrensel bir yönü de var. “Bereketli Topraklar Üzerinde” böyle bir örnek. Erice’ye gelirsek, dünyanın başka bir köşesinde de var olabilecek bir kent. Şirketlerin boyunduruğu altında, insanların yoksulluk içinde, çok zor koşullar altında yaşadığı yerler var. Buraya nasıl gelindi? Bu açıdan, sanayi kentlerinin geleceği hakkında neler düşünüyorsunuz?

LT: Ne kadar zor bir soru bu Pınar! Ama şu görü var elimizde: Bu üretim ilişkileri, bu üretim biçimi, bu toplumsal yapılanış böyle doğayı, kadını ve çocuğu odağına almadan, bu üç varlığın yaşamsal çıkarlarını en üstte tutmayı baş koşul saymadan, bu dertleri düşünmeden ne yaparsak yapalım her şey daha kötüye gidecektir. Bu sanayi kentlerinde de kırdada, Güney’de de Kuzey’de de... Bence böyle...

PÖ: Doğayla da içiçe anlattığınız kentler. Bir yanda doğal güzellikler var, diğer yanda onları ısrarla yıkmaya, yok etmeye çalışan güçler. Bunlarla mücadele, günümüzde de sürüyor. En çarpıcı örneklerden biri Hasankeyf. Sizce bu mücadeleyi kim kazanacak?

LT: Kısa sürede kimin kazandığı belli; ama uzun vadede?

PÖ: “Sürüklenme”de şefkatle yaklaştığınız sezilebilen karakterlerden biri de Karaca. Hayvan

olan karaca ile benzer yönlerini de bulmak mümkün. Fransız yazar Pierre Schoendoerffer’in “Krala Veda” romanındaki karaca tanımı geldi aklıma: “Karaca garip, sevimli, küçük bir hayvandır gerçekten, ama öylesine gariptir ki, şaşkınlığından gider kendini kovalayan avcının kucağına düşer.” diyor Schoendoerffer. Romanda var olan düşmanla kuşatılma, tehdit altında yaşama ile ilgili neler söyleyebilirsiniz? Böyle bir ortamda özgürlük nasıl mümkün olabilir?

LT: Ben de zaten bir masumiyet ve bunun kaybı gibi bir imgenin etkisindeydim Karaca’mı düşünürken ve yazarken.

PÖ: “Sürüklenme”de testisteyken sürekli ambulans geliyor, birilerini alıp götürüyor, “Manves City”de karakterlerin tepesinde sık sık dolanan bir helikopter var. Ülke gündeminde ne yazık ki ambulans sireni ve helikopter gürültüsü, duyma sıklığına alıştığımız araçlar oldu artık. Romanlardaki ambulans ve helikopter simgeleri hakkında neler söylemek istersiniz?

LT: Bu iki romanda da serüven kurgusunun kapalı ama vazgeçilmez göstergeleri olarak da işlem gördüler.

PÖ: “Manves City”de beni çok etkileyen “çoktan ölmüş olanlar” yani beklentisizlerle ilgili bir bölüm var. Sürüklendiğimiz noktada beklentisini yitirmiş olanların giderek çoğaldığını söyleyebilir misiniz?

LT: Sürüklenme’de de Çaredar’ı öldürmeye karar verdiğimde içim cız etmişti; bu sorunuzla o ânımı hatırladım. Ama benim işim hakikate bağlı kalmak olmalı; elimden geldiğince. Size eski bir hikâye anlatmak istedim ben de burada. Pertev Naili Boratav’ın Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği adlı kitabında okudum ve çok etkilendim: “Dinleyici muhitinin arzularını âşıkların yerine getirmek mecburiyetinde olduklarına en güzel misal, ihtiyaçların müttelik (anlaşarak) tevsik ettikleri bir rivayet veriyor. Bundan 140 sene evvel, 1800’de sağ bulunan Tüccarî zamanında, hikâyelerimizin birçoğu, sevdalıların muratlarına kavuşmadan ölmeleriyle sona erermiş; bunlar Kerem ile Aslı ve divan edebiyatından Leyla ile Mecnun, Ferhat ile Şirin tipinde hikâyelermiş. Birçok köylerde ve kasabalarda, yeniçeri ağalarından, köy kabadayılarından buna kızıp, hikâyesinde sevdalıları birbirine kavuşturmayan hikâyecileri dövenler, vuranlar ve öldürenler olmuş. Bunun üzerine Kars ve havalisi âşıkları toplanmışlar ve bütün hikâyelerin sonunu, hasretleri birbirine kavuşturup muratlarına erdirecek şekilde değiştirmeye karar vermişler. Bu tarihten itibaren sevdalıları birbirine kavuşturmayan veyahut ölümle nihayetlenen hikâyelere rastlamıyoruz. Yalnız Kerem ile Aslı hikâyesi istisna teşkil ediyor. O, asli karakterini muhafaza etmektedir. Fakat söylendiği nadirdir; bir telakkiye göre, âşıklar bu hikâyeyi anlatmayı günah addediyorlar.”

*HİKİ: Her İşe Koşan İşçi

Latife Tekin’le
video söyleşi için >>

Ankara'nın 1935-1967 arasını reklamlardan izlemek

Reklamlarda Ankara

Akın Atauz

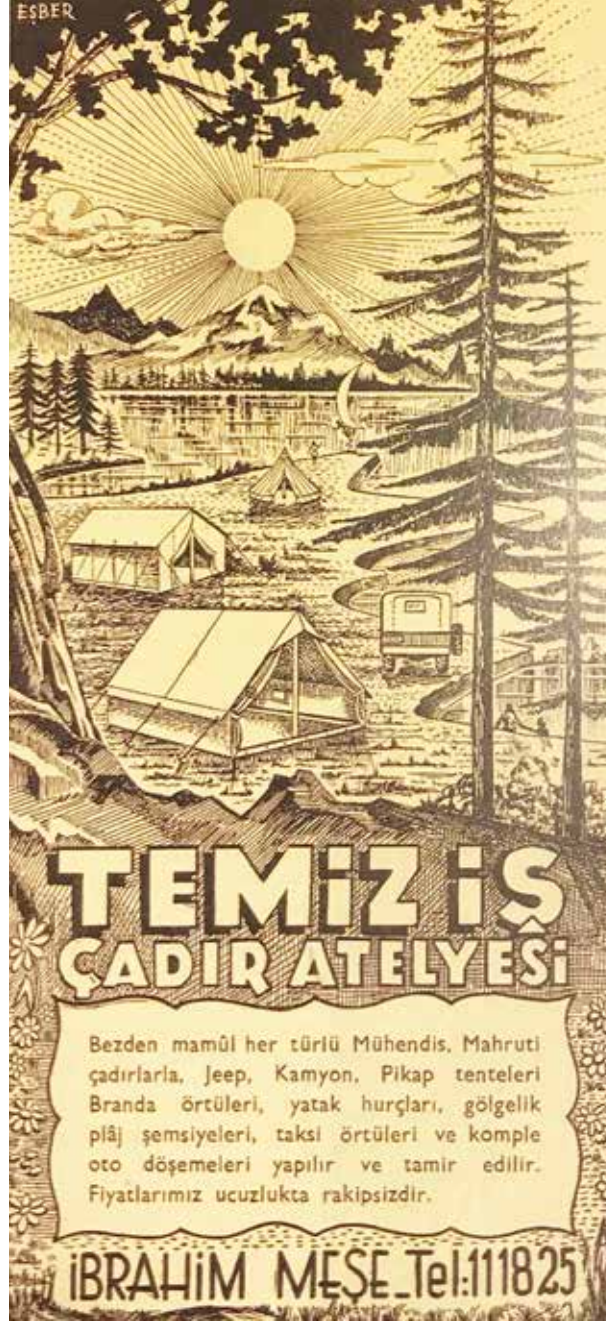
Modern Ankara'nın kuruluşundaki ilk 10 yıldan sonraki yaklaşık 35 yıllık zaman diliminde nasıl bir kent olduğunu, gelişmesini nasıl gerçekleştirdiğini izlemek için, pek çok bilimsel makale ve kitap, kuşkusuz, bu dönem araştırmacılarının önünü açıyor. Ancak, aynı döneme, biraz daha gündelik yaşamın içinden bakmak ve kentin sahip olduğu nitelikleri, hatta belki tam öyle olmasa bile nasıl olmak/ nasıl görünmek veya nasıl bir yer olduğu iddiasının/ özeninin izini sürmek isterseniz, kentin esnaf, tüccar ve belki biraz sanayici (ya da belki daha doğru bir adlandırmayla "imalatçı"lar) ağzından, biraz bükülmüş de olsa, onların diliyle ve arzularıyla görmek, ilginç olabilir.

Yeni bir kitap olmasa da, yeni karşılaştığım bir kitap "Eski Dostlar Aramızda Reklamlarda Ankara 1935-1967". VEKAM 2007 yılında basmış. Gerçekten bir kitap olarak değil de, sergi kataloğu olarak düşünülmüş ve düzenlenmiş. Projenin yöneticisi Zeynep Önen.

Doküman, nerdeyse sadece reklamlardan oluşuyor. Ancak bu reklamların çok büyük bir kısmının kaynağı da telefon rehberleri. Telefonların cepte olmadığı ve sadece evlerde veya işyerlerinde sabit olarak bulunduğu bir dönem olduğunu, şimdiki telefon yağmurundan sonra, son 15 ya da 20 yılın kuşakları için, düşünmek bile zor belki... "Telefon ve iletişim teknolojisindeki değişiklikler kenti nasıl etkiliyor?" konusunda, yavaş yavaş bir literatür oluşmaya başladı bile. Ancak bu teknolojik gelişme, "Ankara'yı nasıl etkiledi/ etkiliyor?" konusu, daha kapsamlı başka bir yazının konusu olmalı. Burada sadece, bu kitabın ya da dokümanın, neler düşündürdüğü üzerinde durulacak.

Telefonun en modern iletişim teknolojisi olduğu dönemde, telefon rehberlerinin de özel bir önemi vardı. Telefon rehberleri, her yıl yeniden ve biraz daha kalınlaşarak yayınlanır ve telefon abonelerine ücretsiz olarak dağıtılırdı. Rehberlerin en ilginç yanlarından biri, beyaz sayfalara yazılmış ve abonelerin alfabetik olarak adlarını, adreslerini ve telefon numaralarını bildiren bölümünün arkasındaki sarı sayfaları.

Sarı sayfalar, rehberin reklam bölümüydü ve bu sayfalara çeşitli büyüklüklerde reklam verebilmek, kentteki her iş yeri bakımından özel bir önem taşırdı. Öncelikle, sizin bu rehberle modern bir ilişki kurmuş olduğunuzu göstererek işyerinizi, güvenilir bir kuruluş haline getirdiniz ve asıl

önemlisi, bir kullanıcı olarak, sınıflandırılmış bir biçimde sunulan reklamlardan, gerçekten ihtiyacınız olan bir bilgiyi ya da hizmeti nasıl ve nereden elde edebileceğinizi öğrenirdiniz. Kentin ticaret ve sanayi açısından ürettiği mal ve hizmetleri ve daha da önemlisi, bunların yerlerini ve adreslerini, telefon rehberlerinden kolayca izlemek mümkündü. Ayrıca, bu rehber her yıl yenilendiği için, telefon rehberi, zaman içindeki gelişmeyi de, sistematik olarak göstermiş olurdu. Zaten telefonu olmayan veya telefon rehberi gibi önemli bir kaynağı kullanmayı düşünmemiş olan bir iş yerinin, "ihmal edilebilir" nitelikte olduğu, kolayca kabul edilebilirdi.

Kitabı tanıtmak açısından gerekli değil ama bir paragraf daha ekleyerek, telefon rehberlerinin mimarlık fakülteleri ve özellikle "şehirçilik" bölümleri bakımından ne kadar değerli ve derli-toplu bilgi veren bir kaynak olduğunu, anmadan geçmek istemiyorum. Öyle ki, kentin haritası üzerinde, telefon rehberinin sarı sayfalarını coğrafik bir bilgiye dönüştürdüğünüzde, hızla ve oldukça güvenilir bir biçimde kentin kaba bir "arazi kullanım haritasını" yapmış gibi olur ve bu bilgiyi zaman içinde de, ileri ve geriye doğru kaydırabileceğiniz için, kentin bazı hizmet ve sanayilerinin yoğunlaşma alanındaki mekansal değişim izlerini de saptayabilirdiniz. "Telefon Rehberi" o zamanların bakış açısıyla, doğruluğuna gerçekten güvenebileceğiniz, her kent için, gerçekten nesnel ve sağlıklı bilgi veren bir kaynaktı. Her hangi bir kaygıyla uyduruluş ya da bilgilerinin bir kısmı ihmal edilmiş, düzensiz ve özensiz bir doküman olarak düşünülemezdi.

"Eski Dostlar Aramızda" kitabı da, sergi için yapılmış olan bir seçmeye göre de olsa, yaklaşık olarak böyle bir bilgiyi yansıtır. Ancak bundan da fazlasını yapıyor: Kuruluşların verdikleri reklamların tıpkıbasımını yayınladığı için, kötü de olsa, bazı fotoğrafları görüyorsunuz. Çizimler de var. Daha da önemlisi, bu küçük metinlerdeki dil ve anlatım özellikleri, hem özel sektörün işine nasıl baktığına / onu nasıl göstermek istediğine, hem de daha önemlisi, dönemin toplumsal kodlarına, kabul edilebilir soyluluk kurallarına ya da sahicilik bakımından belirlenmiş olan toplumsal beklentilere uymak için, nasıl bir çaba göstermiş olduğuna tanık oluyorsunuz. Belli ki, ticaretin, malını övmenin, ya da yaptığı iş hakkındaki açıklamaların, toplumsal terbiye kurallarına göre, belirli sınır çizgileri var.

Kitaptaki bölüm başlıkları şöyle: Ticaret-Sanayi/ Bankalar/ Sigortacılar/ Elektrikçiler/ Emlakçılar/ Nakliyeciler/ Çadircılar/ Turizm-Ulaşım/ Oteller/ Mobilyacılar-Mefruşatçılar/ Kırtasiye Dükkanları/ Tabelacılar/ Fotoğrafçılar/ Giyim-Kuşam/ Ayakkabıcılar/ Kuaförler/ Kuyumcular/ Yeme-İçme/ Lokantalar/ Pastaneler/ Sağlık/ Kamu Yararına İlanlar. Gerçekten bu bölüm başlıklarının bile gösterdiği bazı özellikler var: Kırtasiyeler var, ama kitapçılar yok mesela... Hiçbir resim ya da sanat galerisi yok, özel tiyatro ya da sinema reklamı bile yok, nedense. Ya da yeme-içme ve lokantalar ayrı bölümler ama lokanta kısmı oldukça cılız, nerdeyse pek bir şey yok gibi, meyhane, bar gibi yerlerin adı bile yok.

DEVAMI YAN SAYFADA >>

İnsan Hakları Kenti

Emine Onaran İncirlioğlu

Son yirmi yıldır yaygınlaşmakta olan “İnsan Hakları Kenti” hareketi, soyut ve küresel “insan hakları” kavramı ile somut ve yerel “kentte sosyal adalet oluşturma” pratiği arasında bir bağ kuruyor. Hareketin amacı, yerelde insan haklarını hayata geçirmek. Çünkü, insanlar günlük yaşamlarının geçtiği yerlerde korunmadığı sürece soyut bir insan hakkı kavramı pek bir şey ifade etmiyor.

“İnsan hakları kenti” şöyle tanımlanmış: Yerel yönetimin, yerel meclisin, sivil toplumun, özel sektörün ve diğer paydaşların uluslararası insan hakları standartlarının uygulanmasını temin ettikleri yer. Bu girişiminin adını resmen koyan da, insan haklarının öğrenilmesi ve anlaşılması amacıyla gelişen halk hareketi PDHRE (People's Decade for Human Rights Education). 1960'larda ortaya atılan “kent hakkı” kavramı etrafında gelişen bu girişim uyarınca 1997 yılında Arjantin'in Rosario kenti, ilk İnsan Hakları Kenti ilan edilmiş.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 50. Yıldönümü olan 1998 yılı, insan haklarında hem kurumlar arası ilişkilerin sağlanması hem de hareketin dünyaya yayılması bakımından bir atılım yılı olmuş. 2000'de İnsan Hakları Kentlerinin sayısı hızla artmış. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 60. Yıldönümü olan 2008 yılında Washington D.C., ABD'nin ilk İnsan Hakları Kenti ilan edilerek dünya çapındaki “İnsan Hakları Kenti” hareketine katılmış. En son 2018 yılında İsveç'in Lund kentinin katılmasıyla “İnsan Hakları Kenti” olarak ilan edilmiş kentlerin sayısı 42'ye çıkmış.

Bugün Afrika'da 6, Asya'da 8, Avrupa'da 9, Kuzey Amerika'da 14, Güney Amerika'da ise 5 “İnsan Hakları Kenti” var.

Demokratik bir işleyişi ilke edinen İnsan Hakları Kentlerinde, kent sakinleri ile yöneticiler bir “yürütme ve yönlendirme komitesi” ortamında birlikte çalışıyor.

İnsan Hakları Kentleri, politikalarını ve programlarını geliştirirken İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'ne ve benzeri uluslararası insan hakları standartlarına atıfta bulunuyorlar. Kent halkının günlük hayatını birebir etkileyen ekonomik, sosyal, kültürel, medeni ve siyasal haklarını, yani anayasal vatandaşlık haklarını gözetken programlar yapıyorlar.

Demokratik bir işleyişi ilke edinen İnsan Hakları Kentlerinde, kent sakinleri ile yöneticiler bir “yürütme ve yönlendirme komitesi” ortamında birlikte çalışıyor. Özellikle altı çizilmesi gereken, önceden belirlenmiş bir programın katı uygulamasının değil, süregiden, öğrenmeye, tartışmaya, sistematik çözümlemeye ve eleştirel düşünmeye, yaratıcı fikir alışverişine, ortaklaşa planlamaya açık bir sürecin benimsenmiş olması. “İnsan haklarının öğrenilmesi” ile uygulama birlikte yürüyor.

2011 yılında, Güney Kore'de, Gwangju kentinde, İnsan Hakları Kentleri Forumu yapılmış. Bu forumda yerel bağlam, yerel koşullar üzerinde durulmuş. Bir taraftan şehrin yönetiminde temel

değerler ve yol gösterici ilkeler belirlenirken insan haklarını gözetmek anahtar rol oynayacak. Öte taraftan da bu belirli bir yerleşim, belirli somut bir yerel yönetim için özel olarak üretilecek. Bu çerçevede farklı şehirlerde, her şehrin kendi nüfus özelliklerine ve koşullarına göre farklı pratikler oluşturmuş.

Yerel demokrasiyi güçlendiren uygulamalar sonucu her kent kendine özgü koşulların gerektirdiği programları geliştirmiş. Örneğin kimi kentlerde özellikle kadın haklarının üzerinde durulurken kimilerinde evsizler, kadınlar, yaşlılar gibi özel gereksinimleri, özel koşulları olan gruplara odaklanılmış; kimilerinde ise çocuk hakları ön plana alınmış. Özellikle ABD'nin İnsan Hakları Kentleri'ne katılmasıyla ırk ayrımcılığı ve ekonomik insan hakları ihlalleri üzerinde durulmuş. Detroit'de 2014'de temiz suya erişim hakkı vurgulanmış. Kimi Güney Amerika örneklerinde, İnsan Hakları Kentlerinin yereldeki uygulamaları ulusal düzeye, anayasal değişikliklere taşınmış.

2015 yılında BM İnsan Hakları Konseyi, “İnsan Haklarının Tesis Edilmesinde ve Korunmasında Yerel Yönetimlerin Rolü” başlıklı A/HRC/30/49 sayılı raporu benimsemiş. 2016 Aralık ayında Northeastern Üniversitesi Hukuk fakültesinde “Küresel Adalet Yerele Uzanıyor: İnsan Hakları Kentlerinin Ortaya Çıkışı” başlıklı bir konferans düzenlenmiş.

Anlaşılan, İnsan Hakları Kentleri her düzeyde, gittikçe artan bir ilgi görüyor. Darısı bizim başımıza.

ÖNCEKİ SAYFANIN DEVAMI >>

(Oysa Ankara'da böyle yerlerin olduğunu biliyoruz, belki telefon rehberi sarı sayfaları, belirli bir toplumsal ahlak/ seçkinlik politikası izliyordu?) Yeme-içme bölümü sayfalarında, daha çok kurukahveciler, makarnacılar, yağlar ama daha da çok, Ankara şarapları ve “inhisar” likörlerinin reklamları var.

Gerçekte bu kaynak, kanımca, üzerinde oldukça geniş bir çalışma yapılabilecek bir doküman. Bütün bölüm başlıklarına değinmek, bu küçük yazı için olası değil. Ancak, kitabın bütününe dikkate alarak söylenebilecek bazı ilk izlenimler için yer kaldı bu yazıda... Cumhuriyetin kuruluşundan sonraki ilk 10-15 yıl, Ankara için, modern kentin ilk yapı taşlarının konulduğu bir dönem... Kentin bu döneminin büyük bir sabır gerektiren bir yaşam sunduğunu düşünülebilir. Bir yandan, gerçekten yangın yeri gibi, eski küçük ve kendine özgü pırıltılarını bile kaybetmiş, kasaba irisi bir kent. Mülk sahiplerinin biraz vahşileşmiş bir burunla, kentsel rant kokusu almış olduğu, kaba-saba eski Ankara ve tam bir inşaat şantiyesi görünümündeki, çamurlu yeni Ankara... Ancak 1935-40 sonrası için, Ankara'nın modern bir kent olarak kuruluşunun doruğuna doğru oluşmaya başladığı düşünülebilir. Yaklaşık 1970-1980'e kadar süren 40-45 yıllık bir dönem oldu bu ve kentin kendi geçmişinin hem de büyük bir olasılıkla, en ilginç, hem de en yaşanılabilir yıllarıydı, o yıllar...

İşte “Eski Dostlar Aramızda” tam bu dönemi yansıtıyor. Gerçi bu dokümandan, 1945 sonrası başlayan büyük göç akımını, gecekonducuları ve o konutlarda yaşamının güçlüklerinden hiç birini sezmiyoruz, ama diğer kesim için, yani kentin orta ve üst sınıfları için, modern kent yaşamının nitelikleri nasıl bir şeydi, bunu sezebiliyoruz. Toplumun bu kesimi için, gündelik yaşama dair bazı özellikler göze çarpıyor. Her şeyden önce, bir gösteriş merakı ve sonradan görmüş/ görgüsüz” bir kendini beğeneme arayışı hiç

yok, bu yaşamda. Tam tersine, oldukça sade ve vakur, modernin özlemi ya da arayışı içinde, ama oldukça ölçülü ve sakin bir yaşam tanımlanıyor bu reklamlarda.

Bunu “mobilya”, “mefruşat” ve özellikle “manifatura” (evet, eskiden manifatura diye bir söz ve kategori vardı, hala kullanılıyor mu, bilmiyorum; o yıllarda daha az uzmanlaşmış/ her çeşit malın bulunduğu, “manifaturacılar” vardı ve bir de onların biraz daha küçüğü olan “bonmarşeler”, belki AVM'lerin, süpermarketlerin henüz olmadığı bir dönemde, “department store” denilen satış mağazalarının öncüsü sayılabilecek nitelikte olan yerlerdi...) ve giyim-kuşam bölümlerinden, oldukça net bir biçimde görmek mümkün.

Bu reklamlara baktığımızda, kent halkını ve onlara mal ve hizmet sunanların “modern olmak” türü bir kaygıları olduğunu görüyorsunuz. Ama bu, ölçülü bir kaygı. Gösterişçi ve tüketim delisi değil. Bu, “mütevazı” ve oldukça sakin-saygılı bir gündelik yaşamın gelişme doğrultusu olarak görünüyor...

Eğer Ankara'nın o yıllarda nasıl bir kent olduğunu daha bütüncül bir biçimde anlamak istiyorsanız, bu rehberlerin, Ankara'da devletin/ “İktisadi Devlet Kuruluşlarının” ve belediyesinin nasıl kurulduğuyla ilgili sayfalara da bakmanız gerekir. Çünkü açıkça anlaşılıyor ki, gerek özel sektör, gerek sivil toplum ve sivil yaşam, bu yıllarda, Ankara için pek belirleyici bir ağırlığa sahip değil...

"İçki olsa şampanya, Sultan olsa Hürrem olurdu"

Ayşegül Çelik Şahin

"Kadıköy'de, iskeleyle Moda arasında dar sokaklardan birinde küçük bir ev hatırlıyorum. Evde annem, sarı uzun saçları çözülmüş yatakta. Ben koynundayım. Karşısında, divanda Melek Teyzem. Annem ile ikisi, ayaklarını havaya kaldırıp çıplak bacaklarını seyrediyorlar. Ayaklarına bakıyor, kıkır kıkır gülüyorlar. Annem beni bir öpücüklerle boğuyor, bir Melek Teyzemin kucağına top gibi atıyor. İlk anılarım olacak bunlar..."

PAŞA TORUNU...

Yıl 1928... Padişah Abdülhamit'in kilercibaşı İbrahim paşanın kızı Suzan ile Nazif paşanın oğlu Lütfullah, pek popüler bir dans salonunda tanıştıklarında birbirlerine aşık oldular. Fakat aileleri evlenmelerine izin vermedi. İki paşa torunu ne yapsınlar çareyi elele tutuşup kaçmakta buldular. Suzan'ın yakın arkadaşı Melek'in babası Muhlis Sabahattin Bey onlara evini açtı. Meşgul bir müzisyendi bu adam, operetler besteliyordu. Genç çift ile hayatları kesiştiğinde "Ayşe" isimli operetini henüz yazıp bitirmişti. Aşklarından etkilendiği bu genç çiftte operetin başrollerini verdi. Suzan, doğuştan yetenekli bir kızdı, sahneye adım attığı anda herkesi kendine hayran bıraktı. Fakat o gece sahnedeysen, karnında küçük bir bebek taşıdığından habersizdi.

"TİYATRO BENİM ANNEM"

Yıl 1943... Muhsin Ertuğrul, arabası Boncuk ile tiyatroya doğru gidiyor.. Şehir Tiyatrosunun geceli gündüzlü çalıştığı yıllar, ışıklar sabahlara kadar yanıyor. Bu yoğunluğun müsebbibi Reşat Nuri Güntekin'dir. "Onbeş senelik bir romanımdan çıkardım diyerek Muhsin Ertuğrul'un ellerine bıraktığı oyunu Yaprak Dökümü'nü sahnelemek için bütün tiyatro deli gibi çalışıyor.

Muhsin Ertuğrul, arabayı parkedip tiyatroya girdiğinde Reşat Nuri'nin çoktan geldiğini ve kendisini beklediğini gördü. "Yahu Reşat!" diye seslendi, "oyuncu meselesinin içinden çıkamıyorum"

- Neden?
- Yetenekli çok çocuğum var ama yazdığın rol için hepsinden küçük, miniminnacık bir kız çocuğu lazım.
- Evet
- Üstelik oyunun başında küçük olacak, sonraki perdelere büyüyecek..
- Reşat Nuri gülümsedi, "Biliyor musun, benim aklıma biri geldi. Aslında böyle bir kız çocuğu var"
- Kimi diyorsun?
- Suzan hanımla Lütfullah beyin kızı.. Hatırlıyor musun?

İki arkadaş içleri burkularak birbirlerine baktılar. Suzan hanım, Ayşe operetinden sadece iki sene sonra 23 yaşındayken ölmüş, geride küçücük bir kız çocuğu bırakmıştı. Annesinin ölümü 6 yaşına kadar saklanmıştı çocuktan. 'Almanya'ya plak doldurmaya gitti' diyorlardı. Fakat küçük kız bir gün parkta bir Rum kadının annesi için "pethane" dediğini duydu. Sadece 6 yaşındaydı, inat etti, unutmadı, ezberledi bu sözcüğü sonra da balıkçı Niko'ya sordu.. Petane.. "öldü" demektir. İşte böyle öğrendi annesinin öldüğünü.. Muhsin ve Reşat'ın onun hakkında

Gülriz Sururi

Güzel yaşayıp güzel ölen insanlardan Gülriz Sururi... Mesleği yaşamakmış gibi davranan, hayatı seven, aşkı seven bir kadın. Ne demişti yıllar önce Haldun Taner, onun için? "İçki olsa şampanya, sultan olsa Hürrem olurdu"

bildikleri şeyler hep böyle trajikti. Hemen ailesine haber yollayıp küçük kızı provaya davet etti Muhsin Ertuğrul. Ertesi gün, çocuk tiyatroydaydı.

Daha provaya başlar başlamaz ısıltısı hissedilmişti. "Annesi gibi yetenekli" diye fısıldamıştı Muhsin Ertuğrul. İşte sahnede küçülüp büyüyen, gülüp ağlayan bu 14 yaşındaki kızın adı Gülriz Sururi idi.

"Yaprak Dökümü", seyirciyi can evinden vurdu ve 100 temsili aşan ilk yerli oyun oldu. Gülriz, rahat bir soluk aldı, bundan sonra tiyatro onun için bir sığınak olacaktı, yıllar sonra vereceği röportajlarda "tiyatro benim annem" diyecekti.

İstanbul Belediye Konservatuvarı Tiyatro ve Şan bölümlerinde okudu Gülriz Sururi. 19 yaşındayken ilk evliliğini yaptı, sadece 1.5 yıl sürdü. 1955'de Muammer Karaca Topluluğu'na katıldı, burada Adile ve Selim Naşit ile turneye çıktı. Yıllar sonra o günler için "Çırak gittim usta döndüm diyecekti." 5 yıl sonra da Dormen Tiyatrosu'na girdi. Oyunlar oyunları izledi, perde kalkıp iniyordu.

SOKAK KIZI ile PRENSİN İNTİHAR GİRİŞİMİ

Tiyatronun yükseldiği yıllardı. Yeni yazarlar, yeni topluluklar, yeni oyunlar ardarda geliyordu... Haldun Dormen'in bir müzikal sahnelemek istediğinden söz ettiğini duyanlar kaşlarını çatıp; "Kolay mı?!" diyorlardı, "var mı hem dans edecek, hem şarkı söyleyecek oyuncun?" "Var mı müzisyenin?" "Var mı paran, ödeneğin?" Haldun Dormen ne düşündü bilmiyoruz ama "Sokak Kızı İrma'yı oynayacağız" dedi ve İrma rolünü Gülriz Sururi'ye verdi. Dram, komedy, müzikli oyun farketmiyor, sahnede her rolün hakkını veriyordu Gülriz. Oynuyor, şarkı söylüyor, dans ediyordu çünkü. Perde açılır açılmaz hem oyun hem Gülriz, seyircinin aklını başından aldı.

O sıralarda katıldığı bir davette Engin Cezzar ile tanıştı. Cezzar Amerika'da Yale Üniversitesi'ni

bitirmişti. Elia Kazan'la yaptığı kontratı yakarak Muhsin Ertuğrul'un davetiyle Türkiye'ye dönmüş ve Hamlet oynuyordu ve dünyanın en genç Hamlet'i idi. İkisinin de tiyatrocı olmasına rağmen Cezzar ailesi evlenmelerini istemedi. Gülriz ve Engin, intihar etmeye karar verdiler. Evdeki havagazını açıp ölümü beklemek istediler. Allahtan, komşular kokuyu farkettiler de kurtarıldılar, ölmediler.

1962'de, "Gülriz Sururi-Engin Cezzar Tiyatrosu"nu kurdular. Yerli-yabancı çeşit çeşit oyunla perde açtılar. Bu oyunların arasında Haldun Taner'in unutulmaz "Keşanlı Ali Destanı" ile, Edith Piaf'ın yaşam öyküsü "Kaldırım Serçesi"nin ayrı bir yeri var elbette. Gülriz Sururi, hiç durmadan çalıştığı yaklaşık 40 yılda, sayısız oyunda rol aldı, sayısız öğrenci yetiştirdi, oyunlar yazdı, öyküler yazdı, bir de roman... Ve sonra da anılarını. 1999'da yine kendi kaleminden çıkan "Söyleyeceklerim Var" adlı oyunla son kez sahneye çıktı. Siyasetin tiyatroya getirdiği baskıdan biraz küskündü ama sadece sahneye ara verdi, yazmaya, yönetmeye, derslere devam etti.

Bu arada özel hayatında da çok şey olup bitiyordu. Hayatının aşkı Engin Cezzar ile bir çapkınlık hikayesi sonunda ayrılmaya karar vermişti, 1997'de boşandılar. Ama ilişkileri bitmek bir yana kesintiye bile uğramadı. "Evler ayrıydı ama Engin bunu nasıl yapsam?" diye açıp sorardım" diyordu Gülriz Sururi, "o kadar güvenebileceğim başka kimse yoktu çünkü." Ayrılıkları iki yıl sürdü, 1999'da yeniden evlendiler. Fakat kötü günler yakındaydı.

HAYAT...

2000'lerde Engin Cezzar'da kalp sorunları başgösterdi. İyi bir hasta değildi, ilaçlarını almıyor, oraya buraya saklıyor, tedaviyi reddediyordu. Bedeni hızla güçten düşmeye başladı. Oyunlara gitmek, evden çıkmak istemiyordu. Kısa süre sonra da bir felç geçirdi ve konuşamaz oldu. Hayatlarında yeni bir dönem başlamıştı.

Evet konuşamıyordu ama bu ikisi anlaşmanın bir yolunu buldular. Önce mimiklerden tonlardan anlıyorlardı birbirlerini sonra da kendi dillerini kurdular. İşte bu inanılmazdı. Felçli birinin hayatı gibi değildi yaşanan. Karı koca yine bir kadeh şaraplarını içiyor, kadeh tokuşturuyorlardı. Öğle yemeğinden sonra kahve içip sohbet etmek adetlerinde de bir değişiklik olmamıştı. "Engin çok romantik biridir. Laylaylom bile olsa bana şarkılar söylüyor. Bir gün uykum kaçtığında "Engin sen bana eskiden masallar söyledin" dedim ve yine söyledi. Hangi masal olduğunu da anladım." İkisinin aralarındaki dili bir başkasının çözmesine imkan yoktu. Gülriz yolculuğa çıktığında eve telefon açıyor ve Engin Cezzar ile konuşabiliyordu. "Konuşmayan bir adamla telefonda konuşabiliyordum ve her söylediğini de anlıyordum" diyecekti televizyon röportajında. "Seslerden kendince kelimeler yarattı ve bir süre sonra aramızda özel bir dil oluştu. Tiyatrocu olduğu için Engin'in iletişimi her zaman çok kuvvetlidir. Hayata bağlılığından taviz vermedi. Ben anlıyorum onu zaten anlamak için konuşmaya gerek yok."

Gülriz Sururi'den bahsederken aşka yaklaşımını atlamak olmaz. O her zaman aşık bir kadındı. Söyleşide: "Kadın vazgeçmediği sürece cinselliği onu bırakmaz" derken 88 yaşındaydı. Yine aynı yaşta çektiği bikinili pozlarını "İlham versin istiyorum. Ayrıca kendimle de iftihar ediyorum. "Benim yaşımda böyle olabilmeniz mümkün" demek istiyorum" diyerek internete koyuyor ve içtenlikle ekliyordu "Ama tabii bir yaştan sonra yerçekimine karşı koyamıyorsun." Bu fotoğraflar için epey övgü almıştı ama farklı tepkiler de vardı; "Ölsene", "Sen hâlâ yaşıyor musun" gibi şeyler de

yazdılar. Ama zaten geçen sene de öldürmüşlerdi beni. Çok yakınlarım görüp heyecanlanmıştı hatta. Bunlara cevap verecek değilim."

Görünüşüyle her zaman ilgi çekiyordu. Hatta 80 yaşındayken hala saçını, makyajını değiştirmedeği için de eleştiriler almıştı.. "Tiyatroda yapmadığım kalmadı. Her türlü peruğu denedim, her renge boyandım. Ama bana yakışan bu. İnsan kendine yakışanı bulduktan sonra neden değiştirmeye kalksın ki? Bazen "Değiştireyim" diyorum ama kapıdan çıkarken hemen vazgeçiyorum."

DÜNYAMIZDAKİ YOLCULUKLAR...

Engin Cezzar ile birliktelikleri 56 yıl sürdü. "Büyük mutluluklar, büyük acılar yaşadık. Ama en başında aşk olmasa, hayatta buralara erişemezdik!" diyordu inanarak. 2017, Engin Cezzar'ın "dünyamızdaki yolculuğunu tamamladığı" yıl oldu. Gülriz Sururi, eşinin isteğiyle, onun ölümünü defin yapıldıktan sonra duyurdu.

Ve işte 2019'un ilk günlerinde Gülriz Sururi de tamamladı kendi yolunu.. 1929 doğumluydu, 2018'de verdiği bir söyleşide; "Hatırlıyorum, bir ara hesaplamak istedim, bir baktım 80 yaşına girmişim. 'Hadi canım olmamışımdır o kadar, bir yanlışlık vardır' dedim kendi kendime. Bu kadar yaşayacağımı bilmiyordum, ben de çok şaşırdım." diyordu.

Oyuncu, yazar, çevirmen, dansçı ve daha pek çok şeydi. Fakat hiç sinema yapmamış, dizilerde boy göstermemişti.. Onu bu kadar farklı kılan sadece zekası, oyunculuğu, tiyatral yetenekleri değil, hayatını yaşayış biçimiydi. Ele avuca sığmaz, inatçı ve kararlı bir politik/eylemci yanı vardı. Aydınlar Dilekçesi'ne imza atan, Akün ve Şinasi sahneleri yıkılmasın diye düzenlenen gösterilere, eylemlere destek veren, sonrasında (Eren Aysan'dan öğreniyoruz) Afrin mektubuna da imza koyan Gülriz Sururi, gençlere ve kadınlara inanıyordu."Kadınlar iktidarda olduğu gün bu ülke bambaşka olacak" derken samimiydi. Kız çocukların okumasına hep bir yer ayırmıştı hayatında; "Mesleğimde hırslıyım ama onun dışında hırslım yok. Kürk, mücevher... Bunlar beni tatmin etmez. Elime para geçtikçe çocuk okuttum" diyordu.

VASIYETLER.. VASIYETLER...

Hemen her röportajında "tiyatrodan tören istemiyorum, camide tören istemiyorum çünkü avluda kokteyl gibi oluyor" demiş. Engin Cezzar'la öte tarafta bulaşcak mısınız diye soranlara "Hiç sanmıyorum. Belki bir testinin kulpunda" diye cevap vermiş. Bugün, vasiyeti gereği sessiz sedasız uğurlanışına bakınca "meğer ne kadar samimiymiş" diye düşünmeden edemiyor insan. Meğer rastgele sözler değilmiş söyledikleri... Tiyatro sahnesinde saatlerce bekleyen bir tabut olabilirdi, onlarca, yüzlerce oyuncunun, tiyatrocunun önünden geçtiği bir tabut... Caminin 3 kilometre çapında siyah arabalardan park edecek yer bulunamayan bir tören olabilirdi. Biz alışık değiliz bu kadar samimiyete. Hem söyleyeceksin hem yapacaksın?! Çok fazla.

Oysa samimiyet sürüyor.. Bir binaları varmış Engin Cezzar ile ikisinin, kültür sanat evi yapılsın diye Nesin Vakfı'na bağışlamışlar. Vasiyetinde bir de ÇYDD'ye bağışları olduğunu biliyoruz...

Güzel yaşayıp güzel ölen insanlardan Gülriz Sururi... Mesleği yaşamakmış gibi davranan, hayatı seven, aşkı seven bir kadın. Ne demişti yıllar önce Haldun Taner, onun için? "İçki olsa şampanya, sultan olsa Hürrem olurdu"

SOLFASOL'DA ŞEFFAFLIK

Solfasol yasal zorunluluklar sebebiyle bir ticari yapı kimliği altında çıkıyor olsa da bu kimliği onun kar odaklı olması anlamına gelmiyor. Ana gelir kaynağı abonelerinin desteği olan Solfasol olarak 2011'de, 1 Mayıs alanında Ankaralılarla buluştuğumuz ilk günden bu yana elde ettiğimiz tüm geliri yine Solfasol için kullanacağımızı defalarca deklare ettik. Bir süredir de bunun gereklerinden birisi olan mali şeffaflık ve hesap verebilirliği sağlamak üzere aylık gelir-gider tablosu yayımlamaya başladık.

Bu tabloyu ve mali şeffaflığımızı gelecek öneriler ve isteklere göre geliştirmek istiyoruz. Bu sebeple görüş ve önerilerinizi bilgi@gazetesolfasol.com adresine göndermenizi rica ediyoruz. Solfasol'un bu hamlesinin sivil oluşumlar ve yayın organları için öncü olması umuduyla.

SOLFASOL

Ankara'nın Gayriresmi Gazetesi
Ocak 2019

81. Sayı

Ayda bir yayımlanır.

**Sahibi ve Sorumlu
Yazı İşleri Müdürü**

Mehmet Onur Yılmaz

Yayın İdare Merkezi

Büklüm Sokak, No: 44/4,
06680 - Kavaklıdere / ANKARA

Tel - Faks: 0 312 437 76 41

bilgi@gazetesolfasol.com

Abonelik: abone@gazetesolfasol.com
0 536 956 64 26

Basım Yeri:

Şen Matbaa

Özveren Sok. 25/B Demirtepe/Ankara

Tel: 0 312 229 64 54 - **Fax:** 229 64 54

E-Mail: senmatbaa@gmail.com *

WEB: www.senmatbaa.com

Basım Tarihi: 16.01.2019

ISSN: 1301-8655

Yerel Süreli Yayın

2.000 adet basılmıştır.

GELİR - GİDER TABLOSU

GENEL BİLGİLER (31.12.2018 itibariyle)

Toplam abone sayısı: 922

Toplam kurumsal abone sayısı: 9

DÖNEMSEL BİLGİLER (1.12.2018- 31.12.2018)

Abonelik yenileme sayısı: 5

Yeni abone sayısı: 2

Kurumsal abonelik yenileme sayısı: 0

Yeni kurumsal abone sayısı: 1

GELİRLER (1.12.2018 - 31.12.2018)

Yeni abone ve abonelik yenileme: 1.881,00 TL

T-shirt, elden ve bayiden gazete satışı: 65,00 TL

İlan - reklam: 0 TL

GELİRLER TOPLAMI: 1.946 ,00 TL

GİDERLER (1.12.2018 - 31.12.2018)

Matbaa Gideri: 4.150,00 TL

Postalama Gideri: 347,00 TL

Kira ve Ofis Giderleri: 1.250,00 TL

İdari Giderler: 450,00 TL

Resmi Giderler (vergi, stopaj, harç vb.): 160,00 TL

GİDERLER TOPLAMI: 6.357,00 TL

BORÇLAR (31.12.2018 itibariyle)

Matbaaya Borç: 6.500,00TL

Kişilere Borçlar: 41.420,00 TL

Diğer Borçlar (vergi, muhasebe, kırtasiye, kira..):

9.800,00 TL

BORÇLAR TOPLAMI: 57.720,00 TL

SOLFASOL'UN BİR UCUNDAN DA SİZ TUTUN!

* Gazete Solfasol'da yer almasını istediğiniz yazı, haber ve çizgilerinizi her ayın 25'ine kadar **icerik@gazetesolfasol.com** adresine gönderebilirsiniz. Abone olmak için adınızı, açık adresinizi, e-mail ve telefon numaranızı **abone@gazetesolfasol.com** adresine veya **0 536 9566426** nolu telefona SMS ile gönderin.

Yıllık Abonelik: 100 TL,

Yıllık Destekçi Abonelik: 200 TL

Yurtdışı Abonelik: 200 TL,

Öğrenci Aboneliği: 50 TL

Dijital Abonelik: 50 TL

Abonelik Ödemesi için Banka Hesap Bilgileri:

TÜRKİYE İŞ BANKASI - KÜÇÜKESAT ŞUBESİ

IBAN: TR83 0006 4000 0014 2080 7867 87

(Hesap Sahibi: Mehmet Onur Yılmaz SOLFASOL)

OKTAY AKBAL'IN KALEMİNDEN 1940 YILLARIN SONUNDA ANKARA

Önder Şenyapılı

Oktay Akbal (1923-2015) 1947 ve 1951 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı Tercüme Bürosu'nda görevli olarak Ankara'da yaşar. 1957 yılında *"Suçumuz İnsan Olmak"* romanı yayımlanır. Romanının kahramanları, kendisi gibi İstanbullulardır ama, geçici olarak Ankara'da yaşamaktadırlar. Akbal, Nedret, Nuri, Selmin, Sevim, Nedim'in öyküsünü anlatırken, 1940'lı yılların (sonlarındaki) Ankara'yı da anlatır. Başkent yaşamından kesitler sunar.

Romandan Ankara'yı anlatan satırlar aktarmadan önce, yazarın bir yıl sonra (1958) yayımlanmış *"Berber Aynası"* öykü kitabında yer alan aynı adlı öyküsünden bir alıntı yapmak isterim. Aşağıdaki satırlar, Akbal'ın Ankara'yı *"bir yabancı şehir"* olarak gördüğünü, bu kentte yaşamayı sindiremediğini dokundurmalıdır.

"...sonra nasılsa birden zaman çarklarını geri geri işletmiş, bir berber sandalyesinde bana yeniden yaşama, düşünme imkanı vermişti. Geniş bir asfalt cadde vardı dışarda. Karşıda iki büyük, geniş, parlak ayna. Çevremde kırmızı koltuklar. Bekleyen iyi giyimli insanlar. Yabancı bir yerde, başka bir şehirdeydim. sokaktan büyük otobüsler geçiyordu. İstanbul'da bulunmayan taşıtlar. Neresiydi burası? Ne arıyordum? Birden bir ses 'Ankara Postası' demişti. Gazete satıyordu küçük bir çocuk. Ankara'daydım. Bir berber salonunda. Beni traş eden berber Ankara'nın sağlam soğuşundan bahsediyordu. Ben de 'Bu kış gene hafif geçti. Ya geçen yıl?' diyordum. Demek yıllardır buradayım ben. Bu yabancı şehirde yaşamıştım! Sonra bir bir hatırladım hepsini. Evlendiğimi, bu şehire yerleştiğimi, bir bodrum katında oturduğumu, bir işim olduğumu, karımın yakında doğuracağını... Yaşam berber aynasından çıkıp üzerime çökmüştü."

"Suçumuz İnsan Olmak" romanının kahramanlarından Nuri de kenti benimsemeyenlerdendir. *"Nuri aylardır bu arsadan gidip geldiği halde şu apartmanın ne zaman yapıldığını bile bilmiyor. Galiba yapı son aylarda*

tamalandı! Öyle ya, arsa eskiden daha geniştir. Farkına bile varmamış!"

1940'ların Ankarası ne denli geniş bir alana yayılmış olabilir ki... Ankara'ya 1957 yılında geldim. Bir ucundan bir ucuna yürüyerek bile gidilebiliyordu neredeyse. 1940'ların sonlarında daha da dar bir alanı kapladığını düşünmek yanlış olmaz. Ne var:

"Sabahları akşamları işine gidip gelirken insan düşünebiliyor mu, çevresine bakma fırsatı bulabiliyor mu? Evden nasıl çıkıyor, daireye kadar yolu nasıl aşıyor?"

Başkentte yaşayanlar, genelde mutsuzdurlar:

"Sokaktan yorgun argın insanlar geçiyordu. Bitkin adımlarla bir eve, bir yuvaya giden insanlar... Hiçbirinde mutlu görünüş yoktu. Sanki hepsi de bir felaketten artakalmışlar! Bir yangından, bir depremden kurtulmuşlar. Öylesine bezgindiler, perişandılar."

1950'lerde, 1960'larda Ankara'nın tiyatroları, sinemaları dolar taşardı. Kuyruklara girilip biletler alınırdı. Bilet karaborsası bile vardı. Ankara halkının genci, yaşlısı, sinema salonlarında buluşurdu. *"Suçumuz İnsan Olmak"* romanının Üçüncü Bölümü şöyle başlar:

"Sinemanın önündeki insan dizisi kaldırımların başına, caddeye kadar taşmıştı. Sokakta kalanlar yağmurun altında birbirlerine sokulmuşlardı. Birinin açtığı şemsiyenin altına ikisi, üçü birden saklanmaya çalışıyordu. Sinemanın radyosu film havaları çalıyordu. Frank Sinatra, Doris Day, Nat King Cole birbirini kovalıyor, baygın havalar Ankaralıların Pazar sabahına tatlı bir renk veriyordu. Öğle seansı her zamanki gibi sinemaya büyük bir kalabalığı çekmişti. Karısını, kızını, oğlunu önüne katan buraya gelmişti. Bu öğle seansına aile matinesi denirdi ya, doğruydu. Kalabalık içinde tanıdıklar çıkıyordu. Kimi resimleri bir, bir daha seyrediyor, kimi acele, onu bunu ite kaka gişeye sokulmaya çalışıyordu. Karşılıklı iki gişe boyuna bilet kesmekteydi. Az sonra gişenin üstündeki ışıklı yazılar yandı: Yer

kalmamıştır. Ancak üç beş kişilik bilet vardı. Son talihliler biletlerini aldılar. Zil de çaldı. Beş dakika kalmıştı filmin başlamasına."

"Suçumuz İnsan Olmak" romanının Dördüncü Bölümü *"Ulus Meydanı kaynaşıyordu. Günün en kalabalık saatiydi şimdi. Memurlar işten çıkmışlardı. Dört koldan meydan boşanıyordu insanlar"* diye başlar. Mağaza vitrinlerini, vitrinlerdeki mankenlere giydirilenleri, vitrinleri dolduran kumaşları, çamaşırları anlatan satırlarla süregider. Roman kahramanlarından Nuri ile Nedim, Ulus'taki üç dört masalı bir meyhanede rastlaşırlar. İki eski arkadaş geçmişin anılarından söz ederler, birbirlerini görmedikleri yıllarda neredeydiler, neler yaptılar anlatırlar.

Meyhaneden çıkarlar:

"Ankara caddeleri ışık içindeydi. Suları çekilmiş dereler gibiydi caddeler, sokaklar. Dükkânlar kapanmış, trolleybüsler azalmıştı. Şehir boşalmıştı sanki. Bilmeyen şaşırırdı, nerede olduğunu anlayamazdı. Hiç konuşmadan meydana doğru indiler. Çok söz vardı konuşacak, dertleşecek. İkisinde de. Belliydi bu. (...) Serin bir Ankara gecesi şehre çöküyordu. Sırtlarını alçak bir duvara dayadılar. Önleri sıra uzun bir asfalt, istasyona doğru uzanıyordu. Bir zaman hiç konuşmadan durdular. Geceyi seyrettiler. Bazen kocaman bir trolleybüs, bazen bir otomobil geçiyordu."

Nuri, bir başka gün, daireden çıktıktan sonra gene bir meyhanede kendi başına birkaç kadeh içer, meyhaneden çıkınca karanlık basana değin gidip bir parka oturur. Yanda bir çocuk bahçesi vardır. Çocuk doludur. Ne var, "yaklaşan gün sonu ile birlikte" boşalır. Şöyle sürer anlatı:

"Sonra yürümüş, parkın ortasındaki 'Öğün, çalış, güven' anıtının kabartmalarını seyretmişti."

Demek ki, Güvenlik Anıtı parkın ortasında yer alıyormuş 1940'lı yıllarda. Bugünkü gibi ucunda değilmiş. Nitekim, 1940 yılında çekilmiş bir fotoğraf (bu sayfalarda yer alıyor) öyle olduğunu sergiliyor.

“Suçumuz İnsan Olmak” romanının Altıncı Bölümü şöyle başlar:

“Bu şehrin baharı yoktu, kışı, yazı vardı. Baharlar bu iki aşırı mevsim arasında kh birine, kâh ötekine daha çok yaklaşırdı. Mayısla beraber yaz gelmişti. Sıcak, otomobilleri kor dolu fırınların içine çeviriyordu. Dolmuş ve otobüs duraklarında insanlar hayattan uzak yaratıklar halinde bekliyorlardı. Trolleybüsler, terli insan kalabalığını yüklenip yüklenip gidiyordu. Öğleden epey sonraydı, ama bozkır güneşi tepedeydi daha. Dolmuş beklemek çekilmez bir işkenceydi. Dolmuyordu taksiler bir türlü. Şoför, ‘Ulus’a iki kişi!’ diye gevşek gevşek bağırdı.”

Nedret ile Sevim “cehennem parçası” bir dolmuşa binerler. Kızılay’dan Sıhhiye’ye değin kaldırımları, kaldırımlarda yürüyenleri izleyip söyleşirler. DTCF’nin önünde inerler. Nedim’in resim sergisi

fakültededir. Sergiden ayrıldıklarında yürürler:

“Akşamüstü sokaklar doluydu. Güneş Ankara Kalesi’ne doğru iniyordu. Memurlar işten çıkmış olmalıydılar. Hr günkü kalabalıktı bu. Sanki bir acemi ressam her gün, her akşam aynı saatte, aynı boyalarla, hiç değişmeyen o sıkıcı tabloyu yeniden çiziyordu.”

Yaz mevsiminde ne yapardı Ankara’da yaşayanlar 1940’lı yılların sonlarında? Şöyle yanıtıyor Oktay Akbal:

“Sıcak iyiden iyiye bastırmıştı. Dairede pencereler ardına kadar açıktı. Memurlar ellerindeki kâğıtlarla yelpazeleniyorlardı. Bir ölgünlük çöküyordu kişinin içine. Bir uyuşukluk. Bu mevsim dew bütün başkent böyleydi. Hele daireler; memurlar, hademelriyle, sıcakın elindeydiler.

Bozkır yazı her gün biraz daha ağırlaşan yüküyle şehri kaplıyordu. İşini uyduranlar, zenginler çoktan kaçmışlardı İstanbul’a. Küçük memurlar da sırayla izin alıp yakın şehirlere, kalacak yerleri olanlar İstanbul’a gidiyorlardı.”

Oktay Akbal’ın, benim Ankara’ya ayak bastığım yılda, 1957’de yayımlanan romanı “*Suçumuz İnsan Olmak*” 1958 Türk Dil Kurumu Roman Ödülünü aldı. 1986 yılında **Erdoğan Tokatlı** filmini çekti. Yazının başında alıntılıdığım metnin yer aldığı öykü kitabı “*Berber Aynası*” 1958 yılında yayımlandı, yazarına 1959 Sait Faik Hikâye Armağanı verildi. Doğan Kitap **Akbal**’ın bütün yapıtlarını yeniden yayımlamaya başladı. Yazıdaki

alıntıları “*Suçumuz insan olmak*” romanının Doğan Kitap Ekim 2018 tarihli 1. basımından aldım.

Türk Edebiyatının önde gelen kalemlelerinden biri olan **Oktay Akbal**’ın, bir süre yaşadığı Ankara’yı anlatan, 1940’ların sonlarındaki Ankara hakkındaki izlenimlerini, gözlemlerini de aktaran satırları, 70 yılı aşkın süre sonra kentte nelerin değiştiğini, nelerin değişmediğini değerlendirmek isteyen bugünün başkent sakinleri için güçlü ipuçları veriyor.

Özellikle genç kuşakların Oktay Akbal’ın romanlarından, öykülerinden, anılarından, günlüklerinden, denemelerinden tat alacaklarını, yanı sıra geçmiş yıllar hakkında bilgi edineceklerini belirtmeliyim.

¹1948 yılında Ulus Meydanı;

³1940 yılında Güvenlik Parkı

²Ulus’tan istasyona doğru uzanan asfalt yol, 1940

25-26 ARALIK 'TA NEDEN BU KADAR ÇOK AĞAÇ KIRILDI?

Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Derneği, 25-26 Aralık 2018 tarihinde yağan, Çankaya çevresinde kalınlığı 15-20 cm’ye ulaşan sulu karın sonucunda; sokak, cadde ve parklardaki ağaçlarda görülen ve sayıca fazla olduğu için herkesin dikkatini çeken dal kırılmaları ve devrik ağaçlara ilişkin bir rapor yayımladı. Raporda öne çıkan sonuçlar ve başlıca öneriler şöyle sıralanıyor:

Ankara’nın iklimine uygun olmayan ağaçların varlığı

Türkiye için yabancı bir tür olan sofora (Sophora japonica) dalları gevrek olduğundan kar baskısına dirençli değildir. 25-26 Aralık 2018’de yağan sulu karın ağırlığını taşıyamamıştır. Kar ve fırtınadan kaynaklanan kırılmaları önlemek amacıyla kışa girmeden önce kırılma olasılığı olan ağaçların dalları uçlarının 3-4 metresi budanmalıdır. Böylelikle ağacın kar tutma kapasitesi azaldığı gibi dalların direnci de artmış olacaktır.

Eksik ve yanlış budamalar

Kent içindeki dişbudak yapraklı akçaağaçların (Acer negundo) gövdeleri genel olarak 2-3 metre yüksekten kesilmekte, çok sayıda yeni dal oluşturmaktadır. Bu ağaçlar yaralanmaya karşı duyarlı olduklarında yoğun biçimde ur oluşturmakta ve gövdeleri çürümektedir. Budama adı altında kesilmesi sonucunda gövde çürümeye başladığı gibi, yeni çıkan dalları da kolay kırılmaktadır. Bu nedenle çok sayıda ağacın kalın dallarının kırıldığı görülmüştür. Bu olumsuzluğu gidermek için kışa girmeden önce Acer negundo ağaçları dikkatle gözden geçirilerek kırılma olasılığı olanların dalları gövdenin dibinden

değil, 1-1,5 m uzaktan budanmalı, kesim yüzeyi macunla kapatılmalıdır. Aynı türde bütün ağaçlar aynı biçimde değil, her ağacın durumuna uygun biçimde budanmalıdır.

Karakavak(Populus nigra) ve servi kavaklarda (Populus afganica) dal ve gövde kırığı ile devrik olmaması şaşırtıcıdır. Oysa şimdiye değin kavaklar tohum ve polenleri nedeniyle de aşağılanmış ağaçlardı.

Ağaçların bakımsız kalması

Erik (Prunus sp.) ağaçlarında da kar kırığı ve devrikler yaygın olarak görülmüştür. Türkülere de konu olduğu gibi erik dalı gevrek olduğundan ağırlık baskısıyla kolay kırılmaktadır. Bu ağaçların da yaşlanmış ve böcek nedeniyle çürüme başlangıcı olan bireylerinin izlenerek budanması yerinde olur.

İğne yapraklı ağaç türlerinin dalları daha fazla kar tutmasına karşın, odun yapısının esnek olması nedeniyle bu ağaçlarda kar kırılması olayı azdır. Dallarını enfazla kırılmış iğne yapraklı tür mazı(Thuja orientalis) olmuştur. Bunlardaki kırılmalar ise eskiden budanmış olan bireylerin dallarında görülmüştür.

Zayıf kök gelişimi

Kökünden devrilmiş olan dişbudak (Fraxinus angustifolia), iğde (Elaeagnus angustifolia), dişbudak yapraklı akçaağaç (Acer negundo), erik (Prunus sp.), kara mürver (Sambucus nigra) ve karaçam (Pinus nigra) ağaçlarında yapılan yüzeysel incelemede; kök gelişmesinin zayıf olduğu, kök boğazında çürüme başladığı, toprağın sığ olduğu belirlenmiştir. Daha kapsamlı bir araştırmanın kar eridikten sonra, devrilen ağacın kök çevresinin kazılarak gerçekleştirilebileceği unutulmamalıdır.

Karın niteliği

Ağaçlarda yaşanmış olan bu denli ağır hasarda yukarıda belirtilen nedenlere ek olarak karın niteliğini de eklemek gerekir. Bir süre yağan yağmurun ardından sulu kara dönüşmesi, ortalama 15 cm kar birikmesi ve sonunda donarak ağaçların üzerinde günlerce kalması önemli miktarda ağırlık oluşturmıştır. Ankara’da yağan kar çoğunlukla sulu kar biçiminde olmadığından ağaçlarda uzun süre kalmamakta iken, belirtilen tarihteki kar ise sulu olduğundan yükü artırıcı etki yapmıştır.

Belediyelerin kent içi ağaçlara yanlış bakım ve budama yapması

Belediyelerin budama konusunda görevlerini bilimsel gereklere uygun olarak yapmadığını öteden beri söylemekteyiz. 2006 yılında yaptığımız “Kentiçi Ağaçlandırmalarda Teknikler, Sorunlar ve Ankara Örneği Çalıştay”ında bu konuları irdeleme olanağımız olmuştu. O tarihe söylenmiş olanlar belediyeler tarafından dikkate alınmış olsaydı bu olumsuzluklar yaşanır mıydı? Kentiçi yollarda ve parklarda dikim ve sulama yanında bakım ve budama da çok önemlidir.

Ne yazık ki, bazı belediyeler budama deyince; doğrama yapmaktadır. Tehlike oluşturan, geçişi ve ışığı engelleyen, kurumuş olan veya ağaca özel biçim vermek amacıyla dalların tekniğine uygun olarak kesilmesine budama denir. Bunu gerçekleştirmek üzere belediyelerin ağaçları sürekli olarak izlemesi, olumsuzlukları belirlemesi ve ağaçların bakımı görevini zamanında aksatmadan yapması gerekir.

merhaba zt!

Özlem Taşkın Önen, İsben Önen

Aralık ayı içinde kaybettiğimiz mimar Ziya Tanalı(zt); soğuk, kurak ve hep başına iyi şeyler gelmesini içe dönük bir huzursuzluğun sakinliğiyle bekleyen bu kente bütün umudu, heyecanı ve duyarlılığıyla el sürdü. Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi (67-73) ve Ziraat Fakültesi Bağ Bahçe Kürsüsü (67-72), Shell Vakfı Binası (86-94), Sayıştay (90-97), Eryaman dördüncü etap konut yerleşkesi (94-96), Hacettepe Üniversitesi Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi (Madde Bağımlılığı Teşhis, Tedavi ve Araştırma Hastanesi, 98-01) gerçekleşen yapıları arasındadır. Tanalı düşüncelerini aktarmak için mekanlar kadar sözcüklere de sıkça baş vurdu: Sadeleştirmeler (00), Sevgili Düşünceler (02) ve Modern Sonrası Mimarlık Üzerine Notlar (04) yayınlanan kitaplarıdır. Birikimlerini büyük bir özveri ile farklı dönemlerde Ankara'daki mimarlık fakültelerinde genç kuşaklara aktardı. "Uzak bir göğün altında", sokağın başında ve satırlar arasında Ziya Tanalı'yla karşılaşmak her zaman anlamlı. Merhaba zt!

"Meksika Yoksulluğu ile İskandinav Soğukluğu Arasında" Bozkır Hüznü

zt mimar, düşünür, eğitmen, yazar... El sürdüğü her şeye kendince bakıp, yorumlayıp, sıraya koyma ve değerlendirme cesaretini gösteren, hiç durmadan çalışan bir akıl. Değerlerin belirlenmesini, onlara ulaşılacak yolların açılmasını, ulaşılan değerlerin öznelleştirilmesini ve pratiğe dönüştürülmesini yani özgün bir düşünce ve duyarlılıklar iç dünyasını uzun bir süreç boyunca kurma ve bunu aktarma başarısını gösteren ve ürettiklerini açık yüreklilikle paylaştan bir kahraman.

Eskişehir yolundaki Sayıştay yapısı Ankara'daki en göz önündeki yapılarından biridir. Dokuz apartman parselinin bir araya getirilmesiyle ortaya çıkan, yarım kilometre uzunluğunda ve otuz beş metre eninde bir boşluğa yerleştirilen Sayıştay'ın işlev yükü düşünülüp, benzer ölçekli binalarla karşılaştırıldığında ne kadar insana yakınlaştırılmış olduğu fark edilir. O koca programın nasıl başarıyla ve akılcı bir şekilde kütleye dönüştürüldüğü görülür. Yapıdaki hafiflik ve geçirgenlik, kütle hareketleriyle ve cephe elemanlarıyla kurgulanan incelme, gün ışığının kullanımı, gölgeler ve aydınlıklar, tekrarlar, doluluk ve boşluğun ritmi ile şiirsel bir dil kurmuştur zt. Mimarlık aynı zamanda bir uzlaştırma becerisi olarak düşünülürse, Sayıştay ağır sınırlamalarla başlayan bir yaratma eylemini, duyarlı bir bütüne dönüştürme başarısıdır.

"Benim yaptıklarım, alelaide olmayan, özenli ve tercih edilmiş, kendi estetiğini kendi içinde barındıran; yalınlığı, sıradanlığı değerlendirmeye kalkışan bir alçakgönüllülüğü

de kişinin kendine yakın bulabileceğinin, koydukları kadar koymadıklarında da anlam aramanın örnekleridir belki de..."

zt sadeleştirmenin mimarlık dilini kurarken en önemli araçlardan birisi olduğunu vurgular. Bunun sadece mimarisinde değil, yaşamında da geçerli olduğunu söylemek yanlış olmaz. Kendi gibi olmaya çalışarak yaşar ve yaşadığı gibi de yaparak, ilişkilendirir, aktarır. Böyle bir dürüstlüğü, içtenliğin beklenen bir sonucu olarak da tutarlıdır. İzler bırakır, anlamlar yükler ve bilir bunların izinin sürüleceğini; yüklerinse aktarılacağını ve bir ürpermeye dönüşeceğini. Başından beri değer bildiği, sorguladığı kavramların peşini hiç bırakmadan ama evrensel değerleri de gündelik beğenilerle karıştırmadan sürdürmüştür hayatını. Bu düşünce yapısı ile alçakgönüllülük, mimaride ve yaşamda en önde tuttuğu değerlerdendir.

Etik değerler ve uygulamaları da çok önemlidir zt için. Birbirinden ayrılamaz, birbirine göbekten bağlı bütün bu olgular içinde mesleki etik de zt'nin emek harcadığı şeyler arasındadır. Felsefi olarak yaratma eylemi ve mimarlığın etik değerlendirmesi her zaman tartıştığı konulardan birisi olmuştur. Uluslar arası standartların uygulamaya yerleştirilmesinde büyük çaba harcamıştır.

Mimarlık duyarlı bir uzlaştırma eylemi olarak görülebilir, ve bu onun tüm unsurlarının, temellerinin disiplinler arası bir temelde özgün bir şekilde sorgulanmasıyla olabilir. Yüreklilik, duyarlılık ve akılcı bir içtenlikle.

Kişinin hayatında, her düşündüğünde karşılaştığı için kendini mutlu hissettiği, yeni şeyler deneyimlediğinde mutlaka paylaşmak isteyeceği insanlara denk gelmesi bir şans. Biriktirdiklerinin defalarca sınıdığını bilmenin güveniyle, içinden çıkamadığı sorularda akıl danışacak birini bulması, pek de sık olmuyor. Bundandır ki öğrencileri, dostları ve meslektaşlarıyla kurduğu dolansız ve içten ilişkide zt'nin hep özel bir yeri olmuştur.

SEVGİLİ ANLAR - Alper Gündüz Ekim 1997 Ankara,

Gazi Üniversitesi Mimarlık Bölümü Temel Tasarım Atölyesi

"mükemmele, çıkarılacak bir şey kalmadığında ulaşılır"

Exupéry

zt ile ilk karşılaşma...

Bu yukarıdaki söz için, zt

Exupéry'nin olduğu kadar benimdir de; derdi.

Bir o kadar da onundu gerçekten .

Zeynep Onur ve İlhan Kesmez, zt'yi Gazi

Üniversitesine derslere davet ettiklerinde

zt, bu teklifi çok da hevesle karşılamamış.

Onlar "Hocam, biz temel tasarım atölyesinde

Küçük Prens okutuyoruz" dediklerinde

Zt, "işte bu insanı yaşatır"!!! diyerek kabul etmiş bu güzel teklifi.

Böylece başlamış oldu, duyarlı bilge adamla yolculuğumuz.

Kasım 1997 Ankara,

Gazi Üniversitesi Mimarlık Bölümü Temel Tasarım Atölyesi

"ya aranızda michelangelo varsa!"

zt

Birinin sizden umudu bundan öte ne olabilirdi ki?!

Koca bir sınıfa kendisinin neden orada olduğunu

söylerken, bizlerin de neden orada olduğunu

söylemekteydi.

Ve bu umut, sırf bizi gaza getirmek için diye değil gerçekten bizim biz olmamız içindi...

Ağustos 2015 Ankara,

Zeyno'nun evi

"güzel olanı, sıradan olanın içinde arıyorum"

zt

Aşk dediğimiz şeyin aslında bize yakın olandan, bize en samimi olandan geçtiğinden bahsetmişti.

Sıradanlığın içinde saklı olanın yakınlığına

vurulmuştu; hayatın içinde olanın güzelliğine.

-Hani; şu bildik komşu kızı var ya, işte o derdi.

Nisan 2016 Ankara,

zt'nin evinde

"dünyanın en gereksiz işiyle uğraşmanın erdemi"

zt

Mimarların dertlendiklerini ve bütün ürünün ana

fikrini oluşturan kararı, yatırımcı istemez, kullanıcı

istemez, kentli istemez ama o karar mimarının

olmazsa olmazdır. Ana karar, fonksiyondan, teknik gereksinimlerden çok daha öte bir niteliklidir. Düşünün Mimar Sinan'dan sadece cami istemişlerdi; Selimiye Camisi'nde yapmış olduğu insani ölçeği, kimse ondan istemedi. Sinan için ekstra bir kazancı da olmadı. Alvar Aalto'dan kimse belediye binasında, halkı, meclisin en özel yerinde, çok özel ışıkla birlikte ağırlamasını istemedi ya da Aldo Van Eyck'dan da II. Dünya savaşı sona kentteki atıl parselleri oyun alanlarına dönüştürmesini de kimse beklemedi. zt'den de kimse istemedi gerek Ankara Üniversitesi için yapmış olduğu yapılarındaki insani ölçeği, insani ışığı- gerekse, diğer yapılarındaki duyarlılıkları ama zt için bunu yapmaktan başka hiçbir şeyin önemi yoktu. Bu mimarının kentli ile kullanıcısı ile insan ile kurduğu ilişkiydi. Duyarlılıklar olmazsa olmazdı.

Kasım 2016 Ankara,

zt ile yolda

"çizilen her resim, çalınan her müzik, yazılan her şiir sanat değildir"

zt

zt'nin arabasında yol alırken bütün o mimari ürünmüş gibi duran yapılara bakıp söylemişti. Sadece yatırımcının istekleri doğrultusunda yapılan hiçbir duyarlılık barındırmayan projeler için söylenecek başka da söz yoktu.

Mart 2018 Ankara,

zt ile yolda

Ryōkan'dan iki haiku okumuştum.

*'The thief
left it behind —
The moon at the window.'*

*'The wind gives me
Enough fallen leaves
To make a fire.'*

¹
Hırsız
geride bıraktı —
Penceredeki ayı

²
Rüzgar verir bana
Yeterince düşen yaprak
Ateş yakmaya.

tercüme önerileri: m. onur

"güzel olanı, sıradan olanın içinde arıyorum"

Kelimelerin yetemediği nokta bu olsa gerek.

Hayatımı değiştiren, bir insanın işiyle nasıl dost olabileceğini gösteren, özümü var eden, "İşte bu sensin" diyen, beni ben yapan, güzel insana yani babama...

...

Nasıl söyleyeceğim, o açtığı boşluğu, nasıl söyleyeceğim ben "O"na, günden güne o boşluğun daha da derinleştiğini...

Biliyorum böyle hissettiğimi görseydi üzüldü "O"da. Ben "O"nunla var etmiştim kendimi, "O" bana ışık tutmuştu ve ben koşmuşum o yolda...

Ben bir şeyler eksik gidiyor, yanlış sanki derken o eksiği gösteren insana şimdi nasıl söyleyeceğim her şeyin eksik olduğunu. Nasıl da açtı o boşluğu, nasıl da o boşluk doldurulamadı oldu, nasıl da her şey eksik oluverdi hemen...

"Ee artık aldın o zehri, ömrün boyunca arayacaksın, hiçbir zaman emin olamayacaksın" cümleleri ne kadar da keyifliydi... Ben de bıraktığı izler o kadar derin ki, gökyüzünün titrediğini hissederek oldum. "O"nun izleri ben var oldukça var olacaklardır.

Serseri kızı Rüya.

Tarih Vakfı Ankara Tartışmaları: "BELLEK UĞRAŞI"

Kolektif bellek bir süredir akademik dünyanın pırıltılı kavramlarından biri. Tarihi hayli eski olsa da akademik bir ilgi alanı olarak kurumsallaşması çok daha geç oldu. Üstelik bu akademik ilgi, belleğe yönelik genel ilginin olsa olsa küçük bir parçasını oluşturuyor. Geçmiş işlemeye, bugünü dönüştürmeye yönelmiş pek çok iş hatırlamaktan ve unutmaktan bahsediyor.

Bu popüler ilginin içinde bir yandan bellek kavramı yeni anlamlar kazanırken, bir yandan da

geçmişle ilgili her şeyin bellekle de ilgili olduğu gibi bir izlenimi beraberinde getiriyor. Peki, geçmişle uğraşan her iş bellek işi midir? Bellek çalışmaları aslında nereden çıktı, nelerle uğraşır, nereye doğru seyrediyor? Başta sosyoloji olmak üzere, sosyal bilimlerin diğer disiplinlerine neler vaat ediyor?

Bugünlerde unutmak ve unutturulanlar üzerine konuşmak, belki hatırlamak üzerine konuşmaktan daha cazip. Şüphesiz bu edimlerin kolektif ya da tekil faileri var. Bu failerin yaptığı, geçmiş biçimlerde inşa etmek mi? Toplumsal travmaları hatırlamak, geçmiş işlemek, geçmişle hesaplaşma deneyimlerinden dersler çıkarmak, bellek mekânlarını görmek, yeni bellek mekanları inşa etmek, bellek merkezli aktivizmin en önemli meselelerinden. O halde, hatırlamanın yaratabileceği demokratik olanaklar nelerdir?

Dr. Göze Orhon, "Bellek Uğraşı" başlıklı konuşmasında bu ve benzeri sorulara yeni sorularla karşılık vermeye ve bu sorular üzerine birlikte düşünerek kimi cevaplar üretmeye yöneliyor.

AJANDA:

Pınar Özdemir

Yıl bitmişken Aralık ayının son birkaç konserinin değerlendirmesi ve yeni yılın heyecanıyla gelecek konserlerin müjdesiyle dolsun yılın ilk ajandasının satırları. Ekonomik gidişatın parlak olmaması Ankara'nın kültür-sanat hayatını etkiledi. Caz konserleri az sayıdaydı, büyük orkestraların, ünlü caz gruplarının yollarını gözledik durduk yine. Festivaller düşük bütçeli programlar yapmak durumunda kaldı. Umarız bu tablo yeni yılda değişir.

20 Aralık tarihindeki CSO konseri İsmet İnönü anısına düzenlenmişti. Rengim Gökmen'in yönettiği konser Wagner'in Tannhauser Uvertürü ile açıldı. Bu parlak girişten sonra birinci kemanda Deniz Toygur Conus, ikinci kemanda Özge Özerbek, viyolada Yağmur Tekin ve viyolonselde Yusuf Çelik'ten oluşan 2015 yılında İzmir'de kurulmuş Saygun Quartet tarafından Louis Spohr'un Yaylı Sazlar Dörtlüsü için yazmış olduğu konçerto seslendirildi. Saygun Quartet, İzmir Karşıyaka Belediyesi Oda Orkestrası (KODA) grup şeflerinin bir araya gelmesiyle oluşmuş. Oldukça yeni kurulmuş bu orkestra, eserin özellikle ilk iki bölümünde iyi bir icra sergiledi. Saygun Quartet üyeleri, seyircinin alkışlarına Dvorak'ın Amerikan Quartet'inin dördüncü bölümünün başarılı bir yorumuyla karşılık verdi.

Konserin ikinci bölümünde ise değerli piyanistimiz İdil Biret sahne aldı ve Brahms'ın 1 nolu piyano konçertosunu onun etkileyici yorumundan dinledik. Sanatçı bis olarak Brahms'ın 1 nolu Macar Dans'ını seslendirdi. İdil Biret -daha ayakları piyanonun pedallarına değmeyen üç yaşında bir çocukken hocası değerli besteci, piyanist, müzik yazarı Mithat Fenmen'in sahneye çağırmasıyla İsmet İnönü'nün karşısında piyano çalmış piyanistimiz- pek çoğumuzun bildiği üzere, 1948 yılında çıkarılan ve "Harika Çocuklar Yasası" olarak bilinen özel yasa ile eğitimine Paris'te devam etmiş, ilerleyen yıllarda CSO ile pek çok konser vermiştir. İsmet İnönü

anısına verilen bu konserde İdil Biret'i dinlemek çok daha büyük bir anlam kazanmış oldu.

Aralık ayı, yeni yıl konserleri demek aynı zamanda. CSO yılın son konserlerini 26-27-28 Aralık tarihlerinde verdi. Yeni yıl konserlerinde gün sayısı üçe çıkarılmıştı. Konseri 2007 yılından bu yana İzmir Devlet Opera ve Balesi'nin orkestra şefliği ve Genel Müzik Direktörlüğü görevlerini sürdüren Tulio Gagliardo Varas yönetti. CSO'ya soprano Mehlika Karadeniz ile tenor Aydın Uştuk eşlik etti. 27 Aralık akşamı konserin her iki bölümü de Johann Strauss valsleriyle açıldı. İlk bölümün başlangıcı için İmparator Valsi, ikinci bölümün başlangıcı için Mavi Tuna Valsi seçilmişti. Sanat yaşamını bir süre İspanya'da sürdüren ve İspanya'da pek çok kentteki operalarda konserler ve eserler yöneten Tulio Gagliardo Varas yeni yıl konseri için bu tür programlarda sıklıkla çalınan Strauss'un valsleri, Carmen uvertürü gibi eserlerin yanı sıra Ruggero Leoncavallo, Franz Lehar, Emmerich Kalman, Pablo Sorozabal, Eduardo Di Capua gibi İtalyan, Macar, İspanyol bestecilerden seçme aryalara ve eserlere de yer vermişti. Bu eserlerin dışında ayrıca Dvorak'ın Rusalka operasından "Ay Şarkısı" ve Henry Mancini'nin Tiffany'de Kahvaltı filmi için bestelediği Moon River şarkısı, Mehlika Karadeniz'in güçlü tınlayan yumuşacık sesinde yankılandı. Tenor Ayhan Uçtuk ise R. Leoncavallo'nun I Pagliacci (Palyaço) operasından "Vesti la giubba" aryasını seslendirmek üzere sahneye çıktığında hasta olduğunu ve konserden önce vurulduğu iğneden sonra sahneye çıktığını açıkladı. Hasta olmasına rağmen jest ve mimiklerle destekleyerek büyük başarıyla seslendirdiği "Vesti la giubba" salondan sanatçıyı yüreklendiren güçlü bir alkış aldı. Mehlika Karadeniz ve Ayhan Uçtuk ilk bölümün sonunda A. Lloyd Weber'in "Amigos Para Siempre" şarkısını, ikinci bölümün sonunda F. Lehar'ın Şen Dul operetinden "Lippen Schhweigen"i beraber seslendirdi.

Şef Tulio Gagliardo Varas, yeni yıl konseri klasiği olan Radetzky Marşı'nı ve La Traviata operasının sevilen parçası "Libiamo ne lieti calici"yi bis için

hazırlamıştı. Tahmin edileceği üzere konser, bu eserlere seyircinin de coşkulu katılımıyla son buldu.

CSO'nun Ocak ayındaki ilk konseri 11 Ocak'ta. CSO yardımcı orkestra şefi Cemi'i Can Deliorman'ın yöneteceği konserde Ankara Devlet Opera ve Balesi'nden mezzo soprano Ferda Yetişer solist olarak yer alacak. Konserde ilk olarak Ulvi Cemal Erkin'in senfonik bestesi ile Ahmed Adnan Saygun'un "İnsan Üzerine Deyişler", ardından Gustav Mahler'in "Ölü Çocuk Şarkıları" ile Sergey Rachmaninov'un "Ölümler Adası" besteleri seslendirilecek.

18 Ocak tarihinde Leo Hussein şefliğinde Mozart'ın Messe konçertosu soprano Elin Manahan Thomas, soprano Eleanor Dennis, tenor Anthony Gregory, bas Edward Grint ile Elnara Kerimova yönetimindeki TRT Ankara Çoksesli Korosu tarafından seslendirilecek. 25 Ocak'ta CSO'yu şef Antonio Pirolli yönetecek. Ağırlıklı olarak barok dönem eserlerinden bir seçki sunulacak olan konserde Vivaldi'nin gitar konçertosu, Bach'ın Brandenburg konçertosu Grieg'in Holberg süiti ve Respighi'nin Antik Dans ve Aryalar Süiti seslendirilecek. Konserde solist olarak Ayşegül Koca (gitar), Günay Yetiz (flüt), Özgür Baskın (keman) ve Burak Basmacıoğlu (klavsen) sahne alacaklar.

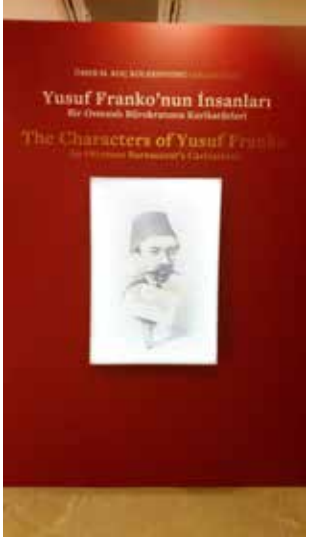
Ocak ayının dikkat çeken diğer konserlerinden biri Fazıl Say'ın "Truva Sonatı". Eser Çanakkale Belediyesi'nin Truva Yılı kapsamında sipariş ettiği ve ilk seslendirilişi Ağustos ayında Çanakkale'de "Truva Festivali"nde gerçekleştirilen 10 bölümlük bir piyano sonatı. İstanbul'daki ilk seslendirilişi Aralık ayında yapılan "Truva Sonatı"nın Ankara'daki ilk seslendirilişi 18 Ocak'ta Congressium'da yapılacak. Truva Sonatı; "Ozan Anlatıyor, Homeros", "Ege Rüzgârları", "Troya Kahramanları", "Sparta", "Helen, Aşk", "Troya", "Aşil", "Savaş", "Truva Atı" ve "Sonsöz" başlıklı bölümlerden oluşuyor. Konserde ayrıca sunucu ve yazar Yekta Kopan, Fazıl Say ile "Truva Sonatı" üzerine bir söyleşi de gerçekleştirecek.

İsraili besteci, perküsyon ve ud sanatçısı Yinon Muallem; Orel Oshrat, Sivan Oshrat, Maayan Doari ile Meni Welt'den oluşan beşlisi ve "Back Home" projesi ile 12 Ocak akşamı CerModern'de olacak. Ensemble Galatia Kasım ayında verdiği konserden sonra yeni yılda da 8 Ocak'ta Türk-Amerikan Derneği Coşkan Daş Sahnesi'nde konser vermeye hazırlanıyor. Ülkemizde tanınan ve sevilen kamança sanatçısı Mark Eliyahu da 2 Şubat tarihinde MEB Şura Salonu'nda bir konser verecek. 13 Şubat'ta ise Birsan Tezer "Eastern Standarts" projesi ile MEB Şura Salonunda olacak. Birsan Tezer'e gitarda Emre Tankal, piyanoda Adem Gülşen, basta Çağlayan Yıldız ve davulda Derin Bayhan eşlik edecek.

Yusuf Franko'nun İnsanları

Zülfü Livaneli Kültür Merkezi'nde bir süredir ilginç bir sergi var: Yusuf Franko'nun İnsanları. Kimdir bu Yusuf Franko'nun insanları diye sorarsanız; Osmanlı diplomatları, bürokratları, yanı sıra Fransız aktristler, tiyatrocular karşımıza çıkıyor. Bu insanlar 1956 yılında Kapalı Çarşı'da bir halıcının Amerikalı bir diplomata sattığı bir albüm sonrasında

ortaya çıkmış. Albümün içinde Osmanlı dönemi bürokratlarından Yusuf Franko Kusa'nın çizdiği karikatürler var. Karikatür albümü aynı zamanda 19. yüzyıl İstanbul'undan da müthiş kesitler içeriyor. Yusuf Franko Kusa'nın ailesi Lübnan'dan

İstanbul'a göçmüş, Osmanlı cemiyet hayatının ve bürokrasisinin içinde yer almış. Karikatürlerin tamamı 1884-1896 yılları arasında çizilmiş. Yusuf Franko 1856'da İstanbul'da doğmuş. Babasının izinden giderek Hariciye'de görevler almış.

Fransa'yla yaşanan Midilli Adası krizinde müzakereleri yönetmiş ve Midilli Adası'nın Osmanlı yönetiminde kalmasını sağlamış. Bu sırada Pera'nın da bilinen yüzlerinden birisi olmuş. Sergi onun devlet görevindeyken çizdiği karikatürlerden oluşuyor. 1886 yılında İstanbul'da görev yapmış Fransa Büyükelçilik Sekreteri'nden, Fransız aktrist Sarah Bernhardt'a kadar dönemin pek çok insanını müthiş bir hiciv anlayışıyla resmetmiş.

Çizgiler dönemine göre oldukça canlı ve renkli. Franko'nun Sarah Bernhardt karikatürüne (1889) Servet-i Fünun'da "Son defa olarak birkaç oyun vermek üzere şehrimize gelen sanatkar şehir (meşhur) Madam Sara Bernar" açıklamasıyla birlikte yer verilmiş. Bernhardt'ı çizdiği dönemde Franko, Fransız aktör ve tiyatro yönetmeni Benoît-Constant Coquelin'e de albümünde yer vermiş. Franko'nun insanları 25 Ocak'a kadar şehrimizde. Görmek isteyenlerin yolunu düşürüp sergiyi ziyaret etmelerini öneririm.

KISA KISA...

Küçük İşler

Son yıllarda Ankara'daki galerilerde yılbaşı karma sergileri yapılıyor. Bu sergilerden birini gezme şansım oldu. 12-29 Aralık tarihleri arasında Sevgi Sanat Galerisi'nde açılan "Küçük İşler Yılbaşı Karma" sergisinde Baran Kamiloğlu, Celal Binzet, Cengiz Savaş, Efan Beyaz, Figen Savaş, Gültekin Serbest, Kadir Öztoprak, Svetlana İnaç, Zeki Serbest gibi sanatçıların küçük boyutlardaki resimleri sergilendi.

Omuz omuza yaslanan, birbirini tamamlayan eserlerin Galerinin içerisinde yarattıkları renklilik; tazelik ve coşku veriyordu; yeni yıla ilişkin umutları tazeledi. Yolunuzu Yıldız taraflarına düşürürseniz yepyeni sergilerden birine rastlamanız umuduyla.

Sevgi Sanat Galerisi
Adres: Hilal Mahallesi, 673. Sk. No:21/A, 06550 Çankaya/Ankara

Tel:
(0 312) 441 26 34

¹ Celal Binzet
² Cengiz Savaş
³ Hatice Soysal

Müzik köşesi:

TÖZ – Tamer Temel & Ercüment Orkut & Cem Aksel: TÖZ'ün iç kapağında albümün konserlerde çalındığı gibi "tek seferde, durmadan ve bütünü oluşturan parçaların birbiriyle bireysel veya kolektif doğaçlamalar (interlüdler) halinde bağlanması şeklinde" kaydedildiği yazılı. Gerçekten de TÖZ'ü oluşturan parçalar arada duraklar olmaksızın birbirine bağlanıyor. Sözlük anlamına bakılırsa töz, değişenlerin özünde değişmeden kaldığı varsayımına dayanıyor. Albümde de her parça kendi içinde bir öze sahip ve üç müzisyen o özün etrafında dolaşıyor. Tenor ve soprano saksafonda Tamer Temel, piyanoda Ercüment Orkut ve davulda Cem Aksel var. Interlüdler hariç tüm besteler Tamer Temel'e ait. Interlüdler ise parçaları birbirine bağlayan köprüler olarak doğaçlama olanağı sağlıyor. Albümü daha iyi kavrayabilmeleri için dinleyicilerin de tek seferde kaydedilen bu albümü baştan sona bu mantıkla dinlemeleri önerilmiş. Bu özgün parçaların arasında dolaşırken bir tren yolculuğunda hararetli bir felsefi tartışmanın içindeymişim gibi hissettim. Dinledikçe derinleşen parçalar, bir sözü olan ve bunu farklı bir biçimde dile getiren müzisyenlerin özgün bir çalışması. Albümün kapak çizimi Sedat Girgin'e ait.

Himmelsmusik – Ensemble L'Arpeggiata: Himmelsmusik, "cennetin müziği" demek. Albüm Christina Pluhar tarafından 2000 yılında kurulmuş, erken dönem Avrupa müzikleri üzerine odaklanan Ensemble L'Arpeggiata'nın Kasım ayında yayımlanan en yeni albümü. L'Arpeggiata oldukça üretken bir müzik topluluğu; Händel arylarından oluşan "Goes Wild" 2017 yılında, Orfeus mitini Barok müzik ve Güney Amerika'dan Sicilya'ya uzanan halk şarkıları eşliğinde yorumlayan modern opera uyarlamasının müzik albümü "Orfeo Chaman" 2018'de yayımlandı. Himmelsmusik albümünde L'Arpeggiata grubunun barok tınlarına soprano Céline Scheen ile kontrtenor Philippe Jaroussky sesleriyle eşlik ediyor. Albümde Johann Theile, Johann Christoph Bach, Crato Bütner, Christian Ritter, Heinrich Schütz, Philipp Heinrich Erlebach, Franz Tunder, Johann Rudolf Ahle, Antonio Bertali, Johann Sebastian Bach gibi 17. yüzyıl müzisyenleri tarafından bestelenmiş aryalardan bir seçki sunuluyor.

Sergiler:

Eren Eyüboğlu: Yaşamı ve İşleri,
5 Ekim 2018 – 10 Mart 2019, CerModern

Jorge Marin: Varlığın Yeniden İnşası,
10 Ekim 2018 – 12 Şubat 2019, CerModern

Aylin Örek Retrospektifi,
21 Kasım 2018 – 15 Ocak 2019, CerModern

Deus Ex Machina / Sezer-Ali Ak Baret Koleksiyonu,
21 Aralık 2018 – 21 Şubat 2019, CerModern

Burçin Erdi: Doğa Ana,
25 Aralık 2018 – 18 Ocak 2019, CerModern

Yusuf Franko'nun İnsanları,
23 Kasım 2018 – 25 Ocak 2019, Zülfü Livaneli Kültür Merkezi

Yalçın Gökçebağ Resim Sergisi,
21 Aralık 2018 – 14 Ocak 2019, Armoni Sanat Galerisi

Kalanlara Işık Olanlar

Zişan Kürüm

Kültürün hızla değişmesi, bilginin niteliğini değiştiriyor. Önceleri herhangi bir şey için “bilmiyorum” demek utanç kaynağıydı, sessizce gider eve ansiklopedi, sözlük karıştırır hatta abla, abi, teyze, amca sorardık. Şimdi “bilmiyorum” demek bir özgüven meselesi haline dönüştü; internetin, Tanrı *Google*'in varlığına rağmen... *Google*'a dahi soru sormak için anahtar sözcüklere ihtiyacımız vardır, pek çoğumuzun yitirdiği de bu anahtar sözcükler oldu, sanırım, son süratte... Soru sorabilmek için asgari bilgi gereklidir, ne de olsa... Ondandır ki rol modelleri kaybolan kuşaklar için sıklıkla anmalı, hatırlamalı kişileri, olayları... Ocak ayı ne yazık ki politik cinayetlerle Hrant Dink, Onat Kutlar, Metin Göktepe, Uğur Mumcu gibi birçok değerimizin aramızdan koparıldığı bir ay. Merak edenlere Solfasol'un 2015 Ocak sayısına bakmalarını öneririm.

Necati Cumalı (10 Ocak 2001)

Didem Madak'ın “Ahlar Ağacı”nda söylediği dizeleri hatırlattı **Gülriş Sururi**'nin gidişi...

*"Vasiyetimdir: Dalgınlığınıza gelmek istiyorum
Ve kaybolmak o dalgınlıkta."*

Öyle sessiz, öyle sade ayrıldı aramızdan. Kimi tabii ki biliyor **Gülriş Sururi**'yi, kimi için sadece “aa bu şey değil miydi, şey, A la luna Teyze” (ki o programın konukları arasında **Aziz Nesin** vardır, bilen bilir), kimileri içinse o bile değil... Toplumsal hafıza da genetik kodla işlenseydi keşke... O zaman her şey farklı olabilir, yaşanan pek çok şey ders niteliği taşıyabilirdi. Ama maalesef öyle olmuyor.

Ankara için söyleyebilirim ki, önceleri bir sokak kültürü vardı ve orada öğrenirdi pek çok genç kimlerin, nelerin hafıza taşları olduğunu. Şimdilerde bu tam bir kara delik... Bu kara deliği şöyle özetleyebiliriz: 90'larda Ankara'da doğup büyüyenler için Ankara **Melih Gökçek**'le bir bütündü, ta ki geçen seneye kadar. Öncesini yaşayanlar için bile hayal meyal hatırlanan **Karayağaç**'i şimdi kim, ne kadar hatırlar? Z Kuşağının derdine ise diyecek yok... Bir dönem Demirel için söylenen başa geldi, sadece onu bilin...

Kültürün hızla değişmesi, bilginin de niteliğini değiştiriyor. Önceleri herhangi bir şey için “Bilmiyorum” demek utanç kaynağıydı, sessizce gider eve ansiklopedi, sözlük karıştırır hatta abla, abi, teyze, amca sorardık. Şimdi “Bilmiyorum” demek bir özgüven meselesi haline dönüştü; internetin, Tanrı *Google*'in varlığına rağmen... *Google*'a dahi soru sormak için anahtar sözcüklere ihtiyacımız vardır, pek çoğumuzun yitirdiği de bu

Ahmet Adnan Saygun (6 Ocak 1991)

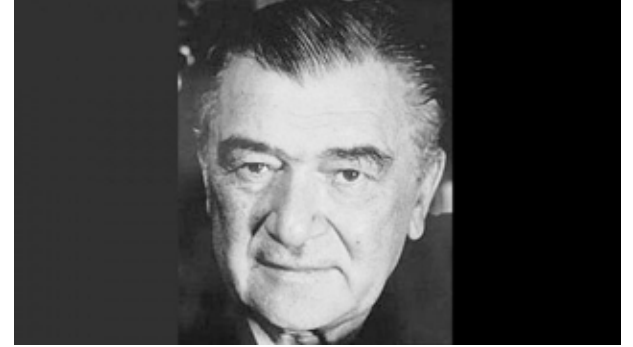
anahtar sözcükler oldu sanırım son süratte... Soru sorabilmek için asgari bilgi gereklidir ne de olsa... Ondandır ki rol modelleri kaybolan kuşaklar için sıklıkla anmalı, hatırlamalı kişileri, olayları...

Lafı uzatmadan bir dönemin hafıza taşlarından, Ocak ayında göçen aydınları, sanatçıları analım **Gülriş Sururi**'nin açtığı aralıktan. Biz haberini 1 Ocak günü duysak da 31 Aralık'ta sessizce gitmişti **Sururi**, eşi **Engin Cezzar** da ondan bir sene önce 28 Ocak'ta gözlerini yummuştu hayata. Kurdukları tiyatroyu bir ekole dönüştürmeyi başarmışlardı bu ikili. Bunun yanı sıra zamanında **Kenan Evren** cuntasının sansürlerine karşı çıkmış, ilk iş olarak TRT'den ayrılmıştı **Gülriş Sururi**. Sahneden atılmak istenen kadın tiyatrocuların yanında olmuş, son olarak da Afrin operasyonuna karşı “Savaşı Durdurun!” bildirisine imza atarak, direnmenin bir yaşam biçimi olduğunu göstermiştir.

Çoğumuza rakı içmeyi öğreten tonton adam **Aydın Boysan** (5 Ocak 2018) ise esasen mimardır ve İTÜ'de dersler vermiştir zamanında. Bir de gazetecilik yapıp pek çok da kitap yazmıştır. Aynı gün kaybettiğimiz Yeşilçam'ın olmazsa olmazı **Münir Özkul** yıllarca çıkan “Münir Özkul'u kaybettik” haberlerinden olsa gerek gayet sessizce geçti gitti bu dünyadan.

“*Türk Beşleri*” olarak anılan ekibin içinden **Cemal Reşit Rey**'den sonra sanırım en çok anılan besteci ve etno-müzikologdur **Ahmet Adnan Saygun** (6 Ocak 1991). En bilinen eseri “*Yunus Emre Oratoryosu*”dur.

Google'a “*İkinci Yeni*” yazınca karşımıza ikinci el

Sabahattin Eyüboğlu (13 Ocak 1973)

araba satan bir site çıksa da İkinci Yenilerden **Cemal Süreya**'yı duymayan yoktur sanırım. O da 9 Ocak 1990'da veda etmiş.

Ders kitaplarından bildiğimiz **Halide Edib Adıvar** (9 Ocak 1964) sadece bir edebiyatçı değildir, zamanında **Mustafa Kemal** ile beraber idamla yargılanan kişiler arasındadır ve milletvekili olmuştur.

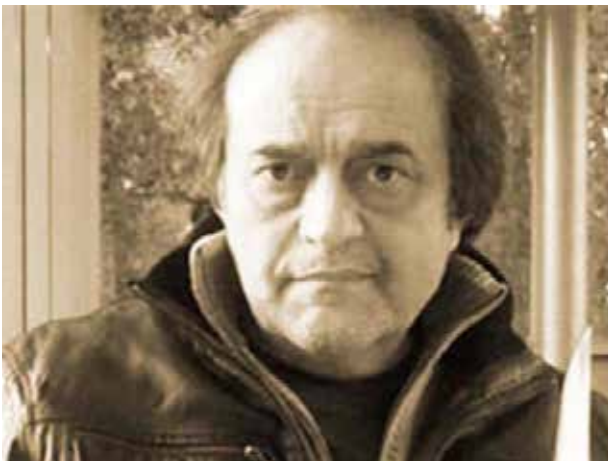
Gelmiş geçmiş en büyük sarhoşlardan diye anılsa da **Neyzen Tefrik** (10 Ocak 1953) adı üstünde bir neyzenidir, bir besteci ve hiciv ustasıdır.

Ressam **Nurullah Berk** (10 Ocak 1982) Türkiye'nin ilk çağdaş sanat hareketlerinden olan “*d grubu*”nın ressamlarından, grubun isim babasıdır, bir dönem de grubun sözcülüğünü yapmıştır. Geçen sene Ocak-Mart aylarında CerModern'de “*d Grubu... Yeniden*” sergisinde bu grubun eserleri sergilenmişti.

Türkiye sineması ile ilgilenenler “*Susuz Yaz*”, “*Boş Beşik*” ve “*Ay Büyürken Uyuyamam*” filmlerini duymuştur muhtemelen. İşte **Necati Cumalı** (10 Ocak 2001) bunların ve daha pek çok eserin yazarıdır.

Ankara'da ve edebiyatla ilgilenenlerin bildiği biriydi sevgili **Adnan Azar** (10 Ocak 2014). Onu en iyi betimleyecek kelimelerden biridir naif.

Kimilerinin “*Leyla ile Mecnun*” dizisinden adını duyduğu **Fuzûlî**, 11 Ocak 1556'da göçüp gitmiş bu dünyadan. Evet, Leyla ile Mecnun dizisi adını **Fuzûlî**'nin mesnevisinden aldı.

Adnan Azar (10 Ocak 2014)

Nubar Terziyan (14 Ocak 1994)

İsmet Kür (21 Ocak 2013)

Safiye Ayla (14 Ocak 1998)

Kazancı Bedih (19 Ocak 2004)

Ayşe Nur Zarakolu (26 Ocak 2001)

Eyüboğlu soyadı aşına gelebilir zira üç kardeşin üçü de dönemin ses getiren aydınları arasındadır. **Sabahattin Eyüboğlu** (13 Ocak 1973) yazar, çevirmen, akademisyendir. 12 Mart Cuntasınca tutuklanmıştır. Kardeşi **Mualla Eyüboğlu** ilk kadın mimarlardandır ve **Bedri Rahmi Eyüboğlu** ise yazar, şair ve ressamdır.

O çok sevilen "tutunamayanlar" formatına uyan yazarlardan **Nahit Sırrı Örik** (18 Ocak 1960), öyle ki **Zeki Demirkubuz**, "*Kıskanmak*" filmini onun eserinden uyarlamıştır.

Son dönemde adı çokça geçse de **Ahmet Hamdi Tanpınar**'ı (24 Ocak 1962) ve "*Saatleri Ayarlama Enstitüsü*"nü bir kez daha hatırlamakta fayda var.

Bir kuşağın adını **Feridun Düzağaç**'ın "*Lavinia*" şarkısıyla duymuş olan **Özdemir Asaf** (28 Ocak 1981) için denecek yegane şey: onu okuyunuz.

400'ün üstünde filmde rol almış, birçoğumuzun tonton amcası **Nubar Terziyan** (14 Ocak 1994) da Ocak ayında göçüp gidenlerden. **Ayhan Işık**'ın ardından yayımlattığı "**Oğlum Ayhan ve Amcan: Nubar Terziyan**" taziye notunun, **Işık**'ın ailesi tarafından kendileriyle ilişkisi olmadığını belirten bir ilanla karşılanması, Ermenilerin Türkiye'de yaşadığı ayırmıcılığa acı bir örnektir.

Çocukluğum **Mustafa Kemal** ve **Safiye Ayla** (14 Ocak 1998) dedikoduları ile geçse de fasıla giden herkes muhakkak onun seslendirdiği bir parçayı duymuştur. Sesi için ne söylenebilir? Şimdi yaşasa bir **Amy Winehouse** olurdu herhalde.

Yavuz Turgul'un bir döneme damga vuran filmi "*Eşkya*" ile adını öğrendiğimiz **Kazancı Bedih** (19 Ocak 2004) sıra gecelerini bir kuşağa tanıtmış, öğretmiş bir gazelhandır ve ne yazık ki eşi ile beraber sobadan sızan gazdan zehirlenerek ölmüştür.

Edebiyat öğretmeni ve yazar olan **İsmet Kür** (21 Ocak 2013) aynı zamanda yine yazar olan **Pınar Kür**'ün annesidir.

Yazar, akademisyen ve çevirmen olan **Tahsin Yücel** (22 Ocak 2016), **Barthes**, **Sartre** ve **Camus** çevirileriyle bilinir.

Lakabı "*Cesaret Ana*" olan aktivist **Ayşe Nur Zarakolu** (26 Ocak 2001) "*Dünyanın 50 Cesur Kadını*" arasında anılır. İHD'nin kurucularından olan **Ayşe Nur Zarakolu** ömrünü adadığı hak ve özgürlük mücadelesine cenazesinde de devam etti: Kadınların omzunda toprağa verilerek belki de bir ilke imza attı.

"*Aa, Aşk-ı Memnu'nun kitabı çıkmış*" dedi diye alaya alınan bir kuşağın Gezi'de hemen herkese direnmenin gülec yüzünü öğreten bir kuşağa dönüşmesini de hiç unutmamak gerek. Ondandır ki bu yazı karınca kararınca geçmişe ilişkin bir liste olarak kalsın isterim.

ANKARA KONSER PROGRAMI

(Seçki: Pınar Özdemir)

Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası (CSO):

11 Ocak

Cemi'i Can Deliorman, şef
Ferda Yetişer, mezzo soprano
Ulvi Cemal Erkin, Senfonik Bölüm
Ahmed Adnan Saygun, İnsan Üzerine
Değişler
Gustav Mahler, Ölü Çocuk Şarkıları
Sergey Rachmaninov, Ölüler Adası

18 Ocak

Leo Hussein, şef
Elin Manahan Thomas, soprano
Eleanor Dennis, soprano
Anthony Gregory, tenor
Edward Grint, bas
Wolfgang Amadeus Mozart, Messe, do minör K. 427
TRT Ankara Çoksesli Korosu - Elnara Kerimova, koro şefi

25 Ocak

Antonio Pirolli, şef
Ayşegül Koca, gitar
Günay Yetiz, flüt
Özgür Baskın, keman
Burak Basmacıoğlu, klavsen
Antonio Vivaldi, Gitar Konçertosu re majör rv. 93
Johann Sebastian Bach, Brandenburg Konçertosu re majör No: 5 BWV 1050
Edvard Grieg, Holberg Süit Op.40
Ottorino Respighi, Antik Dans ve Aryalar Süit No: 3 P. 172

1 Şubat

Betin Güneş, şef
Branimir Slokar, trombon
Zora Slokar, korno
Rosler Rossetti, Korno ve Trombon

için Konçerto (Ankara'da ilk seslendirilişi)
Betin Güneş, Elegie

7-8 Şubat

Thomas Carroll, şef
Cemal Aliyev, viyolonsel
Ludwig van Beethoven, Coriolan Üvertürü, Op.62
Dmitri Şostakoviç, Viyolonsel Konçertosu, Mi Bemol Majör Op. 107 No:1
Felix Mendelssohn, Senfoni No. 3 La Minör Op. 56 "İskoç"

14-15 Şubat

Rengim Gökmen, şef
Gülsin Onay, piyano
Nurdan Küçükekmeççi, soprano
Arda Aktar, bariton
Edvard Grieg, Piyano Konçertosu La Minör Op.16
Gabriel Faure, Requiem Op. 48
Kültür ve Turizm Bakanlığı Devlet Çoksesli Korosu / Burak Onur Erdem, koro şefi

22 Şubat

Alessandro Cedrone, şef
Gülümser Gizem Aytüre, keman
Giacomo Puccini, Senfonik Prelüd La Majör Op.1
Felix Mendelssohn, Keman Konçertosu, Mi Minör Op. 64
Francis Poulenc, Sinfonietta Op. 141

28 Şubat – 1 Mart

Antonio Pirolli, şef
Ali Başeğmezler, viyola
Gökhan Aybulus, piyano
Sergey Prokofiev, Piyano Konçertosu No: 3
Ralph Vaughan Williams, Flos Campi
Saygun Filarmoni Korosu / Çiğdem Aytepe, koro şefi

Salı Konserleri – Erimtan Müzesi:

8 Ocak

Rusya'dan Usta Eller
Kseniia Prostitova Piyano Resitali

22 Ocak

Dinlenesi Sonatlar
Jülide Yalçın / Elif Önal Keman - Piyano Resitali

12 Şubat

Üç Kalp: Tura, Erdener ve Say Şarkıları
Selva Erdener (Soprano) - İbrahim Yazıcı (Piyano)

26 Şubat

Orient Express Tuşlarla Seferde...
Güray Başol Piyano Resitali

Bilkent Senfoni Orkestrası (BSO):

14 Şubat

Sevgililer Günü Konseri
Ayyub Guliyev, şef
Feryal Türkoğlu, soprano
Ferda Yetişer, mezzo-soprano
Arda Doğan, tenor
Umut Kosman, bariton
G. Rossini, W.A. Mozart, C. Saint-Saens, G. Verdi, F. Lehar, G. Bizet, L. Delibes

25 Şubat

İhsan Doğramacı Anısına
Gürer Aykal, şef
Elvin Hoxha Ganiyev, keman
Emre Yavuz, piyano
E. Chausson, Poème, Op.25
S. Rachmaninov, Paganini'nin Bir Teması Üzerine Rapsodi, Op.43
J. Brahms, Senfoni No.2, Re majör, Op.73

Ankara Piyano Festivali - CSO Konser Salonu

25 Ocak

Helge Lien Trio
Helge Lien, piyano
Mats Eilertsen, bas
Per Oddvar Johansen, davul

16 Şubat

Alexandre Tharaud, piyano

Mozarthaus Sanat ve Konser Evi

5 Ocak

Yeni Yıla Merhaba Dört El Piyano Resitali
Gizem Alkan & Zeynep Ülbegi, Piyano

6 Ocak

Yılbaşı Melodileri
Demet Gürhan, Soprano
Ceren Topuz, Piyano

9 Ocak

Bach'tan Albeniz'e Gitar Tınıları
Oğuzhan Kayalı, gitar

12 Ocak

Flamenko Ateşi
Murat Köşeler Flamenko Trio
Murat Köşeler, gitar
Ali Can Ergüç, flüt
Ayberk Saylam, kahon

16 Ocak

Nâzım Hikmet'i Anma Konseri
Demet Gürhan, soprano
Güler Demirova Gyöffry, piyano
Hayri Çelebi, anlatım ve şiirler

20 Ocak

Makamların Cazla Buluşması
Erol Erдің, piyano

23 Ocak

Liedlerle Bir Gece
Funda Yazıksız, soprano
Bahar Soyöz, piyano

30 Ocak

Gülce Sevgen Piyano Resitali

2 Şubat

Ezgi Şentin & Özlem Er Civelek viyola ve viyola kontrbas resitali

27 Şubat

Dönüşümler - İlhan Baran'ın Anısına
Hakan Şensoy, keman
Antonio Gashi, viyolonsel
Yeşim Gökalp, piyano

ODTÜ'de "Dört Koldan Doğa Eğitimi" için çağrı **Orman - Bozkır - Göl - Sürdürülebilirlik**

Türkiye Biyologlar Derneği "DÖRT KOLDAN DOĞA EĞİTİMİ" için bir çağrı yayımladı. Tümüyle ücretsiz olan ve ilgi duyan herkesin katılımına açık olan eğitimlerin amacı katılımcıların doğa koruma ve sürdürülebilirlik konularında içselleştirebilecekleri, özelden genele taşıyabilecekleri farkındalık unsurları oluşturmaları ve benzer etkinlikler düzenleyerek bu tür çalışmalarını yaygınlaştırmalarını sağlamak.

Dört Koldan Doğa Eğitimi Projesi

Dört Koldan Doğa Eğitimi projesi, orman, bozkır ve göl ekosistemlerini tanıtmayı, doğa koruma ve sürdürülebilirlik konularında temel bir farkındalık oluşturmaya amaçlamaktadır.

TUBİTAK 4004 – DOĞA EĞİTİMİ VE BİLİM

OKULLARI çağrısı kapsamında TÜRKİYE BİYOLOGLAR DERNEĞİ tarafından yürütülen proje, ODTÜ yerleşkesinde Cumartesi ve Pazar günlerini içine alan hafta sonu eğitim etkinlikleri şeklinde gerçekleştirilecektir.

Etkinliklere katılım ücretsizdir. Mart 2019'kadar 24 adet hafta sonu etkinliği düzenlenmesi hedefleniyor. Her etkinliğin 100 kişi kapasiteli

olduğu belirtilen çağrıda etkinliklerin orman, bozkır, göl ve sürdürülebilirlik konularında uzman eğitmenlerin sunumları, rehberler eşliğinde sahada yapılacak gezi ve gözlemler ile doğa ile içiçe yapılacak yaratıcı etkinlikleri içerdiği bildirildi.

Etkinlik sonunda katılımcıların doğa koruma ve sürdürülebilirlik konularında içselleştirebilecekleri, özelden genele taşıyabilecekleri farkındalık unsurları oluşturmaları ve benzer etkinlikler düzenleyerek bu tür çalışmalarını yaygınlaştırmaları bekleniyor.

Etkinliklerle ilgili bilgi almak ve(ya) katılmak için orman, bozkır, göl ve sürdürülebilirlik bağlantılarında yer alan iletişim formunu doldurmak veya adınızı, soyadınızı, e-posta adresinizi, eğitime katılmak istediğiniz tarihleri ve eğitime katılım başvurunuzu açıkladığınız bir e-mailin turkbioder@gmail.com adresine gönderilmesi yeterli.

ALIN TERİ VE YÜREKLE

Çankaya
BELEDİYESİ

5 yılda yüzlerce rekora imza attık...

7 kreş, 14 Çankaya Evi, 5 kültür merkezi, Erdal İnönü Yüzme Havuzu, Zübeyde Hanım Sosyal Tesisi ve Bülent Ecevit Buz Sporları Salonu gibi birçok projeyi Çankaya'nın hizmetine sunduk. Birlikte daha çok şey başaracağız.

ALPER TAŞDELEN
ÇANKAYA BELEDİYE BAŞKANI